Türk Dünyası ARAŞTIRMALARI

45 ARALIK 1986

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Turan YAZGAN - Doç. Dr. A. Mertol TULUM - Doç. Dr. Enis ÖKSÜZ - Doç. Dr. Mustafa E. ERKAL - Doç. Dr. Ahmet GÖKÇEN
Yard. Doç. Dr. Ahmet YÖRÜK

TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI * Sayı: 45 * Aralık 1986 * İki ayda bir yayınlanır * Sahibi: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı adına Prof. Dr. Turan YAZGAN * Yazı İşleri Müdürü: Saadet PINAR * İdarehane: Hoşkadem Mahallesi, Kırıktulumba Sokağı, Belediye Sarayı Arkası, Ankaravî Mehmet Efendi Medresesi, Saraçhane/İSTANBUL * Dizgi: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yuluğ Tekin Dizgi Merkezi * Baskı: Flaş Matbaası * Kapak Düzeni: Ömer ONAY

Haberleşme Adresi:
P.K. 94—Aksaray/İSTANBUL
Tel.: 520 53 63 - 511 10 06

ERTUĞRUL GAZİ, TÜRBESİ VE HAZİRESİNDE YATANLAR

Sefa ÖCAL

Bilecik ili Söğüt ilçesinin bir kilometre doğusunda, **Bilecik-Söğüt** karayolu üzerinde Osmanlı İmparatorluğu'nun kurucusu Osman Gazi'nin babası Ertuğrul Gazi'nin türbesi ile türbe bahçesinde yirmi iki tane kabir bulunmaktadır. Bu mezarlar, Ertuğrul Gazi'nin ailesi efradı ile kumandanlarına aittir ki bunların bir bölümü adı geçenlerin kabirleri, bir bölümü de diğerlerine ait makamlardır.

Bu incelememizde türbe ve haziresinde yatanların kimler oldukları, hayatları, Osmanlı Türk devletinin kuruluşunda yaptıkları hizmetler ele alınmıştır. İncelememiz başlıca iki kısımdan ibaret olup, birincisi Ertuğrul Gazi'ye aittir. İkinci kısım ise Türbede kabir veya makamları bulunan Ertuğrul Gazi'nin yakınları ile silâh arkadaşları gazilerle ilgilidir.

ERTUĞRUL GAZİ:

Ertuğrul Gazi, Osmanlı devletini ve hanedanını kuran Osman Gazi'nin babasıdır. XIV. asırdan itibaren yazılan Osmanlı tarihlerinde Ertuğrul Gazi hakkında pek çok rivayetler vardır. Bunlar bazen biri birini tamamlar, bazen de biri diğerini nakzeder. Biz Prof. Mükrimin Halil Yınanç'ın bütün yerli ve yabancı kaynakları ayrı ayrı inceleyerek yazmış bulunduğu **İslâm Ansiklopedisi**'ndeki Ertuğrul Gazi maddesini araştırmamıza mehaz olarak aldık. Ertuğrul Gazi hakkında elimizde açık malumat yoktur. Kendisi ile ayni zamanda yaşadığı kabul edilen bizanslı tarihçi **Pachymer** ile Osman Bey'in zamanını idrak eden XIV. asır müverrihlerinden **Kantakuzen** ve **Gregoras**'ın eserleri ile bu asır içinde yazılmış olan bizans **vekayinâmelerinde** Ertuğrul Gazi'nin ismi geçmez. Eserlerini XIV. asrın ilk yarısında yazan ve Osman Bey'in adını zikreden İbn Fazl Allah al-Omari ile İbn Batuta da Ertuğrul Gazi'den söz etmezler. Keza bu asrın ikinci yarısında yaşamış olan İbn Hicci, İbn Dukmak, İbn al-Furat, İbn Abi al-Surur gibi Os-

manlı hanedanına ait olaylardan bahseden tarihçilerin eserleri ile tarihinde Osmanlı hanedanına küçük bir bölüm ayıran İbn Haldun'da da onun adı geçmez. **Bursa**'ya gelerek Yıldırım Beyazıd'ın savaşlarına katılan Şams al-Din Muhammed al-Cazari muhtasar **Tarih al-İslâm**'ında 699 senesi olaylarında Osman Bey'in Bilecik'i fethettiğini anlatırken sadece babasının adını **Erdukrul** olarak kaydeder. Aynı yazar **Zat Al-Şifa** adlı ayrı bir eserinde yine yalnızca ayni ismi verir. XIV. asır başında Anadolu'nun her tarafını gezmiş, hemen her şehrini görerek pek çok eser yazmış olan Zayn al-Din **Abd Al-Rahman Bistami, Nazm al-Suluk ve Mafatih al-Asrar** adlı iki eserinde sadece Cazari'nin tarihindeki bilgiyi aynen tekrarlar. Bu Yazarın Anadolu tarihine dair yazmış olduğunu bildirdiği eser hâlâ elimize geçmemiştir. Osmanlı hanedanının aslı, menşei ve ilk zamanları hakkında pek çok yeni ve mühim bilgilerin bulunacağı tahmin edilen bu eserde Ertuğrul Gazi ile ilgili bilgilerin mevcut olması muhtemeldir.[1]

Söğüt'de Ertuğrul Gazi'ye ait bir türbenin bulunması, Osmanlı müverrihlerinin tarihlerinde Ertuğrul Gazi'den bahsetmeleri, her yıl Kayı Boyuna bağlı **Karakeçili** oymağının bu türbeyi ziyaret etmeleri, Orhan Gazi'nin Söğüt'te **"Hademei Türbe-i Ertukrul"**a maaş ve vazife verdiği bir vesikadan anlaşıldığından[2] Ertuğrul Gazi'nin yaşamış ve gerçek bir kişi olduğu açıktır.

Ertuğrul Gazi'nin bağlı bulunduğu oymağın ve atalarının Anadolu'ya gelişi hakkında rivayetler çeşitlidir. Bunların bir kısmında müşterek noktalar görülmektedir. Biz Anadolu'ya gelişi Osmanlı müverrihlerinin eserlerini karşılaştırarak ele almayı uygun bulduk.

Ertuğrul Gazi'nin atalarının ve bağlı bulunduğu oymağın Anadolu'ya gelişi:

Şükr Allah'a göre:[3]

Selçuklular'ın Moğol hücumuna dayanamayarak İran'dan Anadolu'ya gelip ülkede yerleştiklerini söyleyen ve Anadolu Selçukluları hakkında yanlış ve sathi bilgiler veren Şükr Allah; Ertuğrul Gazi'nin üç yüz kırk kişi ile Selçukluları takip ederek, Anadolu'ya gelip **Karacadağ**'da yurt tuttuğunu açıklar. Bu müverrihe göre, Ertuğrul Gazi daha sonra **Konya**'ya giderek Sultan Ala'al-Din'in maiyetine girip onunla birlikte kâfirler üzerine yaptığı seferde birçok yararlıklar göstermiş ve Karacahisar kalesinin güney tarafını kuşatmıştır. Bu sırada Moğollar'ın saldırıları haberini alan Sultan, Ertuğrul Gazi'ye hilat giydirip, maiyetine asker vererek onu kaleye kumandan tayin etmiş, kendisi Moğollar'ı karşılamaya gitmiştir. Ertuğrul Gazi **Karacahisar**'ı Rumlardan almış ve kaleyi tahrip etmiş ve bundan sonra **Söğüt** üzerine yürüyerek burayı ele geçirmiş ve iki sene üç ay dört gün sürekli kılıç vurarak kâfirleri sındırmış ve sonunda doksan üç yaşında vefat etmiştir. Şükr Allah'ın, Ahmedî'nin **İskendernâme**'sini ele alarak onu biraz genişletmiş olduğu anlaşılmaktadır.[4]

Enverî'ye göre:

Fâtih devri şairlerinden Enverî Mahmud Paşa'ya ithaf ettiği **Düstürnâme**'sinde Ertuğrul Gazi'nin ataları hakkında geniş bilgiler verir. Enverî bu malumatı **Semerkandî**'nin eserinden aldığını söylüyor. Bunun XV. asrın ilk yarısında yaşamış olan meşhur alim Ala al-Din Ali al-Semerkandî olması muhtemeldir.

Ertuğrul Gazi'nin onuncu babasının eshabdan İyaz olduğunu ve bunun Selçuk'un amcası ve Oğuzlar'ın reisi Oğuz Tümen Han'ın kızını aldığını ve bundan Oğuz Süleyman Han'ın doğduğunu anlatan Enverî, bu çocuğun hakiki Oğuz Han olduğunu, dedesini öldürerek yerine geçtiğini, yüz yetmiş üç ülkeye hakim olduğunu, altı oğlu yirmi dört torunu olduğunu, ölümünden sonra kendisine oğullarından Cemşid Kayı Han'ın halef olduğunu, onun ölümü üzerine kardeşi Gün Han'ın bundan sonra diğer kardeşi Yıldırım Han'ın hüküm sürdüğünü, bunun da ölümü üzerine Cemşid Kayı Han'ın oğlu Tuğrul Han'ın hükümdar olduğunu kırk üç yıl saltanat sürdüğünü, ancak bunun oğlu Çalış Han'ın hükümdar olmadığını, Selçuklulardan Anadolu Selçuklularının atası **Kutulmuş Han**'ın kızını aldığını, bundan **Ermiş Han** adlı oğlunun doğduğunu söyleyerek Osmanlı hanedanının ana tarafından Selçuklu soyuna bağlı olduğunu bildirir.

Enverî bu tarihlerde Selçuk soyunun devlet kurduğunu, Çalış Han'ın onlara karşı koyamayarak oğlu Ermiş Han'la birlikte Rum **(Anadolu)** hududuna kaçıp saklandığını, bir müddet sonra Tuğrul Bey'e isyan eden Kutulmuş'un da karşı koyamayarak batıya geldiğini ve **Elburd** dağında sığınmış olan damadı Çalış Han ile buluşarak Kayı boyundan gelen damadı Çalış Han'ı hükümdar yapmaya çalıştığını fakat Tuğrul Bey'in erişmesi üzerine her ikisinin de Anadolu'ya kaçarak **Urfa**'ya yerleştiklerini, Çalış Han'dan sonra oğlu Ermiş'in on dokuz sene yaşadığını, Bundan sonra oğlu Kazan'ın yirmi beş sene beylik yaptığını, ondan sonra oğlu Süleyman'ın bey olduğunu, bundan sonra birinci oğlu Şah Melik'in yirmi yedi gün beylik yaptığını fakat ikinci oğlu Ertuğrul'un beyliği ondan aldığını, Şah Melik'in Gündüz Alp ve Gök Alp adlı iki oğlu ile birlikte Anadolu Selçuklu Sultanı Ala al-Din Kaykubad'ın hizmetine girdiğini, bir müddet sonra Şahmelik'in öldüğünü onun iki oğlunun Anadolu Selçuklu Sultanlarının hizmetlerinde çok tehlikeli işlere gönderildiklerini, bu arada Moğolların denizden çıkarma yaptıklarını, Sultan'ın Gündüz Alp ve Gök Alp ile birlikte Sultan Öyüğü'ne geldiğini, bu iki kardeşin Moğolları bozguna uğratıp denize döktüklerini, Sultan'ın da bu hizmete mükâfat olarak onlara Sultan Öyüğü'nü verdiğini, bu iki kardeşin üç bin yiğit ile **Ermeni Derbendi**'ni geçerek **İnegöl**'ü yağmaladıklarını anlattıktan sonra bu iki kardeşin biribirlerine düştüklerini ve Gök Alp'in zehirlenerek ölüp, **Söğüt**'de gömüldüğünü bundan üç yıl sonra da Gündüz Alp'in öldüğünü, yerine Ertuğrul'un beyliğe geçtiğini, eşi bulunmaz bir yiğit olduğunu, **Hızır**'ın ona kılıç kuşatarak soyunun bütün Rumeli'yi açacağını müjdelediğini, Ertuğrul'un **Bilecik, Yarhisar, İnegöl** kalelerini açtığını bildirir. Halbuki diğer müverrihler bu kalelerin Osman Bey tarafından alındığında müttefiktirler. Enverî bir de diğer tarihçilerden ayrılarak Ertuğrul Gazi'nin ilerlemiş bir yaşta değil, henüz elli iki yaşında iken vefat ettiğini söyler.

638'de Müslümanlar tarafından alınan ve 1031'de Rumlar tarafından geri alınan, XI. asır içinde Türkler'in birçok kuşatmalarına rağmen ancak 1087'de Melik Şah tarafından feth olunan ve 1097'de Frenklerin eline geçerek 1144 yılına kadar bir Frenk Kontluğu merkezi olan Urfa şehrinde Ertuğrul Gazi'nin atalarının hüküm sürmelerine imkân olmadığı gibi, Zengî ve Eyyûbiler'in zamanlarındaki olayların bir kısmı ile burada Valilik eden kişilerin bazılarının adları da bilindiğinden, Urfa'nın, Haçlılar'dan kurtarılışından sonra da Ertuğrul Gazi'nin atalarının burada hüküm sürmüş oldukları kabul olunamaz. Bu rivayet Ertuğrul Gazi'nin ecdadının onlar gibi Kayı boyundan indiğini iddia eden Artuk Oğulları'nın maiyetinde onlarla beraber savaşlara katılmış olmaları, daha sonra da Orta Anadolu'ya gelerek Selçuklu Sultanlarına tabi olmaları ihtimalini hatıra getirmektedir.[5]

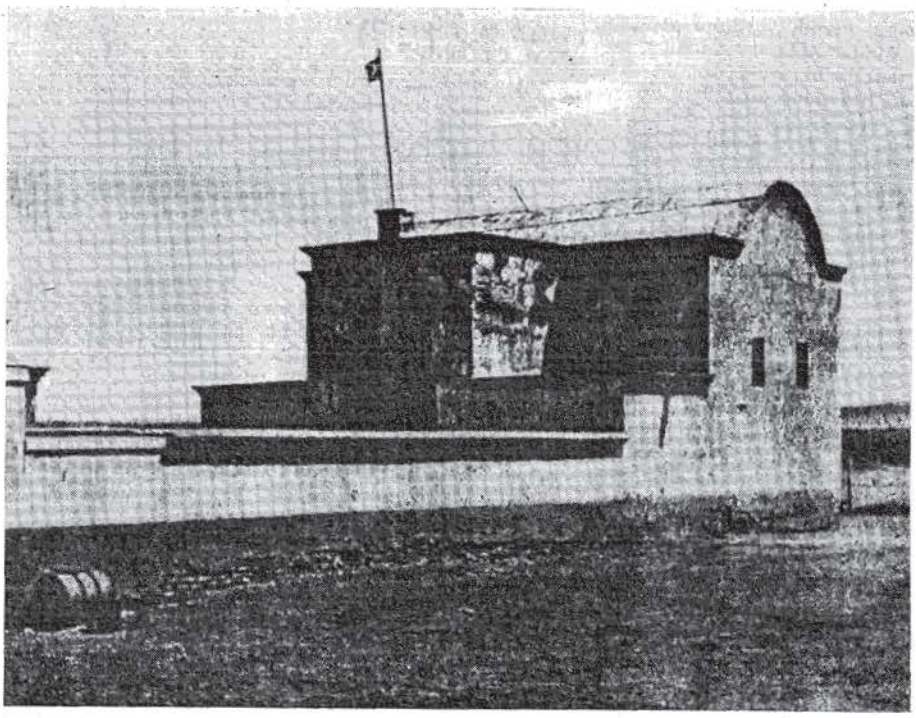
Osmanlı müverrihleri Aşıkpaşazade, Neşrî, Müneccimbaşı Ahmed dede, Hoca Sadeddin Efendi, Kemalpaşazâde ve diğer bir çoğunun tarihleri biri birine benzer. Aslında bir bölüm müverrihler Aşıkpaşazade ve Neşri tarihlerinden yararlanarak eserlerini meydana getirmişlerdir. Biz de bu yazımızda Neşrî tarihini ele alarak Ertuğrul Gazi'nin ecdadı ve bağlı bulunduğu oymağın Anadolu'ya gelişini takip ederek ayrıldıkları mühim noktaları da bu bölümde belirteceğiz.

Neşrî'ye göre:

Sebük Tekin oğlu Sultan Mahmud **(Gazneli Mahmud)**, Selçukoğullarını yüz bin kadar Türk'le birlikte **Horasan**'a geçirdiği[6] zaman Selçukoğullarına bağlı olan Gök Alp Han evlâdından davarlı ve rızıklı bir taife Ermeniyye ülkesinden olan **Ahlât** şehri çevresine indi. Cengiz Han'ın çıkışına kadar aşağı yukarı yüz yetmiş yıl burada kaldı. **Cengiz Han** Hicret'in 616 (1219/12207) yılında doğudan çıkarak **Belh**'e kadar geldi. **Semerkant, Harezm, Irak** ve **Bağdad**'ı ele geçirdikten sonra Cebe ve Sebüktay Bahadır'ı İran'a musallat etti. Acem ülkesinde huzur kalmadığı için elli bin hane olan göçer-evli Türkler, reisleri Kaya Alp oğlu Süleyman Şah'a uyarak gelip Rum (Anadolu)'ya döküldüler[7].

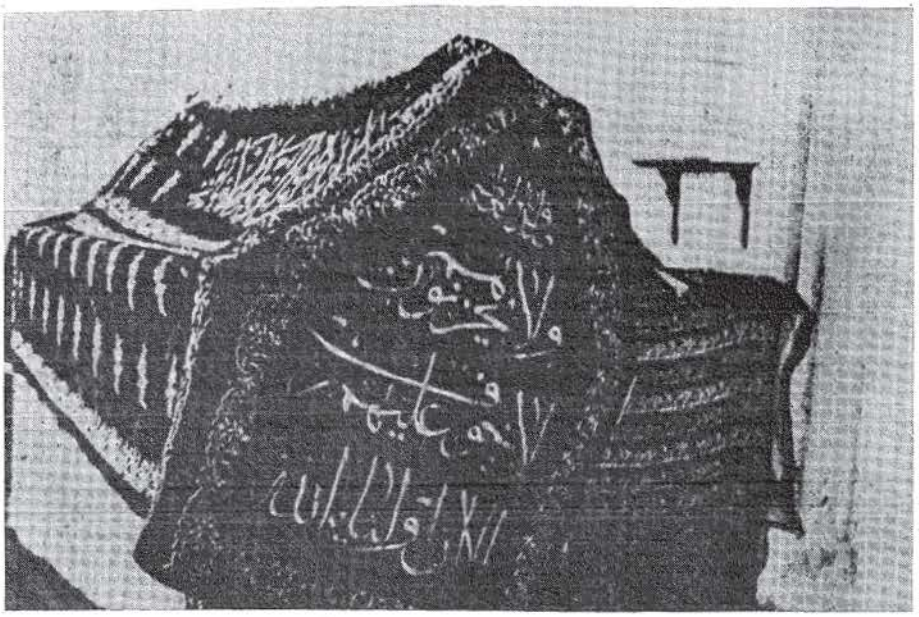
Aşıkpaşazade tarihinde ise, Ertuğrul Gazi'nin atalarının birlikte Horasan'a geldikleri Türkler'in buraya geldikleri zamanı tayin etmediği gibi, Horasan'dan ayrılışlarını da Acemlerin bunlardan çekindikleri için Anadolu'ya gönderdiklerini şöyle anlatır: Osman Gazi'nin dedesi Süleyman Şah'tır. En evvel bu Rum ülkesine gelmiştir. Gelmesine sebep budur ki Abbasoğulları zamanından ta Süleyman Şah zamanına kadar Arap askeri Rum **(Bizans)** üzerine galipti. Bizans da, Acemde mağluptu. **Yafes** nesli olmaları sebebiyle Acem padişahları gayretlendiler. Göçebe Türkleri kendilerine dayanak edip, Araplara galip geldiler. Bu suretle Araplar yenilince Türkler'den çekinen Acem beyleri Süleyman Gazi'yi teşvik ve tahrik ederek onu kendi üzerlerinden uzaklaştırmak için yanına da elli bin göçer Türkmen ve Tatar evi vererek **"Varın Rum'da gaza yapın"** dediler. Süleyman Şah kabul etti. **Erzurum** ve **Erzincan** yoluyla Anadolu'ya geldiler. Anadolu'da altı ay kaldılar.

Bu elli bin göçer-ev Erzurum ve Erzincan'da yazın yaylayıp, kışın kışladılar, o tarafın kâfirlerinden kapıp kazıp yürürlerdi. Nihayet yer darlığından davarları iniş yokuş çıkmaktan incindi. Süleyman Şah da asıl vatanı Türkistan'a gitmek için güneye yöneldi, varıp **Caber** kalesi iline çıktı. Orada karşılarına çıkan Fırat Irmağını geçmek istediler. Süleyman Şah geçit arayarak atını suya sürdü. Tesadüfen uçurum imiş. Süleyman Şah atı ile birlikte suya düştü[8]. Süleyman Şah öldü. Onu **Caber** kalesinin altında defnettiler. Şimdiki zamanda o yere **Türk Mezarı** derler.

Caber Kalesindeki Türk Mezarı: Süleyman Şah Türbesi
(**Hayat Tarih Mecmuası** Mart 1970 sayı: 2)

O Türkler'den bir taife, orada yerleşti. Bu günde Caber kalesine bu Türkler'in soyundan olanlar hükmederler.

Türbenin içi - (Türbenin içindeki Süleyman Şah sandukası)

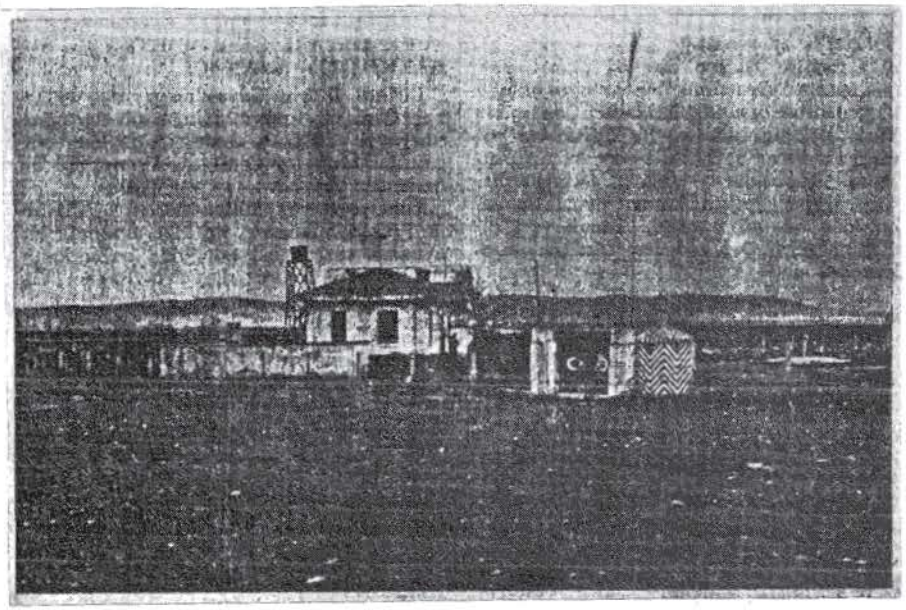
(**Hayat Tarih Mecmuası** Mart 1970 sayı: 2)

Not: Sanduka Resminin arka yüzü Caber kalesinin uzaktan görünüşü.

Sonra o Türkler dağıldı. Kimi Beriye gitti ki, onlara Şam Türkmenleri derler. Kimi yine Rum'a geldi. Şimdiki Rum'da olan göçer-evler onların soyundandır.

Süleyman Şah ölünce Sungur Tekin, Gün-Doğdu, Ertuğrul Gazi ve Dündar adlarında dört oğlu kaldı. Türklerden bazıları yine bu dört kardeşe uyarak yine Rum'a döndüler. Fırat başındaki Sürmeli Çukuru'na vardılar, Ertuğrul Gazi Dündar ile birlikte dört yüz kadar göçer-evle kaldı, öteki iki kardeşi yine asıl vatanlarına döndüler[9]. Ertuğrul ile Dündar varlarını din yolunda harcamayı öngörerek Pasin ovasında Sürmeli Çukurda yurt tuttular. Bir süre geçince Ertuğrul Gazi, en büyük oğlu Savcı Bey diye tanınan Saruyatı'yı Rum ülkesi Sultanı Selçuklu soyundan Keyhusrev'in oğlu Alaeddin Keykubat'ın huzuruna göndererek, dileğini bildirmiş ve boyunun konacağı ucun açıklanmasını istemişti. Sultan bu durumdan memnun olarak Ankara Ucu üzerindeki Karacadağ'ı ayırmış, yaylak ve kışlak tutacakları yerleride göstermişti[10]. Bu konuda Aşıkpaşazade Tarihi; Ertuğrul Gazi ve yanında bulunan göçer evler Sürmeli Çukur ve Pasin ovasından,

önce Hısnımansur **(Adıyaman)**'a geldiler, Ertuğrul Gazi oğlu Saruyatı ile Selçuklu Sultanı'na **"bize yurt gösterin, varalım orada gaza edelim"** diyerek haber gönderdi. Sultan Alaeddin'de bunlara Domaniç dağını ve Ermeni belini yayla verdi, Saruyatı bu haberi babasına getirdi. Onlar da yürüyüp Engürü'ye geldiler, yerlerine yerleştiler şeklinde yazar. **(Aşıkpaşazade T. s:8)** Neşri'de ise Savcı Bey'in Sultan Alaeddin'e yurt istemek için gönderildiğine dair bir kayıt yoktur. Oruç Beğ tarihi ise, Sürmeli Çukur'da iken, bir gün Ertuğrul Saruyatu oğlunu Sultan Alaeddin'e gönderdi ki, Sultan Alaeddin'den yer isteyeler, orada yerleşeler Sultan Alaeddin dahi kabul etti bunları hoş gördü.

Caber Kalesinde Türk Jandarma Karakolu
(Hayat Tarih Mecmuası Mart 1970)

Karahisar Tekfüru ve Bilecik Tekfüru Sultan Alaeddin'e itaat etmiş olup haraç verirlerdi. Sultan Alaeddin dahi o iki aralığı onlara yurt verdi. Söğütçük derler, oraya kadar olan yerleri yurt tutalar. Domalıç dağını ve Ermeni dağını onlara yaylak ve kışlak verdi.[11] Bunun üzerine Ertuğrul Gazi yanında beş yüze yakın yiğit atlı olduğu halde sözü edilen bölgeye giderken Moğollarla savaşa tutuşan Sultan Alaeddin'in ordusu ile karşılaşmıştı[12]. Bu karşılaşmayı Neşrî şöyle anlatır:

Bazı güvenilir kimselerden işittim, hatta dindarların başı merhun Mevlana Ayas "Ben Orhan'ın rikâp-darı ile buluştum, yaşlı bir kişi idi, şöyle dedi: Babamdan ve dedemden işittim, Ertuğrul dörtyüze yakın erle Rum'a azmettiği zaman, Sultan 1. Alaeddin'de düşmanları ile birlikte cenk etmekte idi. Bunlar da göçmel gelip, tesadüfen Moğollar'ın Sultan Alaeddin'i bunalttıkları ve bozguna uğratayazdıkları haline yetişirler. Ertuğrul'un yanında bir kaç yüz işe yarar yoldaş var idi. Ertuğrul hey yaranlar! cenge tuş geldik, yanımızda kılıç taşıyoruz. Kadınlar gibi geçip gitmek erlik değildir, elbette şunların birine yardım etmek gerek. Galibe mi yoksa mağluba mı yardım edelim? dedi. Mağluba yardım etmek güçtür. Adamımız azdır, ve hem de yeğin **(üstün olan)**'e kuvvet demişlerdir dediler.

Ertuğrul, bu söz mert insanlar sözü değildir. Mağluba yardım etmemiz erlik olur. Hızır gibi, bunalmış zamanlarında çaresizlere yardım yetiştirerek ellerinden tutalım dedi.

Sonra Ertuğrul adamları ile birlikte kılıca el atarak, Sultan Alaeddin'in karşısında olan Moğollara saldırdılar ve düşmanı derhal bozguna uğrattılar. Sultan Alaeddin bunu görüp, Ertuğrul'u karşıladı. Ertuğrul'da adamları ile birlikte atlarından inerek, Sultan Alaeddin'i öptü. Sultan Alaeddin'de Ertuğrul'a ihtişamlı bir hilat giydirdi. Maiyetinde bulunanlara ihsanlarda bulundu. Sonra Sultan, Ertuğrul'un halkına Söğüt adlı yeri kışlak, Domaniç ve Ermeni dağlarını da yaylak olarak verdi.[13]

Kayıların Selçuklu Sultanı Birinci Alaeddin Keykubad ile Harzem Şah Celâleddin Mengüberti arasında yapılan savaş sırasında, reisleri Ertuğrul Gazi idaresinde gelerek Sultan Alaeddin tarafından katılmaları ve bunun üzerine Selçukluların Kaybetmekte oldukları savaşı kazandıklarına dair Osmanlı kaynaklarında verilen bilgiler tarihi olaylara uygundur. Bu hadise 1230'da **Erzincan** civarında **Yassı Çimen**'de olmuştur. Bu savaşı anlatan müverrih Nesevî, Alaeddin Keykubad'ın savaşın birincisini kaybettiği bir sırada kendisine doğu tarafından hiç beklenmiyen bir yardım gelmiş ve bu yüzden savaşı kazanmış olduğunu zikretmiştir.[14] Bu Kayı boyu 1230 hadiselerini takiben **Ankara** taraflarında az bir süre kaldıktan sonra **Bizans Bitinyası** sınırlarında Sakarya Söğüt bölgesine gelerek Uç aşiretleri arasına katılmıştır.[15]

Karamanî Mehmed Paşa'ya göre:

Fatih'in son veziri azamı Karamanî Nişancı Mehmed Paşa Arapça olarak yazdığı **Osmanlı Tarihi**'nde, Oğuzlardan bir kısmının **Ahlat** civarında ikâmet ettiğini ve bunların reislerinin nesebinin 21. atada Oğuz Han'a erişen Kabık Alp olduğunu, Moğol istilası üzerine 656 senesinde yurdundan göç ederek Orta Anadolu'ya geldiğini ve önce Ankara civarında **Karacadağ**'da yurt tutup sonra başka bir yere gittiğini, ölümünden sonra yerine oğlu Sarkık Alp'ın geçtiğini ve

bunun **Kara Öyük**'de medfun bulunduğunu yerine oğlu Gökalp'in geçtiğini ve bunun da Şaraphane'de medfun olduğunu onun yerine de oğlu Gündüz Alp'in başbuğ olup, kafirler ile sürekli savaştığını, **Kızılsaray**'da öldüğünü yerine oğlu Ertuğrul'un geçtiğini söyler.[16]

Ruhî'ye göre:

XVI. asır başında değerli bir Osmanlı Tarihi yazan **Şâir Ruhî**'nin bir rivayetine göre, Kayı Hanlı kabilesi Rum ülkesine geldiklerinde Ankara yakınında **Karacadağ** bölgesine yerleştiler.O zaman beyleri **Kabak Alp**'tı. Sonra **Cağablık** adlı yere geçtiler ve Kabak Alp orada vefat etti. Yerine oğlu Gökalp geçti, onun da **Şarabhane**'de[*] ölümü üzerine yerine oğlu Gündüz Alp geçti ve kafirlerle cihada ilk defa bu başladı. Bir zaman sonra Söğüt yakınında **Saray** adlı yerde vefat etti. Yerine Ertugrul Gazi geçerek düşmanlarla gazaya devam etti.[17]

"Ertuğrul Bey'in ecdadının ve bağlı bulunduğu boyun Anadolu'ya gelmesi zamanını tayin ayrı bir meseledir. Cengiz Han'ın **Horasan**'ı istilâsı üzerine, Mahan'dan Anadolu'ya göç ettiklerini söyleyen anonim ve onu kaynak edinenleri bir tarafa bırakarak, diğer eski kaynaklar yani; Enverî,Şükr Allah ve Âşıkpaşazade'nin anlattıklarının birleştirilmesinden şu sonuç çıkarılır: Ertuğrul Bey'in ecdadı ve bağlı bulunduğu boy, Anadolu'nun ilk açılışında yani XI. asırın ikinci yarısında Sultan Tuğrul Bey ve Alp Arslan'ın komutanları maiyetinde olmak üzere **Ahlat** bölgesine gelmişler ve Anadolu gaza ve fetihlerine katılmışlar, Ahlât bölgesinde yurt tuttukları[18] gibi Muş, Alaşkirt, Sürmari **(Sürmeli Çukur)** ovalarında ve dağlarında kışlak ve yaylak kurmuşlardır. Daha sonra Ahlât emirlerine yani **Sukman Kutbiler**' e tabi olarak onların maiyetinde Gürcüler'e bazan da Erzurum ve Erzincan beyleri ile birlikte **Trabzon Rum Dükâlığı**'na, daha sonra imparatorluğuna karşı yapılan savaşlara katılmışlardır. XIII. asır başlarında Ahlât'ın **Eyyub Oğulları** eline geçmesi, belki de daha sonra Celâleddin Harzemşah'ın Ahlat bölgesini istilası üzerine Ertuğrul Bey'in Babası, maiyetindeki oymağı ile güneye inmiş, kendisi gibi Kayı soyundan olan Artuk Oğulları'nın yani Mardin beylerinin maiyetinê girmiştir. Bu arada Ertuğrul Gazi'nin babası her hangi bir sebeble belki de kışlamak için **Caber**'e giderken Fırat'da boğulmuş olabilir. 657'de Hülagû ordularının Mardin ve çevresine saldırıları, şehri kuşatmaları, Meyyafakirin' **(Silvan)**'i tahrip etmeleri yüzünden Diyarbakır ve Urfa yörelerinde pek yoğun miktarda bulunan Türkmenler öteye beriye dağılmışlardır. Malatya'nın doğusunda Fırat kenarında bulunan Germiyanlılar bu sırada Anadolu'nun batısına Kütahya bölgesine göçederek yerleşip buradaki Bizans sınırını tuttukları gibi Ertuğrul Bey'de maiyetindeki oymağı ile Orta Anadolu'ya göç ederek önce Karacadağ'da bir müddet oturmuşlar daha sonra Sultan Öyüğü **(Eskişehir)** emiri Cacaoğlu'nun maiyetine girerek bu ilin sınırında ıktaa **(kendilerine toprak tahsisi)** nail olmuş, Söğüt kalesinin muhafızı olmuş, Bizans sınırındaki diğer Türkmen Beyleri gibi Rum şehir ve kasabalarına akınlarda ve gazalarda bulunmuşlardır.

Ertuğrul Bey, Anadolu saltanatını himaye ve nüfuzları altına almış olan ve bu bölgeye arasıra işgal kuvvetleri gönderen Selçuklu Ümerası maiyetinde olarak harbetmiş olabilir''[20]

ERTUGRUL GAZİ'NİN BAĞLI BULUNDUĞU BOY: KAYI

En eski Osmanlı kaynaklarından Aşıkpaşazade ve Neşrî tarihleri, Ertuğrul Gazi'yi Oğuz ve Gökalp nesli olarak gösterirler, her ikisi de Kayı boyundan olduğunu kaydetmez.

Osmanlı hanedanının Kayı boyundan olduğunu ilk defa söyleyen müellif XV. asrın ilk yarısında yaşamış ve eserini Murad II. namına yazmış olan Yazıcı-Oğlu Ali (Selçuknâme, Topkapı Sarayı Revan Kütüp. nr. 1390 s. 26; nşr. Houtsma, Leyden 1932, III, 218)'dir.[21] Yazıcı-Oğlu'nun Ertuğrul Gazi'yi Kayı soyundan olarak zikretmesine, Şükr Allah'ın Kavi Han (Kayı Han) evlâdından olduğunu bildirmesine, Enverî'nin, Hamidî'nin velâyetnamenin Kayı Han veya Kayı Bey neslinden indiğini yazmalarına ilâve olarak Osmanlı padişahlarının paralarında Kayı ulusunun damgasının bulunması onun bu asıldan olduğunu göstermektedir.[22] Gazi Orhan Bey'in ilk sikkesi (akçesi)[23] ile II. Murad'ın bazı paralarında Kayı damgası bulunmaktadır. Murad'ın haleflerinin paralarında Kayı damgası görülmüyorsa da hükümdarlara ait şahsi eşyada, toplar da dahil olmak üzere silâhlarda bu damgaya rastlanmaktadır.[24]

Osmanlı Devletini kurmuş olan ailenin, tarihi kayıtlarla etnik incelemelere ve geleneklere ve mevcut damgalara göre Oğuzların sağ kolu olan Günhan kolunun Kayı boyundan oldukları tahakkuk etmiştir. Yazıcı zâde'nin **Selçuknâmesinden** öğrendiğimize göre Kayı'nın manası kuvvet ve kudret demektir.[25] Elbistan ve çevresinde de kayım sözcüğü sağlam ve dayanıklı anlamında kullanılır. **(Bu ip kayım = Kopmaz, dayanıklı gibi)**

Tarihçi Şükr Allah, Fatih devri vezirlerinden Mahmud Paşa adına yazdığı **Behçetü't Tevarih** adlı kısa İslâm Tarihinde, kendisinin Sultan Murad tarafından Karakoyunlu hükümdarı Cihan Şah'a elçi olarak gönderildiğinde, Tebriz'deki Karakoyunlu sarayında Cihan Şah, kendisine kütüphanesinde bulunan Uygurca bir **Oğuznâme**'ye dayanarak babası Kara Yusuf Beğ ile Sultan Murad'ın Oğuz soyundan geldiğini söylüyordu.[26]

ERTUĞRUL GAZİ'NİN SOYU:

Ertuğrul Gazi'nin soyu konusunda tarihçiler ihtilafa düşmüşlerdi. İdris Bitlisî ve Müverrih Ruhî'ye göre Ertuğrul Gazi'nin soyu, **Ays bin İshak bin**

İbrahim aleyhisselâm'a ulaşır. Bu rivayete göre Kara Han Ays'dır; Oğuz Han, İbrahim aleyhisselâm oğlu İshak oğlu Ays'ın oğludur dediler. Yanıldılar, zira Ays ikinci Rum olan küçük Rum'un babasıdır. Oğuz'un ve Türk'ün Yafes soyundan olduğu tarih kitaplarında anlatılmıştır.

Neşrî, Nişanî ve bu ikisine uyanlara göre Ertuğrul Gazi'nin nesli Nuh'un oğlu Yafes'e ulaşır. Tarihçi Ali Çelebi[27] de bu ikinci nesebi daha doğru kabbul eder, çünkü bütün neseb alimleri Türkler'in yafes evlâdından olduğunda birleşirler.[28]

Osmanlı müverrihlerinin verdikleri soy kütükleri cedvel halinde aşağıdadır.

Ertuğrul Bey'in, baba ve dedesi konusunda aynı zamanda eserlerini yazmış bulunan, Şükr Allah, Enverî ve Karamanî Mehmed Paşa birbirinden ayrılırlar. Bunlardan son ikisi Ertuğrul Gazi'nin babasının adının Gündüz Alp olduğunu bildirmelerine dedesini ve daha yukardaki atalarını başka isimlerde yazarlar. Birincisi ise Kaya Alp oğlu Süleyman Şah adını verir ki daha sonra Aşıkpaşaoğlu ve bunu esas alan yazarlar **Nuh Peygamber**'e kadar bir soy kütüğü yakıştırmışlardır.[29]

Ebülgazi Bahadır Han'ın ***Şecere-i Terakime*** (Türklerin Soy Kütüğü) adlı eserinde, Türk soyunun Nuh Peygamber'in oğlu Yafes'den geldiğini görmekteyiz: Nuh'un gemisi Musul yakınında **cudi** dağına oturduktan sonra "Nuh Peygamber, üç oğlunun her birini bir yere gönderdi. Sâm adlı oğlunu İran ülkesine gönderdi. Yafes adlı oğlunu Kuzey kutbu tarafına gönderdi. Ham adlı oğlunu Hindistan'a gönderdi. ve üçüne dedi ki: İnsanoğullarından siz üçünüzden başka kimse kalmadı. Şimdi üçünüz üç yurtta durun. Ne zaman çoluk çocuğunuz coğalırsa o yerleri yurt kılıp oturun dedi.

Yafes babasının emri ile Cudi dağından gidip İtil ve Yayık suyunun yakasına vardı. Sekiz oğlu oldu. Çocuklarının adları şunlardı: Türk, Hazar, Saklap, Rus, Ming, Çin,Kimeri ve Tarih."[30]

Yafes'ten sonra yerine Türk'ün geçtiğini görmekteyiz. Osmanlı müverrihlerinin verdikleri soy kütükleri ile Ebülgazi Bahadır Han'ın verdiği soy kütüğünde müşterek nokta, her ikisinin de Türklerin Yafes neslinden geldiğini belirtmesidir.

"Osmanlı Devleti'nin kurucusu olan Osman Bey'in menşei pek aydınlık değildir. Sonraki tarihçiler onu yüceltmek için Oğuz Han'a yani Mete'ye (M.Ö.209-174) dayanan şecereler uydurmuşlardır."

Bayatî'ye göre Osman Gazi, Oğuz Han' (Mete) in 46. batında torunudur. Oğuz Han ile Osman Gazi'nin doğumları arasında 1500 yıl kadar zaman

farkı vardır. Bu süre 46'ya bölünürse 32,5 sene elde edilirki bu bir batın **(nesil)** için akla uygun bir müddettir. Bu husus kayda şayandır. Bayatî'ye göre Ertuğrul Gazi Süleyman Şah'ın, o Kaya Alp'in, o Kızıl Boğa'nın, o Baytemir'in, o Aykutluğ'un, o Kara Batur'un o da, X. asırda yaşamış olan Sakur'un oğludur. Bayatî Osmanoğullarının şeceresini Sultan Cem'in emriyle düzenlemiştir.[31]

ERTUĞRUL GAZİ'NİN VASIFLARI:

Ertuğrul Gazi'nin kişiliğini tetkik ettiğimizde, onun ileri görüşlü, tedbirli ve iyi meziyetlere sahip bir emir (bey) olduğunu görüyoruz. Yaptığı göçler, gaza ve savaşları kendi oymağına yurt tutmak, zamanındaki beylikler ve devletler arasında güçlü ve etkili bir mevki edinmek amacıyla yaptığını ve bunda da başarıya ulaştığını görüyoruz. Ertuğrul Gazi'nin babası Süleyman Şah'ın **Caber Kalesi** önünde Hicrî 629'da boğulması üzerine, Ertuğrul Gazi ve üç kardeşi kendilerine bağlı olan göçer evli Türklerle birlikte "yine Rum'a döndüler, Fırat başındaki Sürmeli Çukur'a vardılar. Ertuğrul, Dündar ile birlikte dört yüz göçer evle kaldı, öteki iki kardeşleri asıl vatanlarına döndüler."[32] Ertuğrul Gazi'nin bir müddet Sürmeli Çukur'da oturduktan sonra aşireti ile vatan tutacak bir yer elde etmek için faaliyete geçmesi, bu gayesine ulaşmak için en büyük oğlu Savcı Bey'i Selçuklu Sultanına göndermesi ve böylece siyasî girişimde bulunması ve nihayet uç beyi olarak Söğüt ve Domaniç'i oymağına kışlak ve yaylak olarak vatan tutması, kendisinin siyasî ve askerî görüşünün kuvvetli olduğunu bize göstermektedir.

Ertuğrul Gazi'de bulunan en belirgin meziyet onun zayıf durumda bulunanlara yardım etmesidir. Selçuklu Sultanı Alaeddin I. ile savaşan Moğolların, onları tam bozguna uğratmak üzere iken Ertuğrul Gazi'nin yenilmekte olan Selçukluların yanında yer alarak onlara yardım etmesi bu meziyetinin ve cesaretinin en bariz bir delilidir.

Ertuğrul Gazi Anadolu'ya gelirken yolda savaşmakta olan iki orduya rastlamıştı. Ertuğrul yanındakilere: "**Hey arkadaşlar, cenge rastladık, yanımızda kılıç taşıyoruz. Kadınlar gibi geçip gitmek erlik değildir. elbette şunlardan birine yardım etmek gerek. Galibe mi, yoksa mağluba mı yardım edelim**" dedi. "**Mağluba yardım güçtür, adamımız azdır, hem de yeğin (üstün olan) e kuvvet demişlerdir**" dediler.

Ertuğrul "**Bu söz mert insanlar sözü değildir. Mağluba yardım etmemiz erlik olur. Hızır gibi, bunalmış zamanlarında çaresizlere yardım yetiştirerek ellerinden tutalım**" dedi.

Sonra Ertuğrul Gazi adamları ile birlikte Sultan Alaeddin'in karşı tarafında olan Moğollara saldırdılar ve düşmanı bozguna uğrattılar.[33]

Ertuğrul Gazi'nin emrinde bulunan bölgede huzur ve güveni sağladığı-

nı müşahede etmekteyiz. "Sonra Ertuğrul Söğüt'ü makam edindi. o zaman, Sahibin Karahisar'da Germiyan'ın babası Alişir vardı. Çavdar adlı bir Tatar'la zaman zaman gelerek, Karacahisar'ı tedirgin ederlerdi. Ertuğrul Söğüt'ü vatan edinince o vilayet emin oldu. Bunun üzerinden birkaç yıl geçti. Ertuğrul ve aşireti Söğüt'de kışlayıp, Domaniç'te yayladılar."[34]

Ertuğrul Gazi dindar bir kişi idi, fakirlere ve dindar kimselere üç günde bir yemek pişirterek onları doyururdu. Çıplakları giydirip donatmak, dul kadınlara daima sadaka vermek onun adeti idi.[35] Adaletli olarak ve huzur içinde oymağına elli sene beylik yaptı.[36]

Ertuğrul Gazi çevresinde bulunan beyliklerin ve devletlerin durumlarını ve siyasî şartları gayet iyi değerlendirerek başında bulunduğu aşiretini ve kendisine bağlı yerlerde yaşayanları, bu beylikler arasında komşuları ile daima iyi geçinerek güçlü bir durumda huzur ve rahat içinde yaşatıyordu.

Ertuğrul Gazi kendisine atfolunan faziletlerle hakikî bir Türkmen asilzadesiydi. Emsalsiz derecede şecaati kadar da mert bir insandı. Tekfur denilen komşu Bizans derebeylerine karşı kazandığı parlak başarılarla Gazi ünvanını almıştı ki Türkler indinde saygı duyulan bir manayı taşıyan bu ünvan, oğulları tarafından da şerefli bir şekilde korunmuştur. Tanrı'nın sevgili kullarından birisi olması dolayısiyle doksan üç yaşında şerefli bir hayattan sonra vefat etmiştir.[37]

Ertuğrul Gazi ve Savaşları:

Ertuğrul Gazi'nin hayatı, babası zamanından itibaren göç ve mücadele içinde geçmiştir. Aşıkpaşaoğlu ve Neşrî ile onu mehaz edinenleri kabul edersek, Süleyman Şah, Ahlât'tan ayrılıp elli bin göçer evle Erzurum ve Erzincan taraflarında bir kaç yıl yazın yaylayıp, kışın kışlarken "O tarafın kâfirlerinden kapıp kazıp yürürlerdi."[38] "Osman Gazi'nin dedesi Süleyman Şah'tır. En evvel bu, Rum (Anadolu) ülkesine gelmiştir. Gelmesine sebep budur ki Abbasoğulları zamanından ta Süleyman Şah zamanına kadar Arap askeri Rum (Bizans) üzerine galipti. Rum da Acem de Mağluptu. Yafes nesli olmaları sebebiyle Acem padişahları gayretlendiler. Bize Arap galip oldu diye gayrete gelip Yafes neslinden göcebe Türkleri kendilerine dayanak edip Araplara galip geldiler. Bu yüzden Arap mağlup olunca kâfir ülkelere kafa tutmaya başladılar. Kafirler, Müslümanlara itaat etmez oldu. Bu göcebe Türklerden Acem padişahları çekinir olduiar. Tedbir düşünerek ittifak ettiler ki bu göcer evli Türkleri kendi üzerlerinden uzaklaştıralar. Süleyman Şah Gazi'yi ileri çektiler ki o, göçer evlilerin ulularındandi. Elli bin kadar göçer Türkmen ve Tatar evini onun yanına verdiler. "Varın, Rum'da (Anadolu'da) gaza edin" dediler. Süleyman şah dahi kabul etti. Geldiler, Erzurum'dan Erzincan'a indiler. Erzincan'dan Rum (Anadolu) ülkesine girdiler. Anadolu'da altı yıl durdular. Etrafları fethettiler. Süleyman Şah Gazi, hayli bahadırlıklar etti."[39] Enverî'de ise Ertuğrul Gazi'nin babası olarak gösterilen Gündüz Alp'in Anadolu Selçuklu Sultanlarının hizmetinde çok tehlikeli işlere

gönderildiğini, denizden çıkarma yapan Tatarları bozguna uğrattığını, **İnegöl'e** akın yaptığını görüyoruz.[40] Nişancı Mehmed Paşa'da ise babası Gök Alp'in ölümü üzerine Gündüz Alp'in başbuğ olup kâfirler ile sürekli savaştığını görmekteyiz.[41] Bu olaylar sırasında Ertuğrul Gazi'de tabiatiyle babası ile birlikte bulunmuştur.

Ertuğrul Gazi'nin babasının ölümünden sonra bir kabile reisi olarak aşiretini Caber'den Sürmeli Çukur'a, oradan Karacadağ ve Söğüt'e getirmesi, uç beyi olması ve zamanın şartları dikkate alındığında ömrünün daimî olarak mücadele ve savaş içinde geçtiği anlaşılır ki bu hal tabiîdir. Ancak, Ertuğrul Gazi'nin bütün faaliyetleri bir amaca yöneliktir. O da aşiretine ve kendisine tabi olanlara bir yurt edinmesi gayesidir. "Gerek Ertuğrul gerek Osman Bey'in şahsî meziyetleri hakkında anlatılan rivayetlere inanmak gerektir. Bunlar bütün savaşları bizzat idare etmişler ve bu sayede küçük kabile reisliğinden bütün ülkedeki kabile askerî teşkilatlarının başına geçebilmişlerdir."[42] Söğüt Ucuna yerleştikten sonra ise Ertuğrul Gazi Oymağını ve kendisine bağlı olanları Sulh ve sükûn içinde yaşatmıştır.

Ertuğrul Gazi şüphesiz uzun süren ömründe pek çok muharebelerde bulunmuştur. Şimdilik tesbit edebildiklerimiz şunlardır.

1- Ertuğrul Gazi, oymağına oturması için tahsis edilen topraklara maiyyeti ile birlikte gelirlerken rast geldikleri bir savaşta, savaşmakta olan Selçuklularla Moğollardan yenilmek üzere bulunan Selçukluların yanında savaşa iştirak ederek Selçukluların galibiyetini sağladıkları savaştır ki, bu savaşın neticesinde Selçuklu Sultanı Alaeddin Keykubat tarafından Ertuğrul Gazi ve oymağına Söğüt ve Domaniç tahsis edilmişti.

2- Ertuğrul Gazi'nin İnegöl Akını:

İznik İmparatorluğu ile Selçukluların hududunda sürekli çarpışmalar üzerine SultanAlaeddin Keykubat I., 1231'de bir ordu ile Sultan önü civarına gelir. Ertuğrul Bey'de bütün maiyyeti ve oğulları ile Sultanın yanında yer alır. Sultan onu **Ahtacı** denilen akıncı (öncü) kuvvetlerine başbuğ yapar. Ertuğrul Gazi Rum ordusu üzerine gidip, İznik İmparatoru Teoder Laskaris'in Rumelinden yardıma çağırdığı **Aktav** Tatarlarıyla karşılaşırlar. Yenişehir ovasında üç gün üç gece devam eden çarpışmalar da Ertuğrul Gazi zaferi kazanır, bozulan düşman kuvvetlerini İnegöl'e kadar takip ve pek çok ganimet elde eder. İstanbul hükümdarı gemiye binerek kaçar. Ertuğrul Gazi'de Eskişehir'de Öyük mevkiinde[43] Sultan Alaeddin'le buluşur. Sultan, Ertuğrul Gazi'nin bu yararlığına mükâfât olarak Söğüt ve Saraycık mahallerini kışlak, Domaniç Dağı'nı da yaylak olarak verir.[44]

3- Karaca Hisar'ın Fethi:

Ertuğrul Gazi Söğüt'e yerleştikten bir kaç sene sonra Karaca Hisarlı Rumlar Ertuğrul'u rahatsız etmeye başladılar. Ertuğrul Gazi'de Sultan Alaed-

din'le anlaşarak onu savaşa teşvik etti. Sultan Alaeddin'le birlikte Karaca Hisar Kalesini kuşattılar. Sultan kalenin güney tarafının kuşatılmasını Ertuğrul'a bıraktı. Burada çok savaşlar yapıldı, düşman bunaldı, Sultandan barış istediler, kabul edilmedi. Bu sırada Moğolların Ereğli'yi yağma haberi geldi. Sultan Ertuğrul'u kaleyi fethetmekle görevlendirerek Moğolları karşılamaya gitti. Ertuğrul Gazi Karacahisar Kalesini fethetti. 629 H. - 1231/1232M. Tekfurunu yakaladı. Arkasını emniyete aldıktan sonra Söğüt'ü de fethetti. Yakalanan Tekfuru ve alınan ganimetin beşte birini Kardeşi Dündar Bey ile birlikte Sultan Alaeddin'e gönderdi. Ganimetin geri kalan kısmını da gazilere dağıttı.[45]

Burada bir hususun açıklanması gerekmektedir. Aşıkpaşazade'ye göre kendilerine yurt göstermesi için Sultan Alaeddin'e oğlu Saru Yatı ile haber gönderen Ertuğrul'a Sultan Domaniç Dağını ve Ermeni Belini Yaylak olarak vermiş, onlar da Ankara'ya gelerek yerlerinde sakin olmuşlardı.[46] Neşrî ise; Ertuğrul'un Sürmeli Çukur'dan Anadolu'ya gitmeye azmedip, gelip Ankara yakınında Karacadağ'a indiğini, oradan Sultan Öyüğüne hareket ettiğini, Ancak Anadolu'ya gelirlerken Erzincan civarında Moğollarla savaşan Selçukluların yanında savaşa girip zaferi kazanması üzerine kendisine Söğüt'ü kışlak, Domaniç ve Ermeni Beli'nin de yaylak olarak verdiğini belirtir.[47] Ertuğrul Gazi'nin İnegöl akınında kazandığı zafer üzerine kendisine ikinci kez Söğüt ve Ermeni Beli'nin tahsis edildiğini görüyoruz. Halbuki Bizans İmparatoruğu arazisinden olan Eskişehir'in sadece yedi kilometre batısında bulunan Karacahisar **(Melancia)** ile Bilecik **(Belecoma)** arasında sıkışmış olan Söğüt'ün daha H. 628 tarihinde bir Türk aşiretine tahsis edilmesi pek mümkün olmasa gerekir. Bizce Karaca Dağ'ın tahsisine Sivas civarında Ertuğrul'un Selçuklularla birlikte Moğollara savaşa katılması; Söğüt, Domaniç Dağı ve Ermeni Beli'nin tahsisine de Sultan Alaeddin Keykubad'ın 629 H/1231-1232 M. de İznik İmparatorluğu arazisi, İnegöl yakınlarına kadar yaptığı 60/70km. lik mevzii bir taarruzda tabiî Ertuğrul Gazi'yi öncü kuvveti kumandanı olarak hizmete çağırması ve onunda tek başına bir zafer kazanması sebep olmuştur. Ertuğrul Gazi, Karaca Hisar'ı aldıktan sonra Söğüt'ü de fethetti. Yine Selçuk Devleti tarafından verilmesine rağmen Söğüt, Selçuk topraklarından değildi. Ertuğrul Gazi'nin kılıcıyle alınmış bir malikâne idi. Bu kendi gayretine borçlu olmak ve bu gayreti gösterenlere kıymet vermek, bundan böyle Osmanlı Devletinin şiarı olmuştur. Nitekim Murad Hüdavendigar'ın Gümülcine'den Vardar'a kadar araziyi Gazi Evrenos'a şahane bir temliknâme ile bağışladığı da bilinmektedir. Demek ki, Ertuğrul Gazi 630 (1232/33)'de Söğüt'e yerleşmiş ve 680 (1281)'e kadar orada yaşamıştır.[48]

4- Baba İshak İsyanının Bastırılması:

Ertuğrul Gazi'ye atfedilen bir savaş da Baba İshak İsyanının Bastırılması'dır. Bu savaşın yapıldığı pek varid görülmediği kaydını ihtiyaten koyarak konumuzla ilgisi sebebiyle kaynağımızdan aynen alıyoruz.

"Hammer, Tarihçi Cenabî'den naklen: Baba İshak ile şeriki İlyas'ın derdest edildiğini, lâkin mağlubun, galibin fikrini teshir etmesi üzerine Celâlüddin ile arkadaşları olan sair Mevlevî şeyhlerinin saraydan çekildiklerini söylü-

yor. (C.I. s.80,81). Şakir Paşa'da bu aralık nübüvvet veya ıslahı aleme memuriyet iddiasiyle meydana çıkan Baba İlyas Horasanî nam serseri şeyhin Amasya civarında teşekkül eden ve Babailer namını alan yandaşları bulundukları bölgeyi kan ve ateş içinde bıraktıklarından Gıyasüddin, gizlice Ertuğrul'u bunların def ve terbiyesine memur eylediğinde Ertuğrul Amasya civarında Çat denilen yerde onlara rastlayıp Baskınla tamamını dağıtmıştır. "(Yeni Tarihi osmani C.I, s. 139) tarzında bilgi vermekle beraber, kaynağını açıkça bildirmiyor ki onu inanılır saymamak için bu bir sebeptir. Esasen Ertuğrulun bu konu ile alâkası hakkında hiç bir şey mevcud değildir."[49] Bu isyanın tarihi 1241'dir.

ERTUĞRUL GAZİ MESCİDİ:

"Söğüt'ün güney batısında, Söğüt Çayı kenarında bulunan Ertuğrul Gazi Mescidi, Ertuğrul Gazi'nin aşiretiyle geldiğinde ilk çadır kurduğu yer olarak rivayet edilir. İçinde kuyu bulunan bu sebeble Kuyulu Mescid olarak da bilinen yapı önce Ertuğrul Gazi tarafından yapılmış, sonra II. Abdülnamid tarafından Kısmen onarılmış, daha sonra da yeniden bir onarım görmüştür. (Doç. Dr. Taylan Akkaya, Araş. Gör. Mehmet H. Aydın -Ertuğrul Gazi'den bu yana SÖGÜT s. 62, İst. 1983). Ertuğrul Gazi Mescidi hakkında biz belgelere dayanan gerçek bilgiyi Ekrem Hakkı Ayverdi'den almaktayız:

"Ertuğrul Gazi namına yalnız bir eser bilinmektedir. O da, Söğüt kasabasının güney yamaçlarında Gazi'nin çadırını ilk defa kurduğu rivayet edilen yerde kurduğu mesciddir. Mescidin Vakıflar Genel Müdürlüğü kuyûdatı kadime (eski kayıtlar) kütüklerinde iki yerde ismi geçmektedir. "Söğüt'de Ertuğrul Gazi Camiî cedidi..."(Vakıflar Gen. Müdr. kuyudatı kadimesi Ev. K.K.) Bursa esas defteri 1/2, 1968. sıra). Diğerinde "Söğüt kasabasında Ertuğrul Gazi vakfından Elhac Hüseyin mescidi şerifi... (Ev. K.K. a.d., 2014 sıra) cümleleriyle belirtilmiştir.

Belgeler bize Ertuğrul Gazi namına bir mescid vakfı olduğunu ve binanın Hacı Hüseyin isminde bir zat tarafından yenilendiğini bildirmektedir. Ancak vakıf, torunları tarafından da tesis edilmiş olabilir. Fakat bu zayıf bir ihtimaldir. Çünkü ne Orhan ne de Osman Gazi vakıfları arasında, onların cedleri namına vakıf yaptıklarına dair işaret yoktur. Halbuki, meselâ Orhan Gazi Vakıfları asarında babası Osman Bey namına cami ve türbe vakıfları bulunmaktadır.

Bu günkü câmi'de eski binasından eser kalmamıştır. 1956 daki tamir esnasında ziyaret edildiğinde eski duvar kalıntılarından bir ize tesadüf edilmemiştir.

Camiin iç kısmı 6,10x6, 10 ebadında olup, sağır tek kubbe ile örtülüdür. Bir de ufak son cemaat yeri vardır. Temelden itibaren XIX. asır binasıdır. Bugün mamur bir haldedir. Aslında da mescidin daha büyük olacağını zannettirecek bir belirti yoktur. "(Ekrem Hakkı Ayverdi İstanbul Mimari Çağının Menşei -Osmanlı Mimarisinin İlk Devri s. 2,3. 1966 İstanbul).

Söğüt, Ertuğrul Gazi Mescidi.

ERTUĞRUL GAZİ'nin Babası Süleyman Şah'ın Caber'deki Kabrı:

Caber, Türkiye sınırlarına 100 km uzaklıkta Suriye topraklarında Fırat'ın sol kıyısındadır.

Fırat nehrine bakan bir tepe üzerinde bulunan caber kalesinin eteğinde altı yüz metrekare olup tel örgü ile çevrili alanda Türk mezarı **(Süleyman Şah'ın kabri)** ile **Türk Jandarma Karakolu** bulunmaktadır.

Buralarda oturanlar konar-göçer Türk ve Arap oymaklarıdırlar. Çapar, Bekmişli, İlbegli, Karaşıhlı, Çadırlı, Güllü, Güvenç, Saygül gibi Döğer Ulusunun çeşitli oymakları buralarda kışladıkları gibi; Vilde adında Arap bedevi aşireti de yazın bu kale yıkıntısı civarında konarlar.

Kale Osmanlılar zamanında **Rakka** kazasına bağlı bir nahiye merkezi idi. İmparatorluğun 1918'de Birinci Dünya Savaşı'nda yenilmesi üzerine İngilizler tarafından işgal edilmiş, daha sonra Fransızlara verilen kale, Fransızların Suriye'yi terk etmeleri üzerine Suriye'ye geçmiştir. Kalenin eteğinde bulunan Türk Mezarı ise, 1921'de Ankara itilâfnâmesi veya "Türk-Fransız İtilâfnâmesi"[50] ile Türkiye'ye verilmiştir. Anlaşmanın 9. maddesi şöyledir: "Madde:9- Sülâle-i Osmaniye'nin müessisi Sultan Osman'ın büyük pederi Süleyman Şah'ın, Caber kalesinde kâin Türk Mezarı namıyle maruf merkadi, müştemilatiyle beraber Türkiye'nin malı olarak kalacak ve Türkiye orada muhafızlar ikâme ve Türk Bayrağı keside edebilecektir."

Ankara Anlaşması ile, Suriye sınırları içinde bulunan Türk Mezarı'nda 1921'den beri bayrağımız dalgalanmakta ve orada Türk Jandarması nöbet tutmaktadır. 600 metrekare alanın etrafı dikenli telle çevrilidir. Tel örgüye giriş kapısında karşılıklı ay yıldız vardır. Bu alanda Türk Mezarı, jandarma karakolu ve müştemilat bulunmaktadır. Kapının yanında da bir nöbetçi kulübesi vardır.[51]

TÜRBE:

Türk Mezarı'nı kaplayan türbeye anlaşmanın verdiği hakla bayrağımız çekilir. Mezarın kapısının üzerinde **"Süleyman Şâh'ın Türbesidir"** ibaresi vardır. Türbe Selçuklu motifleriyle süslenmiş, çöl karakterinde kerpiçle yapılmıştır Türbe, yeniden II. Abdülhamid tarafından yaptırılmıştır. Türk Mezarı'ndaki türbe son defa 1936 yılında Millî Eğitim Bakanlığınca onarılmış ve korunmasına bakmak üzere bir kişi tayin edilmiştir.

Türbenin içi 10×5 m. dir. Baş tarafında bir mihrab ve önünde rahle vardır. Yandaki rafta ise bir Mushaf bulunmaktadır.

Tavandan elektrik lâmbası ve bir kandil sarkmaktadır. Yerde çok kıymetli halılar serilidir. Türbede üstü kadife ile örtülü üç mezar vardır. Örtülerin üzerine ayetler işlenmiştir.

Ortadaki büyük mezar Süleyman Şah'a aittir. Diğerlerinin torununa ve bir yakınına ait olduğu söylenir.[52]

"Aşıkpaşazade (İst. 1332 s.3) başta olmak üzere, eski Osmanlı vak'a

nüvislerinin bir kısmı tarafından "**Türk Mezarı**" diye isimlendirilen mezar, emir Zengî'nin buradaki meşhedinin Türkmenler arasında bırakmış olduğu hatıra ile Anadolu Türk Devleti'nin kurucusu Süleyman Şah bin Kutulmuş'un 5 Haziran 1086 tarihinde şehid olmasının hatırasının karıştırılmış olmasından teşekkül eden bir rivayete zemin olmuştur."[53]

Ertuğrul Gazi'nin Annesi Hayme Ana'nın Türbesi:

Ertuğrul Gazi'nin annesi mahallî rivayet ve geleneğe göre Hayme Ana'dır.[54] Mezarı, Domaniç'in Çarşamba köyündedir.

Sayın Yavuz Sanemoğlu'nun 1958 yılında, Domaniçli 95-100 yaşlarındaki **Sünnah Hoca**'dan dinlediği mahallî yörük rivayetleri ile yerinde yaptığı tesbitlere göre:

"Süleyman Şah Fırat'ı geçerken boğulduktan sonra oğlu on iki yaşındaki Ertuğrul (**Erturan**) anasiyle kalmış. Aşirete bey olduktan sonra da annesine hürmette kusur etmemiş.

Ona **Çadıranası**-Çadır büyüğü manasına **HAYME ANA** derlermiş.

Aşiret Söğüt-Domaniç yaylası dolaylarına yerleştikten sonra da Hayme Ana, obaların en itibarlı insanı imiş. Bir rivayete göre de ilkbaharda davarlar ve atlarla yaylaya çıkan Kayıboyu Yörükleri, Söğüt'ten Bozüyüke bakan yamaçlardan doğru Karaköy Yaylasına oradan da Domaniç'in Çarşamba köyüne gelirlermiş.

Bu yolu otlaklardan istifade ede ede, takriben iki ile iki buçuk ayda alırlarmış. Buraya gelince sürülerden aygırları ayırır, onları halâ aygır Deresi denen vadi içine sürer yavrulu kısraklardan uzak tutarlarmış. Böylece hem aygırların zararını önlemiş, hem de ilkbaharda tay almak gibi, bu gün de uygulanan makbul bir hayvancılık yaparlarmış.

Hayme Ana Sultan, Çarşamba'da otururmuş. O zamandan beri de Demirli, Erikli, Toraman ve Fındıcak köyleri yörükleri için Hayme Ana'nın Çarşamba'da çadır kurduğu yer yayla için merkez ittihaz edilirmiş.

Yine bir yaylak mevsiminde Hayme Ana Hak rahmetine ermiş, tepenin üstüne gömmüşler.

1302 (1886)'de Abdulhamid II. bir heyet gönderip büyük ninesi Hayme Ana Sultan'ın kabrini buldurmuş ve üzerine bir türbe yaptırmış. Türbe'nin

kapısı üzerinde bulunan mermer kitâbede:

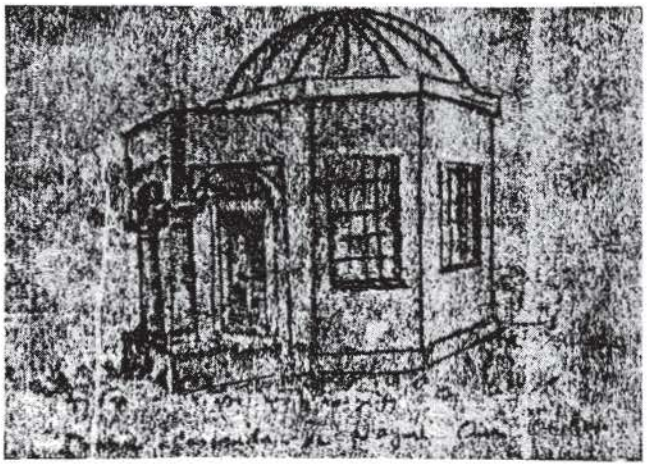
"Şahinşehi âli hasep, hakanı mebrük-ün-nesep
Abdülhamid Han kim anın Lütfunda âlem müstefit
Gazi'i meydanı vigâ cennet mekân Ertuğrul'un
Olmuş idi vaktaki bu sancakta ikbâli bedid,
Şu Domaniç yaylasını aldıkta desti miknete
Ehli hallafa evlâ gelmişti ol seddi sedit
Gazi Merhumun imiş bu Hayme anâ maderi
İtsun garik-i mağfiret daima anı Rabbi vahit
Şeh'i Cihan bu türbeyi yaptırdı ol merhumeye
Eyyamı ömrü şevketin kılsın Cenabı Hak mezit
Bir padişaha etmemiş Allah bu hayri nasip,
Şimdiyedek geçmiş idi tarihten asrı medid.
Vali iken Mahmut kulu, nazm eyledi tarihini
Kıldı bu râna türbei bünyat Han Abdülhamid
Ketebehu İbrahim (sene 1306) Hakkı Bursavi"

yazıları okunmaktadır.

Padişah türbe yapıldıktan sonra da türbeye konulmak üzere halı, avize ve sünbüllü kandil göndermiş.

Her sene Çarşamba'da civar köylerden yörüklerin toplanıp cirit oynamaları, kurban kesmeleri adet halinde imiş. Ancak artık terkedilmiş. Civar yörüklere o zamandan beri yer, yurt, mekân ve çiftlik verilmiş, fakat onlar hala yaz aylarında yaylaya çıkarak eski geleneklerini sürdürmektedirler.

Hayme Ana bu gün bir ziyaretgâhtır. Zamanla harap olan türbe 1954'de restore edilerek kubbe tamamen değiştirilip kurşun kaplanmıştır. Sandukasının alt tarafındaki ufak kapaktan asırlardır toprak alınmakta ve derdi olanlar, deva olarak toprağı yemektedirler. Bu gün toprak kısmı, derinde kaldığı için el uzanamamakta, oraya konulan bir tahta kaşıkla kol uzatılarak toprak alınmaktadır. Hayme Ana'nın beslediği rivayet edilen geyiklerin boynuzları da asırlardır dertliler tarafından çentile çentile küçülmüştür.[55]

Ertuğrul Gazi'nin annesi Hayme Ana Sultan'ın Domaniş'in Çarşamba köyünde bir tepe üzerinde bulunan Türbesi (Yavuz Sanemoğlu-Söğüt Sayfa 19. 1958)

Ertuğrul Gazi Türbesi:

Ertuğrul Gazi, doksan üç yaşında 680 H./ 1281-82 M. yılında vefat etti, onu Söğüt'de defnettiler[56]. Kabri bu gün Söğüt'teki türbesindedir. Osman Gazi'de Söğüd'e defnedilmiş, fakat vasiyeti gereği Bursa'da Gümüşlü kümbet olarak isimlendirilen eski kiliseye nakledildiğinden babasının türbesine beş altı metre uzaklıkta bir makam kabri vardır.Eğer o zaman türbe mevcud olsaydı Osman Gazi'de oraya gömülürdü. Orhan Gazi'nin Söğüt'te **"Hademe-i Türbe-i Ertukrul"** olarak maaş ve vazifesi tahsis ettiği bir belgeden anlaşılmaktadır.[57]

Ertuğrul Gazi Türbesi 8.70 m. çapında bir daire içine çizilmiş altı köşeli bir binadır. Duvar kalınlığı 80 cm. olup üç pencere ve bir kapısı vardır. Evvelce altı direğe dayalı, geniş bir çatılı revakının bulunduğu 1300 (1882) tarihine ait bir fotoğrafından anlaşılmaktadır. Revakın korkulukları dolu taştır. Revak olduğu gibi tamir edilmemiş, etrafı duvarla örelerek bir oda haline getirilmiştir. Bu tamiratı gösteren levha kapı üstünde sülüs yazı ile on iki beyittir.

Şeref ü şevket ile aleme Sultan Hamid
Eyledi Sâye-i ümranını meddi-temhit

İşte ez cümle olup ahd-i Humâyununda
Türbe-i Ertuğrul-i Gaazî-i cedid

Sene bin yüz dahi yetmiş bir iken Ahmed Han
Temelinden bunı itmişti binâ vû tecdid

Çok vakit geçmekile münhedim olmâda iken
Pâdişâh-ı zeman Hazret-i Sultan Mecîd

Bir iki çeşme vü fevvâre ilave iderek
Şeref-i türbeyi tamîr ile itmişti mezîd

Şimdi de mevkiini havi harita yapılup
Nazar-i Ali-î Şâhânede oldukda bedid

Yeniden eyledi inşâsını emr ü ferman
Şeref ü ziynet-i hakkaa kim olmuşdu te'yid

Yani bu tarz-ı dil-âvize Hamid Han kodû
Oldu sandûkası dâ böyle ruhâm ile ferîd

Ne kadar var ise kurbünde kubûr-i şehedâ
Zîr-i sandûka-ı hârâda iderler tahmîd

Bunların yatdığı müddetçe bu merkadlerde
Şevket ü saltanatın eylesün Allah Medîd

Kaymakam Zühdü kulû gûşiş-i bî had eyledi
Bunun i'mârına meşkûr kıla ol Rabb-u vahîd

Didi Sîık kulu târih-i güher tevşîhin
Kıldı bû türbeyi ma'mur o Hakaan-ı Hamid

Kitâbede 1171'de Sultan Ahmed'in türbeyi temelinden bünyad ettiği yazıyorsa da bunda bir yanılma olduğu meydandadır. Bu tarihte Sultan III. Ahmed vefat etmişti. Aslında bina mevcud haliyle XVIII. asır sonu inşaatına uymaz. Temelinden tecdit **(yenileme)** belki öndeki revaka aittir. Tarih mısraı mücevherdir, noktalı harflerle (1304) (1886) tarihini vermektedir. Bu tamiratta Sultan Hamid tarafından etrafta misafirhane, yemekhane ve mutfak da yaptırılmıştır.

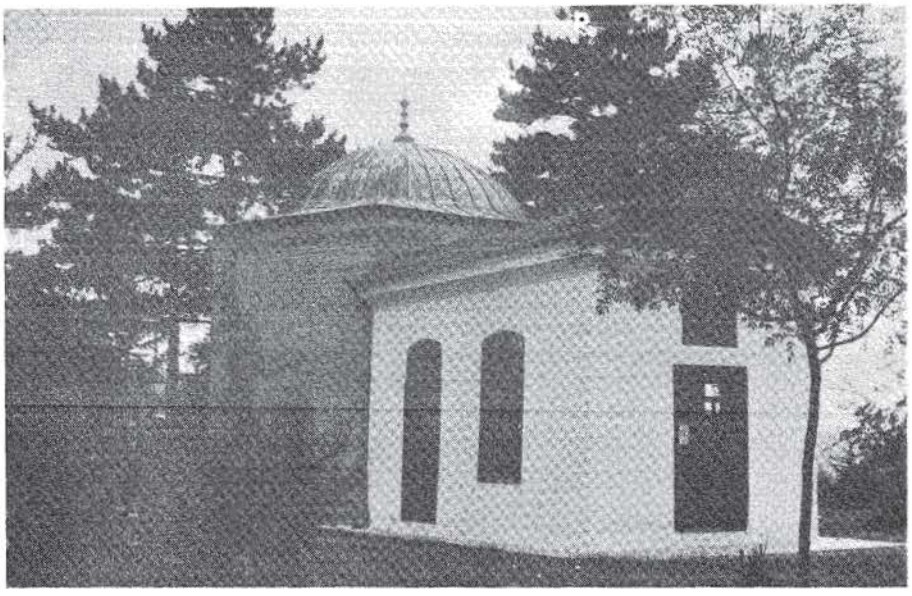
Türbe binasının doğusunda Ertuğrul Gazi'nin zevcesi Halime Hatun, Batısında oğlu Savcı Bey ile kardeşi Dündar Bey'ler yatmaktadır. Türbe içinde Ertuğrul Gazi'nin sandukası harçla örülü ve sıvalı olup Yörük sarığı alçıdan yapılmıştır. Pencerelerde topuzlu demir parmaklıklar ve demir saç kapaklar bulunmaktadır. Birinci Dünya Harbinde Söğüt'ün işgalinde Yunan subaylarının eğlenmek için pencerenin saç kapaklarına sıktıkları kurşunların açtıkları yaralar sanki yüreklere açılmış gibi durmaktadır.[58] Türbenin kubbesi eskiden 3 mm. altın levha kaplı imiş. Düşmanlar giderken onu da çalmışlar. Türbeyi kazmışlar fakat Ertuğrul Gazi'yi bulamamışlar. **(Genellikle büyükler gömülürken sonradan bu hal başlarına gelmesin diye üzerine konacak sandukanın ileri veya gerisine, sağ yahut sol tarafına defnederlermiş.)**

Türbe dışında Ertuğrul Gazi'nin sağında hanımı Halime Hatun yatmaktadır. Mezar taşının üstünde takriben bir santimetre kalınlığında altından yapılmış Halime yazısı da Yunanlılar tarafından kazma ile çıkarılarak alınmış. Bu gün kırıkları bir araya getirilerek başında dikilidir.[59]

Türbe ve müştemilatı çam ağaçları dikili bir bahçe içindedir. Bu hazirede ayrıca Ertuğrul Gazi'nin silâh arkadaşları ile yakınlarından aşağıda yazılı olanların birer kabir veya makam kabirleri vardır.

Hanımı Halime Hatun, kardeşi Dündar Bey, oğlu Savcı Bey (**Saru Yâtı**) diğer oğlu Gündüz Bey, oğlu Osman Gazi'nin geçici kabri (**Makam**), silâh arkadaşlarından Akçakoca, Konur Ahp, Turgut Alp, Abdurrahman Gazi, Samsa Çavuş, Saltuk Alp, Aykut Alp, Hasan Alp ve Karamürsel ile Osman Gazi'nin oğulları Pazarlu Bey, Hamid Bey, Çoban Bey,Melih (**Melik**) Bey, Savcı Bey; Gündüz Alp'in oğulları Aydoğdu Bey ile Aktimur Bey ki biz bunları hazirede yatanlar bölümünde teker teker ele alacağız.

Ertuğrul Türbesinin önünde bulunan platformda, Tarihte bağımsız Türk devleti kuran Türk büyüklerinin sırasiyla: Mete (**Oğuz Han**), Atilla, Bumin Kağan, Bayan Kağan, Kutluğ Bilge Kağan, Cengiz Han, Saltuk Buğra Kağan, Alp Tekin, Selçuk Bey, Harzemşah, Batur Han, Timurlenk, Süleyman Şah, Bakür, Osman Bey, Fatih Sultan Mehmed ve Atatürk'in büstleri ile türbenin girişinde Ertuğrul Gazi'nin büstü vardır. Özel günlerde her hükümdarın büstünün arkasına kendi devletinin bayrağı çekilir.

Ertuğrul Gazi Türbesi (1970)

KARAKEÇİLİLER'İN ERTUĞRUL GAZİ'Yİ ANMA ZİYARETLERİ SÖĞÜT YÖRÜK BAYRAMI:

Ertuğrul Gazi'nin Bağlı bulunduğu Karakeçililer her yıl Ertuğrul Gazi'nin Söğüt'teki türbesini ziyaret ederek geleneklerine göre anma ve şükran törenleri düzenlerler. Bu törenlerin başlangıç tarihini kesin olarak tesbit edemiyoruz, ancak yüzyıllar boyunca yapıldığı anlaşılmaktadır.[60] Anma töreni ve kutlamaların Ertuğrul Gazi'nin ölümünden hemen sonra başladığı tahmin edilmektedir. Tesbit edilebilen en eski belge, Karakeçili Aşireti yörüklerini bir anma töreninde atlı olarak gösteren 1895 (1311) yılında yapılan anma törenine ait bir fotoğraftır. (Söğüt-Ertuğrul Gazi Albümü, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Kataloğ No. 90471)[61]. Aynı tarihe ait; (Resimli Tarih Mecmuası Sayı 22, Ekim 1951 sayfa: 1015) ve altında Karakeçili Aşireti'nin Ertuğrul'un türbesin ziyareti (1895) yazılı olan bir diğer fotoğrafta da Karakeçililer, yaya olarak dönemin giysileri içinde türbenin bahçe kapısı önünde sıra halinde türbeye girerken görülmektedirler.

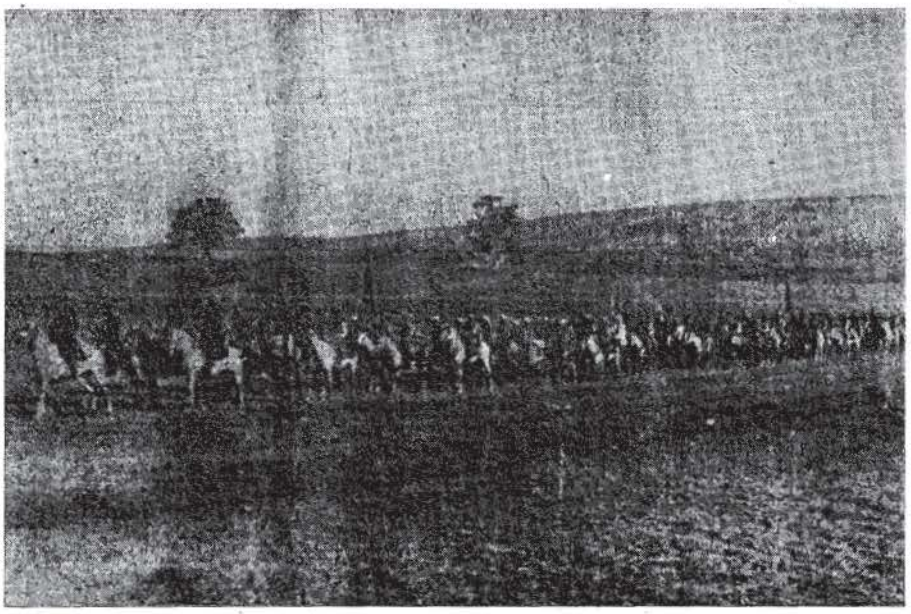
Her yıl muntazam olarak yapılan anma törenleri zaman zaman kesintilere uğramıştır. İlk kesinti **II. Abdülhamid**'in saltanatının sonlarına rastlar. Daha sonra Birinci Dünya ve kurtuluş savaşları sebebiyle yapılamayan bu törenler, Cumhuriyet döneminde tekke ve zaviyelerin kapatılması nedeniyle 1946 yılına kadar yapılamaz. 1946'dan başlayarak yeniden düzenlenen anma ve bayram törenleri 1977'de anarşik olaylar sebebiyle dört yıl yapılmaz, 1981 yılının 12 ve 13 Eylül tarihlerinde yapılan anma törenleri bu tarihten itibaren muntazaman her yıl Eylül ayının ikinci veya üçüncü pazar günü yapılmaktadır. Yaşlı bir Yörüğe göre bu tarih Rumi Eylül ayının ilk pazar günüdür.[62]

İlköğretim Müfettişi merhum Muhiddin Aslanbay'ın **"Eskişehir'deki Alaeddin Camisi-1955"** adlı eserinden anlaşıldığına göre, bu törenlere 1914 Birinci Dünya Savaşı yıllarına kadar devam edilmiş, bu yıllarda bırakılmış ve yukarıda da belirtildiği gibi 1946'dan yeniden kutlamalara başlanarak bu tarihten itibaren de devam edegelmiştir.

"Kara Keçililer, her sene Rebiülahir ayında Firdevsi aşiyan Ertuğrul Gazi hazretlerinin mübarek ve mukaddes türbelerini ziyaret ederler. Bu ziyaret aşiret halkının hususi bayramlarındandır. Obalar, binek olarak Ertuğrul'un yüce makamına varırlar ve Gazi Namdar Müşarünileyh hazretlerinin Türbei münevverelerine yüz sürerek ziyaret borcunu edâ ederler. Makamı kudside Mevlüdü Hazreti Nebevi kıraat olunur, kurbanlar kesilir, bütün ziyaretçiler i't'am ve ikram kılınır"[63].

Eskişehirlilerden, bundan kırk-kırkbeş sene evvelini bilenler iyi hatırlarlar ki: Hacı Bekir Bey'in broşüründe kaydettiği merasim için; Kara keçililer her senenin tahminen Eylül ayının on yedisinden sonra ilk Cuma günü, oba oba beylerinin başbuğlukları altında Eskişehir'de şimdiki lise binasının yerinde bulu-

nan hükümet konağı önünde toplanılır, kısa bir merasimi müteakip, muntazam süvari birlikleri halinde Söğüd'e hareket ederlerdi. Zeybek kıyafetleriyle, rengarenk Osmanlı takımları ile süslü atları üzerinde intizamlı ve disiplinli hareketlerle geçişleri, bilhassa kılıç ve kalkan gösterileri görülmeye doyulmayan manzaralardandı. Eskişehir dışından bu tarzda gelen Kara keçililerden başka Söğüt'de yüzlerce ziyaretçi toplanırdı. Bu merasime saray da çok ehemmiyet verir ve Padişah namına her sene ayrıcaa temsilciler gelirdi. Türbe önünde yapılan merasime onlarda iştirak ederler, ayrı bir merasimle padişahın gönderdiği nişanları, atiyeleri tevzi ederlerdi. Kurbanlar kesilir, mevlûdlar okunur, dualar edilir, ondan sonra da kurulan sofraların başına geçilirdi. Öğle sonunda türbenin etrafındaki meydanlıkta ciritten başlayarak türlü oyunlar ve gösteriler yapılır, öğleden akşama ve akşamdan sabaha kadar burası büyük tezahürata sahne olurdu. Uzun bir fasıladan sonra altı yedi senedenberi tekrar yapılmaya başlanan bu törene Kara Keçililer yine aynı tarzda katılmaya başlamışlardır.

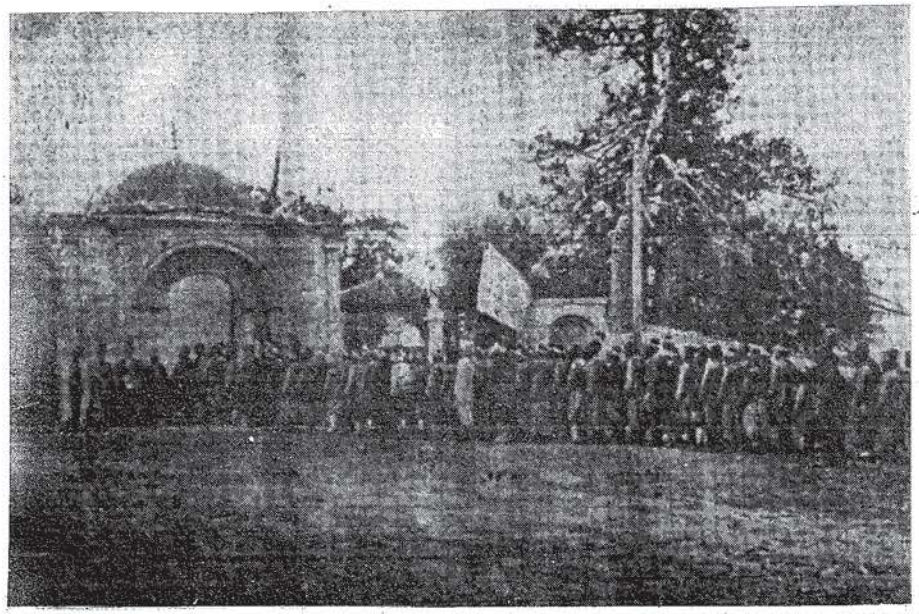

1895 (1311) yılında Ertuğrul Gazi'yi topluca ziyarete gelen Karakeçili Yörükleri Türbe Yolunda (İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Katalog No.:90471 Fotoğraf No:3)

Kara Keçililer arasında Ertuğrul Gazi'ye karşı olan duygu o kadar samimi ve o kadar derindir ki kendisine hürmeten çocuklarına **Ertuğrul** adını koymazlar.[64]

Yüzyıllar boyu Kara Keçililer arasında süren bu adet, padişah ikinci Abdülhamid'in dikkatini çekmiş ve bu törene resmî bir mahiyet verdirerek ziyaret sırasında Kara Keçililere bir Jandarma bölüğü eşlik ettirmiştir[65]

Bu törenlerde benim çok enteresan bulduğum husus, Kara Keçililer geçerken bunların arasında bir de kadınlar bölüğü bulunmasıdır.Bu bölükte kucağında bebesi yörük kadını bile vardır, tamamen kadınlardan teşekkül eden bu bölük, tarihlerde adı **Baciyani Rum** olarak geçen Anadolu'da Türklerin kurduğu asker sınıfından biri olan Kadınlar askeri Birliği'nin canlı bir temsilcisidir. Türk kadınındaki bu hasletin simgesi törende yerini almaktadır.[66]

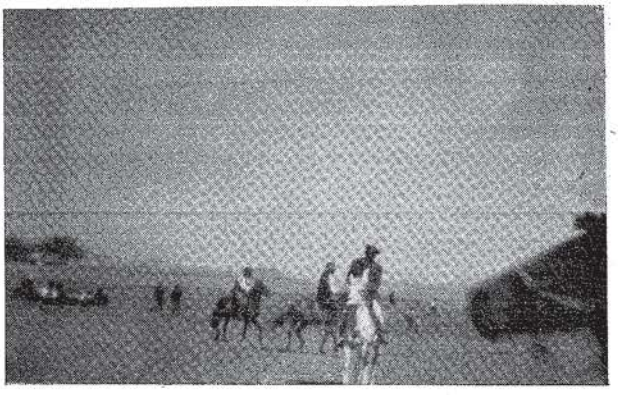
1895 (1311) yılında Ertuğrul Gaziyi topluca ziyarete gelen Karakeçili yörüklerinin Türbe avlusuna girişleri
(İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi
Katalog No:90471. Fotoğraf No.4)

Ertuğrul Gazi'yi anma törenleri yeniden başlatıldığında, Ordumuzun da bu tören ve konu ile ilgilendiği, bir subayını orduyu temsilen göndermesinden anlaşılmaktadır.[67] 1962'de yapılan törenlere Zamanın Cumhurbaşkanı rahmetli **Orgeneral Cemal Gürsel**'de iştirak etmişlerdi. Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel tören sabahı açık bir arabada, bir yanında Bilecik Valisi bir yanında da Eskişehir valisi ile geldiler. Kaymakamlık Makamında, bir müddet istirahat eden Gürsel'e ayrıca hatırladığıma göre Özel Kalem Müdürü Nasır Zeytinoğlu ile, o zamanEskişehir'de görevli ve Tuğgeneral rütbesinde olan Muhsin Batur refakat etmekteydiler.

Günümüzde ise bu törenler, daha görkemli olmaktadır. Bilecik valiliği, Söğüt Kaymakamlığı, Söğüt'teki resmî ve özel kurumlar ile Ertuğrul Gazi'ye manevi bağlılıklarını devam ettiren Karakeçililerin elbirliği ile düzenledikleri bu törenlerde ayrıca 1984 yılından itibaren birde **"Tarih Semineri"** yapılmaktadır.(*) Üniversitelerimizin değerli bilim adamları bu törenlere ve seminere iştirak etmektedirler. Türklük ve Millî tarih şuuru bu şekilde dinleyicilere de açık olan seminerler verilmektedir.

EskidenAnkara,Balıkesir, Kütahya, Konya, Antalya,Eskişehir, Kastamonu, Aydın ve Adapazarı gibi yurdun dört bir tarafından Karakeçililer bu anma törenlerine katılırlarken, son yıllarda ancak Bilecik, Adapazarı ve Bursa'nın yakın köylerindeki Karakeçililer törenlere gelmektedirler. Bu köyler: Pazaryeri'nin Günyurdu (Bakraz) köyü önde olmak üzere aynı ilçenin Küçükelmalı (Yürükelmalı), İnegöl'ün Karacakaya, Eskişehir'in aşağı ve yukarı kuzfındık, Bozdağ, Beyyayla, Atalanyayla, Avlamış ve Karacaören köyleridir.[68]

Söğüt Yörük Bayramı'nın son günü olan pazar sabahı Söğütlüler davetliler, ziyaretçiler, İlçe yöneticileri Söğüt hükûmet konağı önünde toplanırlar. Daha önce Söğüt'e gelmiş ve geceyi yurt yeri denilen Kuşça mevkiinde geçirmiş olan Karakeçililer de buradan hareketle; yaya bölüğü, atlı bölüğü ve kadınlar bölüğü olmak üzere sıralar halinde olarak üç bölük Hükümet konağı önüne gelir. Kaymakam tarafından İlçe adına onlara hoş geldiniz denir. Hep birlikte bir buçuk kilometre kadar mesafede bulunan Ertuğrul Bey türbesine hareket edilir. Türbe önünde Atatürk ve Türk büyükleri büstüne çelenk konur, saygı duruşunda bulunulur. Daha sonra Karakeçili Yörükler tekbir getirerek türbe etrafında dönerler. Türbe yakınındaki stadyumda resmî törene devam edilir. Burada Vali, Kaymakam, ve yörükler tarafından konuşmalar yapılır. Bilahare Karakeçililerin gelin alma, ve benzeri adetleri canlı tablolar halinde sergilenir. Daha sonra cirit oyunu oynanır.

Ertuğrul Gazi'yi anma töreninde Karakeçililer Cirit oyununda (1963)

Son yıllarda yapılan törenlerde yörüklerin kilim, halı sergileri, hamur açma, ekmek yapma folklor özellikleride ziyaretçilere ve davetlilere çadırlar içinde sunulmaktadır.

Tören esnasında misafirlere bir taraftan da türbenin mutfak kısmında pişirilen nohutlu etli bulgur pilâvı ile üzüm ikram edilir. Bir kısım davetliler de gösterilere gelemiyen yakınları için bu pilavdan alarak poşetlere koyarlar. Karakeçililer arasındaki inanışa göre bu pilâv şifalıdır. Hastalara deva, hatta çocuksuz ailelere döl bereketi verir.

Ertuğrul Gazi'yi anma törenine katılan Karakeçili Yörük kadınları (2963)

Ertuğrul Gazi'yi anma töreninde Mehter (1963)

KARAKEÇİLİLER:

Önceleri **Kayı Boyu** olarak adlandırılan bu oymağa sonraları **Karakeçililer** denildiği görülmektedir. Osmanlı Hanedanı, Karakeçili aşiretine asıl ismiyle Kayı Boyuna ve bu boyun Softalı obasına bağlıdır.[69] Kayı Boyuna niçin Karakeçililer denildiğini, ve Karakeçililer'le ilgili bilgileri bir Karakeçili Beyinin yazdığı **"Karakeçili aşireti"** isimli bir kitapçıktan vermeğe çalışacağım.[70]

"Karakeçili Aşireti: Eskişehir'e bağlı Karacaşehir **(Karacahisar)** köyünün asıl halkı Karakeçili adı ile anılan Yörüklerdir. Bunlar Oğuzların Kayı Boyuna bağlıdırlar. On üçüncü yüz yılın ortalarına doğru Anadolu'ya gelmişler, bu bölgeye yerleştikten ve Osman Gazi'nin Karacahişar Kalesini ele geçirmesinden sonra Karakeçililer olarak anılmaya başlamışlardır.[71] Kayı Boyu'nun Karakeçili Aşireti olarak isimlendirilmesini Hacı Bekir bey aynen şöyle anlatmaktadır: "Bu aşireti afife, Karacahisar'ın fethinde karakeçilerinin boynuzlarına bir takım ışıldak bağlamak, alaycık üzerine kara keçeden örtü örtmek suretiyle vuku bulan hud'a ve hizmeti harbiyeleri sırasında, Gazii müşarüniley (Osman Gazi) hazretlerinin: **"Haydin alplerim, haydin Karakeçili yörüklerim"** diye nida buyurmaları sebebiyle elyevm (bu günde) o isim ile yadolunmakta bulunmuşlardır."

Aşiret Özbek diyarından geldiği için tamamının Özbek bir Türk aşireti olmasına rağmen oba oba birer cemaat olduklarından her obaya birer nesil ismi verilmiş ve isimleri de: Veliler, Tozlalı, Karabakılı, Şazlı, Hacıhalil, Aynihani, Özbekli, Akçainli, Hayemkethüda[72] cemaatleri isimleriyle anılmakta olup bazı obaların ikiye bölünmesiyle başka isimlerle de adlandırılanlar vardır. Özbek ismi bir cemaate baki kalmıştır. Aşiret halkı, hiçbir seferde, Livayı Fütuhatı Şahane'nin gölgesinden uzak kalmamış, Askeri Hassı Hümayın olarak daima sağ yanlarında, emir ve fermanlarını bekler bir halde fedâkârane hizmetten geri durmamışlardır. "Hatta Sultan Selim Han Gazi efendimiz hazretlerinin" bütün seferlerine ve meşhur olan fetihlerine katılmışlar burada gösterdikleri fedakârlık ve kahramanlıklar dolayısiyle iltifatı Şahaneye mazhar olarak **"Haremeyni Şerifiyn Aşireti"** ünvaniyle taltif edilmişlerdir. Ayrıca askerî ağnam vergilerinden muaf tutulmak suretiyle mükâfatlandırılmışlardır. "Hatta Haremeyn Vergisi" adıyle az bir vergiye karşılık, kara yünden eğrilmiş ip vererek bu vergiyi kendi ürünleriyle ve el emekleriyle aynen ödeme iznine tabi tutulmuşlardır. Vaktiyle Aşiret dişi ve erkek, yünden ve yapağıdan eğirip dokuduklarını giyerlerdi. Bu sebeble vaktiyle askere gerekli abaların yapımı ve eksiklerin tamamlanması için Balıkesir'de bir aba fabrikası kurulmuş ve aşiret buraya bağlanmıştı.

Aşiret oba oba konup göçmekte oldukları için, bu hususta emirler her obanın başında bulunan meşhur Alpler aracılığıyle oba halkına duyurulur, bu yolla Harameyn Vergisine karşılık tutulan ipler tahsil edilirdi. Bu ipten başka **Beden İpi** adiyle kişi başına birer ikişer okka ayrıca eğirilmiş ip de alınırdı. Aşiret halkı 1259 (M. 1843)'de çıkan bir İradei Seniye üzerine Manisa ve Hüdavendigâr Vilâyetlerinde ve oturdukları diğer yerlerde perakende suretiyle iskân edilmişlerdir. Bu tarihten itibaren de bazı teklifat kaldırılarak asker ve öşür alınmaya başlamış, 1283 senesi içinde müfettiş tayin edilen ahmet Vefik Paşa'nin teklifi ile Balıkesir'den ilişkileri kesilmiş, bulundukları yerlerdeki kazalara bağlanarak ve Beylik ünvanı kaldırılarak "Ehalii Kadime Misullu" haklarında muameleye başlanmıştır.

İskân işi de oba oba olmuştur, böylece: Eskişehir, Seyitgazi, Kütahya, Emet, Tavşanlı, Aziziye (Kayseri-Pınarbaşı), sandıklı, Yenişehir, Söğüt, Bilecik, İnegöl, Domaniç, Bursa, Gemlik, Nazilli ve Salihli dolaylarına yerleşmiş bulu-

nan Karakeçililer buralarda kurdukları yüz bir köyde 2856 haneden meydana gelen 14521 nüfusa sahip bulunmaktadırlar. Eskişehir kazasında 15 köyde 409 hanede 2193 nüfus, Seyitgazi Nahiyesinde 18 köyde 462 hanede 2899 nüfuşları vardır. Karacaşehir (Karacahisar) köyünde 16 hanede 81 nüfus bulunmaktadır.[73]''

Hacı Bekir Bey'in broşüründen alınan ve Karakeçililer'le ilgili ve belgeleri bu konunun sonunda sunacağız.

Padişah Abdülhamid II. zamanında Karakeçili Oymağının genel başkanı Hacı Bekir Sıddık Bey idi. 1848 yılında doğan Bekir Sıddık Bey, babasının köyde kurduğu medresede öğrenim görmüş kültürlü bir zat idi. 1901 yılında gerek o ve gerek Oymağın Cemaat reisleri Mecidî, Osmanî, ve altın imtiyaz madalyaları ile taltif olunmuşlardır. Nişan ve madalyalar Karakeçili Beylerine Padişahın yaverlerinden biri tarafından, Eskişehir kaymakam ve memurları huzurunda bir törenle takılmıştı.[74]

Domaniç Kasabasında Karakeçili aşireti ihtiyarlarından 95-100 yaşlarında bulunan Sünnah Hoca aşiret içinde kuşaktan kuşağa anlatılan rivayetleri bize şu şekilde aktarır: ''Kayı Boyu Karakeçili Aşiretleri daha önce askerlik de yapmazlarmış. Onlar Taifeî Yörükan ve Taifeî Müselliman diye iki grup halinde muharebe zamanları ordunun nakliyat ve ikmal işlerini yaparlarmış.

Fatih İstanbul'u aldıktan sonra şehrin nüfusunu artırmak için en emin kaynak olarak kendi soyundan gelen bu Yörük aşiretlerini İstanbul'a yerleştirmeyi düşünmüş ve bu isteğini onlara bir fermanla bildirmiş. **''İstanbul'a gelin, size yer vereyim, yurt vereyim, mekân tutun''** demiş.

Yörük beyleri bu fermanı alınca her obadan birer kişiyi Çalı-dibi olmaya(*) davet etmişler, onlar da şu kararı vermişler:

''Biz dağda doğduk, darda ölemeyiz...Allah padişahın mülkünü bağışlasın, bizim kendisinden niyazımız budur ki, evlâtlarımızı askere almasın, gidüp geldiğimiz yerlerde bize kimse karışmasın. Biz her kimin malına zarar yaparsak öderiz, biz onun ordusuna ip örelim, çadır dokuyalım, yağ gönderelim''[75]

Burada Sünnah Hoca'nın anlattıkları ile Hacı Bekir Bey'in kitapcığında bulunan Karakeçililer'in vergi ve askerlik konularında benzeyişle görülmektedir.

Karakeçili Oymağı'na bir de 1523 yıllarında Ankara'nın Kasaba (?) kazasında rastlamaktayız. ''Ankara Sancağı'nın her tarafında ve çoğu az nüfuslu yarı göçebe oymaklara rast gelinir. Sancağın Kasaba Kazasında, Yaylalu ve aziz Beğlu, Kara-Keçilu, Tos Bağa; Beğpazarı, Sivrihisar ve Sultan Önü kazalarında da mühim bir kısmı Gençlu Oymağının Ulu Yörük teşekkülü (923 = 1523) tarihinde 3985 vergi nüfusu yaşamaktadır... Karakeçililere gelince bunların bu gün Eskişehir bölgesinde yaşadığını gördüğümüz Kara Keçililer'in ataları olduğu anlaşılıyor.''[76]

1930 yılı civarında Güney Anadolu'da Türkmen Oymakları ile ilgili bir araştırma yapan Ali Rıza Yalman İçel'de bir Karakeçili obası tesbit etmiştir. İçel'-de bulunan yirmi altı Türkmen obası arasında bir tane de Karakeçili obası vardır. Bunlar 1700 göçebedirler.''[77]

Karakeçili oymağının bağlı bulunduğu Kayı boyu vasıtasiyle Oğuz Han'-ın neslinden geldiği yapılan incelemelerden anlaşılmaktadır.

''**Reşid ud-din**'in listesinde boylar Oğuz Han'ın yirmi dört torunundan türetilmiştir. **Kâşgarlı** da yirmi dört Oğuz boyunun, adlarını dip dedelerinden aldığını söyler ve bu yirmi dört dip dedeye **Zülkarneyn**'in Türkistan seferi esnasında nasıl TÜRKMEN adı verildiğine dair bir de hikâye anlatır. Ona göre bu boylar çok eski zamanlarda meydana gelmişlerdir. Ayni yazar bu boyların oba ve oba kolları olduğunu da yazıyor. Fakat Oğuzlar'dan hiç bir boyun obası kesin olarak bizce belli değildir Ancak, **Kara-Koyunlu** (Yıva?) ve **Ak-Koyunlu** (Bayındır) teşekküllerinin bu obalardan olması muhtemeldir. Ayrıca..... XV. ve XVI. yüzyıllarda Anadolu'da yaşayan Ağça-Koyunlu, Kara-Keçili ve saire gibi oymaklar ile aynı yüzyıllarda **Harizm Türkmenleri** arasında görülen **Teke, Er-Sarı** gibi teşekküller için de ayni tahminde bulunmak mümkündür.'' (Prof. Dr. Faruk Sümer **Oğuzlar** 3. Baskı 1980 s:208).

Karakeçili oymaklarına Sivas, Ankara, Kırşehir, Urfa, Muğla, Antalya, Bilecik, Balıkesir, Kütahya, Bursa, Eskişehir yörelerinde XV. ve XVI. asırda rastlamaktayız. Bunların Ankara, Sivas ve Kırşehir bölgelerinde bulunmalarını; Ertuğrul Gazi'nin aşireti ile Pasinler'den Anadolu'ya gelirken gerek yolculuk esnasında ve gerekse Ankara Karacadağ'da bir müddet oturması sırasında buralarda çeşitli sebeplerle kalan aşireti mensuplarından oldukları ve onların soyundan geldikleri düşünülebilir.

''Kara-Keçili oymağı Söğüt yörükleri adıyla anılan bir kabile grubuna dahil olup, eskidenberi Osmanlı Kayı'larının yurtları olan Sultanönü bölgesinde yaşamakta idi. Bunlara bağlı toplulukların daha on altıncı yüzyılda Balıkesir havalisinde oturdukları görülmektedir. Gene bu asırda Muğla, Antalya, Ankara, Sivas ve Urfa bölgelerinde bu adı taşıyan kabile ve oymaklar vardır.

Bütün bu Kara-Keçili adlı teşekküller arasında etnik yani kavmî ve kabilevî bir bağlılığın mevcud olup olmadığı malûm değildir. Yalnız Ankara, Antalya ve Muğla da yaşıyan cemaatların Söğüt'teki Kara-Keçili oymağı ile akraba olmaları kuvvetle muhtemeldir.'' (Faruk Sümer: Kayılar, -Ertuğrul Gazi ve Kara Keçili Oymağı- **Resimli Tarih Mecmuası** Sayı: 22 Ekim 1951 s: 1017).

On Beşinci ve On Altıncı Yüzyıllarda Urfa bölgesinde büyük bir Kara-Keçili Oymağına raslamaktayız:

''Kara-Keçili Oymağı, Anadolu da rastgelinen en büyük teşekküllerden

biridir. XV. Yüzyılda Kara Keçili adlı diğer bir oymak da Urfa bölgesinde de yaşıyordu. urfa bölgesindeki Kara Keçililer'in XVI. Yüzyıldaki mensuplarının pek büyük bir kısmının Ay Doğdu, Gün Doğmuş, Yaranış, Türemiş, Turak, Sevindik, Güvendik ve benzeri öz Türkçe adlar taşıdıkları görülüyor."

"Kırşehir bölgesindeki Kara Keçililer'in mühim bir kısmı ilk önce Haymana bölgesine, sonra da Eskişehir, Bilecik ve Kütahya bölgelerine göç etmiş ve bu yörelerde yirmi dört köyde yerleşmiştir. Yine bu oymaktan bazı obaların Balıkesir, Bergama ve Bursa bölgelerinde oturduklarını ve hatta bunlardan Balıkesir ve Bergama yöresinde yaşıyanların, adları ile anılan makbul halılar dokuduklarını biliyoruz.

Bütün bunlardan başka Türkiye'de Kara-Keçili adını taşıyan birçok köyler de görülmektedir." (Prof. Dr. Faruk Sümer -Kayı Boyu ve Kara Keçililer- **Söğüt I. Osmanlı Sempozyumu** 1984 s:26).

Karakeçili Aşiretinin Kahramanlık Türkülerinden Bazıları

"Aşireti Merhumenin hamasiyâtı kadimesinden olan bazı türküler[78]

Aşağıda algım salgım bir savaş görünür
Geçesi düş, gündüzü hayal meyal görünür
Korkarım yoldaşıma bir iş görünür
Er yollarına canını kurban eden Albim benim.

Gelin komşular, ben can ciğerim aldırdım
İki ellerim bütün al kanlar içine daldırdım
Canlar dayanmaz saltı kendi elimle kaldırdım
Ilgıt ılgıt kanlarla mezara giren benim.

Yürün, yarimin mezarını yeşil çimen bürüdü
Göz yaşıyle kır atımız çılbırcığını sürüdü
Hep oba halkı güzlâsına kalktı yürüdü
Obası yurd yerinde kurulu kalan Serdarım benim.

Bu savaş Ertuğrul Gazi'den kaldı bize eser
Osman Gazi çok düşmanların başın keser
Böyle ölüm her kavme olmaz müyesser
Yerin tutar mı bilmem yadigârın oğlum benim.

Karakeçili Aşireti'nin Özbekli Cemaati Beyzadelerinden Hacı Mehmed Bey'in mecmuasından alınmıştır:[79]

Bağır kır atım bağır
Düşman duymasın dostumu çağır
Düşmanın arkasında olayın bağır
Alığın alınmaya alınmaya

Babamdan bunca aldığım öğüd
Düşman içinde gördüğüm kayıd
Düşman duymasın dostuma ayıt
Unuttular çağrılmaya çağrılmaya.

Çağır Karacaoğlan çağır
Taş koptuğu yerde ağır
Adam dostundan bile soğur
Gandan sarılmaya sarılmaya.

(KARAKEÇİLİ AŞİRETİ)[80]

Aşiret Reisi Hacı Bekir Bey'in ecdadından kalan cüzdanda kayıtlı yolup bu gün de aşiret gençlerinin Cirid oyunu esnasında terennüm ettikleri bir manzune aynen buraya dere olunur:

Haydi haydi haydi, haydi haydi haydi,
Haydi haydi haydi, Hâydindi benim Türklerim.

Haydi haydi haydi, haydi haydi haydi,
Haydi haydi haydi, Haydindi benim yoldaşlarım

Haydi haydi haydi, haydi haydi haydi,
Haydi haydi haydi, hHaydindi benim Yörüklerim.

Haydi haydi haydi, haydi haydi haydi,
Haydi haydi haydi, haydindi benim Alblerim.

Çabuk çabuk yetişin, çabuk çabuk yetişin,
Çabuk çabuk yetişin, düşmanlara ulaşalım.

Ulaşalım da kuvvetle elimizden,
Ulaşalım da kuvvetle elimizden,
Ulaşalım da kuvvetle elimizden,
Geldiği kadar savaşalım,

Asla korkmayın düşmandan,
Asla korkmayın düşmandan,
Asla korkmayın düşmandan,
Çalab'a aman olalım.

Bu yolda hepimiz,
Bu yolda hepimiz,
Bu yolda hepimiz,
Şehid, ya Gazi olalım.

(KARAKEÇİLİ AŞİRETİ)

Belge Örnegi: 1

Özbekli Cemaati Reisi Mehmed Bey Bin Karaca Hacı Mehmed Bey Bin Hacı Kerim Bey'e Verilmiş Olan Buyuruldu Suretidir. ( )

Kadvetülaşayir Velkabail ve Haremeynişşerifeyn Yörükânından Özbekli cemaati ve bilcümle ihtiyar ve söz sahipleri (zeyyade kabailehüm) inha olunur ki:

Mülhakatiyle Karesi sancağı Muhassıllığı ba irade-i seniye uhde-i halisanemize tevcih ve ihsan-ı Hûmayun buyurulmuş ve bu cihetle Cemaati merkubeye bir bey nasbi lâzimeden bulunmuş ve geçen sene Cemaatı merkumude bey bulunan Hacı Kerim Bey oğlu Mehmed Bey, haddi zatında dirayetkâr ve mücerrebülatvar olmasıyla işbu altmış dört senesine mahsuben dahi yine Cemaati merkume beyliği uhdesinde ibka ve takrir kılınmış olmaktan nâşi siz ki muhatabun-u merkumunsuz keyfiyet mâlumunuz oldukta mir-i merkum-u Cemaat-i mezkûreye bey bilib re'yine mutabaat ve rızasından bir hatve inhiraf olunmayarak ehali-i merkumenin üzerlerine edası lâzım gelen Mâl'ı Mirîlerini vakit ve zamanıyle tahsiliyle bu tarafa irsal ve tevsili hususlarında Mir-i merkum ile bilittifak suret-i tesviyesine mübaderet ve hilâfından hazer ve mücabenet eyleyesin. Ve sen ki Mir-i dirayetin üzere Cemaati mezkûre ile hüsn-ü ülfet ve imtizaç ederek sene-i mezkûre Mal-ı Mir'ilerini vaktiyle tahsil ile Mal sandığına irsal ve teslimine dikkat ve bu bahane ile fukarayı iz'aç itmeyib her halde cümlesinden Canib-i Hazret-i Mülûkane için da'avat-ı hayriye aldırmağa meziyd itina ve dikkat ve hilâfından hazer ve mücanebet eylemeniz babında memuriyetini havi Liva-i Karesi'den işbu buyuruldu ıstar ve tesyar kılınmıştır. Bimennihi teâla vüsülünde gerektir ki ber mucib-i buyuruldu amet ve hareket eyliyesin. Fi 1 Safer. Sene 64.[81]

(KARAKEÇİLİ AŞİRETİ)

Belge Örneği: 2

Mir-i Mumaileyh Mehmed Bey Efendi'ye İ'ta Olunan Diğer Buyuruldu Sureti ( )

Kadvetülaşayir Velkabail ve Haremeynişerifeyn Yörükanından Eskişehir Sancağı kuzalarında iskân üzere bulunan Tolazlı ve Poyrazlı ve Hacıhalil Obazı ve Özbekli ve Hayamkethüda, ve Akçainli ve Şazlı ve Karabakıllı Cemaatlerinin beyleriyle bilcümle muhtar ve söz sahiplerine merkumun **(Zeyyade Kabailehüm)** inha olunur ki:

Asakir-i Nizamiye i Şahane elbise-i şitaiyeleri olub Balıkesri'de i'mali iktizay-i emir ve irade-i Seniye-i Padişahi'den olan abalar lâzimesiyçin kendi ağnamlarınızdan husule gelen ip yünlerin eğrilerek getürüb Abahane-i mezkûre teslim eylemeniz lâzime-i hâlden ve iktiza-yi teahhüdünüzden iken zikrolunan iplerden şimdiye kadar Abahane-i mezkûre bir kıyye ip gelmmemiş olduğu anlaşılmış ve cemaatlerinizden beher sene müretteb olan yünlerin bir kıt'a defteri leffen gönderilmiş ve mezkûr iplerin gelmemesinden dolayı aba i'maline sekte gelmiş ve bunun icabında vehameti nefsinize racı olacağı bedihiyattan bulunmuş olmağla imdi siz ki muhatabun-u merkumunsuz, keyfiyet malûmunuz oldukta defter-i mersule-i merkumede muharrer olduğu veçhile cemaatleriniz ehalisinin kendu ağnamlarından husule gelen yünlerin bir dirhemi mahalli âhare füruht olunmayarak müteahhid olduğunuz vechile hemen ip i'maliyle götürüp abahane-i mezkûre teslim ve iktiza eden bahası fiyat-ı mukarresi veçhile ashabına kâmilen i'ta olunacağından mezkûr iplerin peyderpey i'mal ve irsaline kemal-i itina ve dikkat akdemce iş'ar kılındığı vechile mal-ı Miri'den bekaya kalan mebaliği ve i'mal olup mevcut olan ipleri bilistihsab beylik usûlünün icrası zımnında serian bu tarafa azimete mübaderet eylemeniz babında mutasarrıflık liva-i Karesi'de işbu buyuruldu istar ve tesyar kılınmıştır. Bimennihi teala vüsulunde gerektir ki her mucib-i buyuruldu amel ve hareket eyliyesiz.

Fi 7 Sene 285[82]

(KARAKEÇİLİ AŞİRETİ)

Belge Örnegi: 3

Karakeçili Aşireti'nin Hacıhalil Obası Cemaatinden Yusuf Bey Zâde Mehmed Hikmet Bey Yedine Verilen Buyuruldu Suretidir. ( )

Kadvetülaşayir Velkabail Hacıhalil Obası Cemaati ehali ve bilcümle söz sahipleri (Zeyyedet Kabailehüm) inha olunur ki:

Geçen sene cemaati merkumede bey bulunan Hikmet Bey'in dergâr olan istikâmeti cihetiyle gerek ip imalinde ve gerek tahsilat-ı Mal-ı Mirî hakkında vaki olan ikdam ve gayreti cihetiyle Cemaati merkume ehalisi her vecihle kendusünden hoşnud ve razı olmuş olduklarından işbu yetmiş üç senesine mahsuben dahi Cemaati merkume Beyliği Mir-i Merkumun uhdesinde kemakân ibka kılınmış olmağle Mir-i Merkumu yine Cemaa-i Merkumenin beyi bilüb usul ve nizama muvafık reyine mutabaat ederek, Asakir-i Nizamiye-i Şahane abalarına mahsus olub gerek Abahaneden kaldırılacak yünün ve gerek kendü beden yünlerinin gayet âlâ ve düzgün olmak üzere getürüb Abahane-i mezkûre irsal ve teslimine mezild itina ve dikkat eyliyesin ve sen ki Mir-i Merkumsun, sen dahi mukteza-yı memuriyetin üzere Cemaat-ı merkume ehalisiyle hüsnü imtizac ve muaşeret ederek üzerlerine edası lâzım gelen Mal-ı Mir'ilerinin vakit ve zamaniyle tahsil ve peyderpey Mal Sanduğu'na irsal ve teslimine kemal-i ihtimam ve say'ü gayret ve bu behane ile vedia-i Cenab-ı Kibriya olan ehali ve fukarayii bir güna

taaddi ve iz'aç misillu halat vukua getürülmeyerek her halve karda cümlesinin Canib-i Seniyyülcevanib-i Hazret-i Şehinşahiyçün da'vat-i hayriye aldırmağa mezyid ihtimam ve dikkat ve hilîndan tevakki ve münacebet eylemeniz babında memuriyetini havi Mutasarrıflık Liva-i Karesi'den iş bu buyuruldu istar ve tesyar kılınmıştır. Bimennihitealâ vusulünde bervechi muharrer hareket eyliyesiz deyu.

Fi 27, Sene 73.[83]

(KARAKEÇİLİ AŞİRETİ)

Belge Örneği: 4

Bervechi bâlâ iki cemaat beyleri yedlerine verilen iş bu buyuruldu suretlerinin ayni, diğer cemaat beylerine dahi verilmiştir. Şazlı Cemaatinin Beyi Durmuş Bey Zade Ahmet Bey ve Akçainli Cemaatinin Beyi Derviş Bey zade Mehmed Bey ve Hayamkethüda Cemaatinin Beyi Kerim Bey ve Tolazlı Cemaatinin Beyi Ahmed Bey ve Poyrazlı Cemaatinin Beyi Hacı İbrahim Bey ve Veliler Cemaatinin Beyi İsmail Bey ve Karabakılı Cemaatinin Beyi Hacı Ahmed Bey ve Aynihani ve Özbekli Cemaatleri Beyleri bâlâdaki buyuruldularda mezkûr Hacı Mehmed Bey ve Hacıhalil Cemaatinin Beyi Mehmed Hikmet Beydir. Aşireti merkume Hüdavendigâr Vilâyetinin Karahisar-ı Sahib, Kütahya, Ertuğrul Sancaklarında meskûndurlar. Cemaat-i Merkumeden diğer ismi ile muttasıf Balıkesri ve Manisa Sancaklarında üç bey daha vardır. Anların isimleri buraca gayri malûmdur. Bunların cümlesi Cennet mekân Ertuğrul Gazi Hazretlerinin maiyet-i Seniyeleriyle beraber gelen aşiretin neslinden ve Zat-i Şevketsimat-i Hilâfetpenah-i Azam'ı Efendimiz Hazretlerinin azad kabul etmez kölelerindendir.[84]

(KARAKEÇİLİ AŞİRETİ)

Belge Örneği: 5

Karakeçili Aşiretinin umum nüfus ve hanelerini irae eder cedveldir.

Esami-i kura	nüfus	hane
Kütahya Sancağının		
Eskişehir Kazası		
Kıravdan Karyesi	141	25
Yörükkaracaören Karyesi	203	45
Arıkaya Karyesi	97	14
Yarımca Karyesi	135	26
Bozdağ Karyesi	123	25
Kavacık Karyesi	278	46
Turgutoğlu Karyesi	58	12
Akçin Karyesi	156	28
Akçayır Karyesi	90	16
Mollaoğlu Karyesi	272	48

Esmai-i Kura	Nüfus	Hane
Yörük Kartal Karyesi	109	25
Eşenkaraca Karyesi	57	12
Margı Karyesi	258	43
Karacahisar Karyesi	81	16
Akçakaya Karyesi	135	28
Nüfus ve Haneler yekûnu	2193	409
Eskişehir'in Seyitgazi Nahiyesi		
Kuyucak Karyesi	382	66
Ayvacık Karyesi	99	18
Musalar Karyesi	91	12
Karacalar Karyesi	101	15
Üçbaş Karyesi	58	13
Beşsaray Karyesi	116	18
Göknebi Karyesi	137	24
Gemiş Karyesi	98	16
Akin Karyesi	301	49
Göcenoluk Karyesi	114	13
Bahşayış Karyesi	291	39
Tonra Karyesi	82	13
Erikli Karyesi	94	13
Noğmanoluk Karyesi	274	45
Çatviran Karyesi	151	28
Taşlık Karyesi	201	28
Ekizoluk Karyesi	121	21
Yarbasan Karyesi	117	16
Kırgıl Karyesi	71	15
Nüfus ve Haneler Yekûnu	2899	462
Kütahya etraf şehir		
Göçeri	20	Karyesi
Damlalı Karyesi	125	25
Eğridere Karyesi	165	28
Çakmak Karyesi	93	17
Sarayköy Karyesi	107	27
Bayramşah Karyesi	101	18
Gözleoluk Karyesi	65	14
Nüfus ve Haneler yekûnu	785	149
Kütahya Emed Nahiyesi		
İsmailbey Karyesi Çıkrık	75	30
Çakıll Karyesi	83	35
Üyücek Karyesi	45	20
İkibaşlı Karyesi	58	22
Nüfus ve Haneler Yekûnu	261	107

Esami-i kura	Nüfus	Hane
Kütahya Tavşanlı Nahiyesi		
Çıkrık Karyesi	175	45
Kuzluca Karyesi	100	30
Yaylacık Karyesi	85	25
Nüfus ve Haneler Yekûnu	360	100
Uşak Kazasının Banaz Nahiyesi		
Kötüküre, Kavacık Karyesi	180	48
Düzkışla Karyesi	30	10
Sorguncuk Karyesi	40	17
Nüfus, Haneler yekûnu	250	115
Sahip Karahisar Sancağı, Etraf Şehir		
Basıroğlu Karyesi	43	5
Timurlu Karyesi	115	21
Sazak Karyesi	75	11
Alifakioğlu Karyesi	175	40
Şerifoğlu Karyesi	150	40
Fatmaoğlu Karyesi	175	25
Nüfus, Haneler yikûnu	735	142
Karahisar Aziziye Kazasının Hanparçin Nahiyesi		
Akdere Karyesi	115	125
Karaağaç Karyesi	250	38
Çanlıbekir Karyesi	35	10
Kuyu Karyesi	45	15
Nüfus ve Haneler yekûnu	445	88
Sahip Karahisar'ın Sandıklı Kazası		
Davirki Karyesi	180	45
Ertuğrul Sancağının nefsi Yenişehir Kazası		
Karagölet Karyesi	197	80
Karacaali Karyesi	105	35
Burçin Karyesi	112	65
Nüfus ve Haneler Yekûnu	414	180
UMÛMÎ YEKÛN	8522	1797

Esmai-i Kura	Hane	Nüfus
Ertuğrul Sancağının Sögüt Kazası		
Avlamış Karyesi	250	44
Darıdere Karyesi	108	22
Yörükyayla Karyesi	170	31
Kapanalan Karyesi	106	12
Çaydere Karyesi	270	35
Dutluca Karyesi	308	55
Kuzfındık Karyesi (Aşağı ve Yukarı)	170	33
Gözalan Karyesi	114	20
Yörükçepnisi Karyesi	188	30
İnceköy Karyesi	122	23
Elmacık Karyesi	60	13
Yukarıarmutlu Karyesi	190	30
Aşağıarmutlu Karyesi	114	20
Nüfus ve Haneler Yekûnu	2170	368
Ertuğrul Sancağı		
Sekri Karyesi	175	32
Bahçecik Karyesi	86	18
Bayramşah Karyesi	204	35
Dönmez Karyesi	110	20
Bakraz Karyesi	310	50
Elmalı Sağir Karyesi	95	18
Kızılmeşe Karyesi	95	25
Kızıltepe Karyesi	65	15
Nüfus ve Haneler Yekûnu	1140	213
İnegöl Kazası		
Yeniyürük Karyesi	250	48
Karacakaya Karyesi	122	22
Tekyederesi Karyesi	115	15
Akbaşlar Karyesi	775	19
Nüfus ve Haneler Yekûnu	562	104
UMÛMÎ YEKÛN	12394	2482
İnegöl Kazasının Domaniç Nehiyesi		
Tolaz Karyesi	140	35
Erikli Karyesi	175	41
Dombayçayırı Karyesi	87	23
Perakende Karyesi	75	15
Nüfus ve Haneler yekûnu	477	114

Esami-i kura	Nüfus	
Bursa Vilâyeti mülhakatından		
Çataltepe Karyesi	250	30
Gölbaşı Karyesi	200	25
Nüfus ve Haneler Yekûnu	450	55
Gemlik Kazası Mülhakatı		
Dişkaya Karyesi	350	45
Meram Obası	300	40
Nüfus ve Haneler Yekûnu	650	85
Aydın Sancağının Nazilli Kazası		
Kuyucak Karyesi	100	10
Nüfus ve Haneler Yekûnu	100	10
Salihli Kazası Dahilinde		
Eminbey Karyesi	200	50
Kaplan Karyesi	250	60
Nüfus ve Haneler Yekûnu	450	110
UMÛMÎ YEKÛN	14521	2856[85]

(KARAKEÇİLİ AŞİRETİ)

Belge Örneği: 6

Umum Karakeçili Aşireti'nin Nevahi ve Kazalarda Toptan Bulunan Hane ve Nüfuslarının Beyanı ( )

Hane	Nüfus	Esami-i Kaza
409	2193	Eskişehir Kazası
462	2899	Seyitgazi Nahiyesi
149	785	Kütahya Sancağı, etraf şehir
107	261	Kütahya'nın Emed Nahiyesi
100	360	Tavşahlı Nahiyesi
115	250	Uşak Kazası'nın Banaz Nahiyesi
142	735	Sahib Karahisar, etraf şehir
88	445	Karahisar'ın Aziziye Kazası'nın Hayebaş Nahiyesi
45	180	Sandıklı Kazası
180	414	Ertuğrul Sancağı'nın Yenişehir Kazası
368	2170	Ertuğrul Sancağı'nın Söğüt Kazası
213	1140	Ertuğrul Sancağı
104	562	İneğöl Kazası
114	477	İnegöl Kazası'nın Domaniç Nahiyesi
55	450	Bursa Vilâyeti Mülhakatından
85	650	Gemlik Kazası Mülhakatı

Hane	Nüfus	Esami-i Kaza
10	100	Aydın Sancağı'nın Nazilli Kazası
110	450	Salihli Kazası
14521	2856	Umum Yekûn

Hüdavendigâr Vilâyeti Celilesi dahilinde Ertuğrul ve Kütahya ve Karahisar-ı Sahib Sancaklarında meskûn Karakeçili Aşiretinin mikdarı nüfus ve haneleri bâlâyı cedvelde gösterildiği vecih üzere ise de kura ve ehali-i kadime meyanelerinde ve kasabalarda üçer beşer hane iskân edenlerle Balıkesir ve Mağnisa Sancaklarında meskûn olan Aşiret bu hesabdan hariçtir. **(Karakeçili Aşireti S.20)**[86]

Belge Örneği: 7

Süvari - Nefer	
45	Eskişehir'in Seyitgazi Nahiyesine tabi kuyucak Karyesinden ve Özbekli Cemaatinden Reisi Aşiret Hacı Kerim Bey zade Hacı Bekir Bey yedi birader ve dört mahdumu ve dört eniştesi ve dört damadı ve hafidleri.
25	Seyitgazi'nin Noğmanoluk karyesinden Hikmet Bey zade Yusuf Bey ve Mahdumu Hikmet Bey maiyeti.
30	Aziziye kazasının Hanparçin Nahiyesinden Ali Fakih ve Şerif zadeler maiyeti
15	Seyitgazi'nin Gemiç karyesi'nden Molla Osman zade Mahmud Ağa ve maiyeti
25	Seyitgazi'nin Akin Karyesi'nden Hacı Mehmed Ağa ve Seyit Ali zade Ahmed Ağalar maiyeti.
35	Eskişehir'in Kıravdan Karyesi'nden ve Şazlı Cemaatinden Durmuş Bey zade Ahmed Bey ve maiyeti.
30	Eskişehir'in Bozdağ Karyesi'nden ve Veliler Cemaatinden Molla Mehmed Efendi maiyeti.
30	Eskişehir'in Sofça karyesi'nden Tolazlı Cemaatinden Durgut zade Hacı Mustafa Bey maiyeti.
25	Söğüt'in Bozüyük Nahiyesinden Tolazlı Cemaatinden Mustafa Bey maiyeti.
30	Ertuğrul Sancağı'nın Bakraz Karyesi'nden ve Karabakılı Cemaatinden Hacı Mehmed Bey maiyetinde.
25	Ertuğrul Sancağı'nın Bakraz Karyesi'nden ve Karabakılı Cemaatinden Uzun Mehmed Ağa maiyetinde.
20	Söğüt Kazası'nın Poyrazlı Cemaatinden Çepni Karyesinden Mehmed Çavuş maiyetinde.
25	Kütahya'nın Akçainli Cemaatinden Derviş Bey zade İsmail Bey maiyetinde.
3	Beşsaray Karyesi'nden Molla Musa Zade İsmail efendi maiyetinde.

Süvari	Nefer	
	4	Karacahisar Karyesinden İmam ZAde ali Ağa maiyetinde.
	6	Karacaören Karyesinden Alpan zade Süleyman Ağa ve Hafız Abdullah Efendi maiyetinde.
	9	Arıkaya Karyesinden Alemzade Ali ve Bekir oğlu Hasan Ağa'lar maiyetinde.
	1	Yürükkırka Karyesinden Aşiret Serçavuşu Mehmet Bey maiyetinde.
	5	Eskişehir'in ehâlii kadimesinden Cemal Bey Zade Mahmud Bey maiyetinde.
	3	Söğüt'in Yukarıarmutlu Karyesinden İbrahim Çavuş Maiyetinde.
	6	İnegöl'ün Karacakaya Karyesinden Mustafa Ağa maiyetinde
	5	Sekri karyesinden Hacı Osman Ağa maiyetinde
	3	Bayramşah Karyessinden Osman Ağa maiyetinde
	8	Karahisar'ın Karakaya karyesinden İsmail Bey maiyetinde
	3	Sandıklı'nın Davurgu Karyesinden Halil Çavuş ve diğer Halil Ağa maiyetinde.
	6	Uşak Kazası'nın Banaz Nahiyesi'nin Düzkışla ve Sorguncuk Karyeleri'nden Mehmed Ağa ve Hacı Ahmed Ağa'lar maiyetinde
435	[87]	

Kara-keçili aşireti reisi Hacı Bekir Sıddık (1895)

Kara Keçili Aşireti kitabının yazarı ve Abdülhamid II. zamanında Karakeçili Aşiretinin Genel Başkanı = Beyi.

OSMAN GAZİ

Osmanlı Devleti ve Hanedanının kurucusu olan Osman Gazi'nin bu makalede silâh arkadaşları da ele alınacağı ve dolayısiyle siyasî faaliyetlerinin açıklanmış olacağı dikkate alınarak burada, Osman Gazi'nin bazı özellikleri ile bir kronolojisi verilecektir.

İbni Kemal'in ifadesine göre Osman Bey, "gerçi yaşta karındaşlarının kiçisi (küçüğü) idi, ama şemşir ve tedbir ile cümlesinin evveli olması dolayısiyle babasının son senelerinde ona vekil ve reisliğe hak kazanmıştı.[88] Osman Gazi aşiretinin ileri gelenleri ile müşavere yaptıktan sonra bir işe karar verirdi. Karaca Hisar kilisesini camiye çevirdikten sonra, kayınpederi Şeyh Edebali, kardeşi Gündüz Alp, silâh arkadaşları Turgut Alp, Hasan Alp ve Aykut Alp ile istişare ederek sakinler arasında çıkacak davaları hafta sonu Cuma günleri görmek üzere Dursun Fakı'yı kadı ve hatip tayin etti. Bu İstişare üzerine ilk defa **Karaca Hisar**'da Cuma hutbesini okuttu. (1299).[89] Mekece, Lefke, Akhisar ve çevresinin fethine çıkmadan önce yine silâh arkadaşları gazilerle gazilerle müşaverelerini[90] Osman Gazi'nin bu hasletine örnek verebiliriz.

Osman Gazi, orta boylu, geniş göğüslü, yuvarlak çehreli, karayağız elâ gözlü, koç burunlu, seyrek sakallı[91], çatık kaşlı idi. Ayakta dururken elleri dizlerine geçerdi. Vücudunun belden aşağısı, belden yukarısından büyüktü. Heybetli, cesur, cömert ve tatlı dilliydi. Başına kırmızı çuhadan yapılmış çağatayî tarzda horasanî taç giyerdi. İç ve dış esvapları uzun yenli idi. fakirleri yedirip giydirmeyi çok severdi[92] Osman Gazi'nin yazı yazamadığını, Derviş Kumral Dede (Turgut)'ye **"Ben yazı yazmasını bilmem"** demesinden anlıyoruz.[93] Gayet salîh Müslüman bir kişi olan, üç günde bir yemek pişirtip, fakirleri, dindar kimseleri toplayıp yediren, çıplaları giydirip, donatan, dul kadınlara daima sadaka vermek adetinde olan[94] Osman Gazi'nin ifadesinde de yalnız **"Yazı yazmasını bilmem"** demesi, ile dindarlığı da dikkate alındığında kendisinin Kur'anı Kerim'i okuduğu dolayısiyle okumayı bildiği fakat yazamadığı düşünülebilinir

Osman Gazi'nin Vasiyeti:

Osman Gazi, oğlu Orhan'a vasiyet etti, **"Ben ölünce Bursa'da şu gümüşlü kubbenin altına koy."** dedi. O vakit, kâfirler, manastırı yeni örtmüşlerdi, gümüş gibi yalabırdı, uzaktan gören gümüş sanırdı.

Osman devam ederek "bir nasihatım da şudur: Bir kimse sana Hak Taâlâ'nın buyurmadığı sözleri söylerse sen onları kabul etme, Tanrı buyruğundan başka iş işleme, bilmediklerini şeriat alimlerinden sor, soruştur, gerçekten bilmedikçe bir işe başlama ve de sana itaatli olanları hoş tut nökerine de(*), nimetini ihsanını eksik etme, zira insan gördüğü ihsanın kuludur." dedi.[95]

Osman Gazi'nin Mirası:

Osman Gazi'yi Manastır'a defnettikten sonra, oğulları Orhan ve Ala-

eddin bir araya geldiler, Ahi Hasan ve zamanın azizleri toplandılar. "Osman'ın malı var mı, yok mu diye sordular. Ki bu iki kardeş arasında mirası taksim edeler. Baktılar ki ancak fetholunan ülkeler var. Akça ve altın hiç yok. Osman Gazi'nin yenice bir sırtlak tekelesi, bir yancığı, bir tuzluğu, kaşıklığı, bir sokman ediği **(çizmesi)** kaldi. Sırtlak tekelesi Denizli bezinden olurdu, arkasını alemli yaparalardı. Alaşehir ivladısından kızıl sancaklar olurdu. Ama bir kaç tavla dolusu, iyi atları ve birkaç sürü koyunları vardı. Sultan Öyüğünde de birkaç öğrek yundları ve bir nice çift eyer depingisi kaldı."[96]

Osman Gazi'nin eldeki kaynaklara göre iki kere evlendiğini biliyoruz bunlardan biri Şeyh Edebali'nin kızıdır. İsmini Aşıkpaşazade: Malhun Latun, Neşri: Mal Hatun, Oruç Beğ: Rabia Hatun, Rüstem Paşa: Bala Hatun olarak verirler. Orhan Gazi'nin 1324 tarihli vakfiyesinde ise bulunan şahitler arasında Ömer Bey kızı Mal Hatun vardır. Ki bu bize Edebali'nin kızının Mal Hatun olmadığını gösterir.

"Bu şahidler arasında bir de Mal Hatun binti Ömer Bey, diye bir isim geçmektedir. Genellikle tarihlerin yazdıklarına göre Mal Hatun, Şeyh Edebali'nin kızıdır. Halbuki bu vakfiyede Mal Hatun'un babası Ömer Bey olarak gösterilmektedir. Yine ekser tariherin rivayetlerine göre Mal Hatun ile babas Edebalı, Osman'ın vefatından üç ay önce Bilecik'te vefat etmişlerdi. Halbuki vakfiyede Mal Hatun, Osman Bey'in vefatından sonra da hayattadır. Edebali'nin kızı da değildir. Neşrî Orhan'ın annesine Balahun Hatun, Aşıkpaşazade Malhun Hatun ve Oruç Bey Tarihi ise Rabia Hatun demektedirler.(*) Acaba bunlar ayrı ayrı kadınlar mıdır? Eğer böyle ise Mal Hatun binti Ömer Orhan'ın ve Balahun Hatun da Alaüddin Bey'in anneleri olabilirler. Osmanlı vakfiye ve vesikaları da Osman Bey'in Zevcelerinden birinin Edebali'nin kızı olduğunu ve kendisinin mülkü olan Kozağaç köyünü yaptırdığı zaviyeye vakfeylediğini yazarlar. **(Mühimme Defteri sayı: 31, s. 217).**

Ömer Bey kimdir? Buna Bey denildiğine göre asıl ve nüfuzlu Türk emirlerinden olduğu anlaşılıyor. Ömer Bey acaba Umur Bey midir?"[97]

Osman Gazi'nin Evlâdları:

1- Alaüddin Bey: En büyük evlâdı olup Şeyh Edebali'nin kızı Malhun Hatun'dan doğmuştur.[98] Bütün Osmanlı tarihlerinde isminden bahsedilir. Oruç Beğ Tarihinde Ali Paşa olarak anlatılır.

2- Orhan Gazi: İkinci Osmanlı hükümdarıdır.

3- Savcı Bey: Babasının sağlığında bir savaşta şehit düşmüştür.[99] Savcı Bey'den, Ertuğrul Gazi Haziresinde yatanlar arasında bahsedilecektir.

4- Hamid Bey: 1324 Tarihli Orhan Gazi Vakfiyesinde şahidler arasında adı geçmektedir.

5- Çoban Bey: İsmine vakfiyede rastlıyoruz başkaca bilgimiz yoktur.

6- Pazarlu Bey: İsmi vakfiyede şahidler arasındadır. Yazımızda ayrıca anlatılacaktır.

7- Melik Bey: İsmine vakfiyenin şahidler bölümünde rastlıyoruz. Bura-

da Melik Bey'in Melek Hatun adında bir de kızı olduğu görülmektedir
8- Fatma Hatun: İsim yalnızca vakfiyede görülmektedir.

Osman Gazi'nin Kumandanları

Gündüz Alp, Hasan Alp, Turgut Alp, Konur Alp, Gazi Abdurrahman, Akça Koca, Kara Mürsel, Ak Timur-(Ak Baş), Saltuk Alp, Samsama Çavuş, Köse Mihal[100], Kara Ali.

Ertuğrul Gazi Türbesi bahçesinde Osman Gazi'nin muvakkat kabri (1970)

Osman Gazi Zamanındaki Din Adamları ve Alimler:

Şeyh Edebali-i Karamanî, Tursun Fakih[101], Molla Hattab bin Ebu'l-Kasım Karahisarî, Şeyh Muhlus Paşa Karamanî, Aşık Paşa, Elvan çelebi, Ahi Hasan, Baba İlyas, Ahi Evren Sultan, Geyikli Baba ve Kumral Abdal.[102]

Osman Gazi'nin Ölümü:

Orhan Bey Bursa'yı fethettikden sonra burada gerekli emniyet tedbirlerini aldı ve mayetindeki gazilerle birlikte, hasta olan babası Osman Bey'in yanına Yeni-Şehir'e döndü. Osman Bey Bursa'nın fetih haberini ölüm yatağında almıştı. Orhan Bey'i hükümetin büyüklerini, belli başlı gazileri, ezcümle Turgut Alp, Saltuk Alp, Şeyh Ahi Şemseddin, Ahi Hasan, Candaralı Kara Halil, Kara Oğlan gibi ricâli yatağı başına topladı. Kayın babası Şeyh Edebali üç ay evvel ve ondan sonra da zevcesi Mal Hatun (Malhun Hatun) Bilecik'te vefat etmişler ve Osman Gazi kendi eli ile onları defnetmişti. **(Neşri Cihannuma s. 144)**. Ölümünden önce yukarıda belirttiğimiz vasiyetini yaptı. Osman Gazi'nin techiz ve tekfini, Candaralı Kara Halil ve imamı Yahşi Fakih tarafından yapılmış, evvelâ Söğüt'e muvakkaten defnedildikten (1326) sonra vasiyeti gereğince Bursa'da Gümüşlü Kümbed'deki türbesine konulmuştur. Osman Gazi'nin vefatında yaşı 69 olduğu ve 27 sene müstakilen hüküm sürdüğü genellikle kabul edilmektedir.[103]

Osman Gazi'nin Türbesi:

Eskiden Osman Gazi ile Orhan Gazi'nin kabirleri ayni çatı altında bulunuyordu. "yangın ve depremlerle yıkılıp yok olan türbe yerine şimdiki binayı 1868'de Sultan Abdülaziz yaptırmıştır. Türbenin ortasında sedef kakmalı süslerle bezenmiş muhteşem kabir, parmaklıklarla çevrili tahta sanduka, sırma işlemeli kadife örtülü lâhit ilk Osmanlı Padişahı Gsman Gazi'nindir. Kapıya en yakın lâhit oğlu Alaiddin Bey'e aittir (1331). Bundan başka I.Murad'ın oğlu Savcı Bey (ölümü 1385), orhan Gazi'nin oğlu İbrahim Bey, Osman Gazi'nin zevcesi Asporça Hatun ve daha başka kimlikleri bilinmiyenlerle beraber hepsi 17 kabirdir.

Türbenin doğu bitişiğinde mermer yapılı kimlikleri bilinmeyen 9 kabir vardır.[104]

OSMAN GAZİ KRONOLOJİSİ

1258	Osman Gazi Söğüt'de Dünya'ya geldi.
1280	Babasının ihtiyarlığı sebebiyle daha önceden Uç Beyliğinin işlerini ele aldı.
1281	Babası Ertuğrul Gazi'nin ölümü üzerine aşiret ve Uca reis oldu.

1284 İnegöl Tekfuru'nun aleyhlerinde bulunduğu haber alınınca, Gazileri Akça Koca, Abdurrahman Gazi, Konur Alp, Turgut Alp, Aykut Alp ile müzakere etti. Neticede İnegöl Hisarı'nın zaptı kararlaştırıldı.

1284 Ermeni Beli'nde İnegöl Tekfuru pusu kurmuştu. Burada yapılan çarpışmada Saru Batu'nun oğlu Bay koca (Bay Hace) şehit oldu

1284 İnegöl'e yakın Kulaca (Kolca) Hisarı basıldı ahalisi ve kale teslim alındı.

1288 Domaniç yakınında erice (Ekizce) denilen yerde yapılan çarpışmada inegöl ve Karacahisar tekfurlarının askeri bozularak dağıldı ve kaçtılar. Saru Batı Şehid düştü. Naaşı Söğüd'e getirilerek Babasının yanına defnedildi. Bu vuruşmada Karacahisar askerlerinin komutanı Kalanoz maktûl oldu.

1289 Selçuklu Sultanı Osman Bey'e bir fermanla tuğ, alem, kılıç ve gümüş takımlı at göndererek Söğüt ve Eskişehir'in katılmasıyla teşkil edilen sancağa Osman Şah Bey Sancak Beyi oldu. ve Selçuklu Hükümeti tarafından alınan mirî vergilerden muaf oldu.

1291 Karaca Hisar Fethedildi, hutbe okundu.

1292 Sorgan Köyü, Göynük, Taraklı Yenicesi ve Mudurnu taraflarına akın yapıldı, bir çok ganimet elde edilerek dönüldü.

1299 Bilecik, İnegöl ve Yarhisar fethedildi.

1299 Oğuzhan Töresince yapılan törenle Osmanlı Devleti'nin istiklâli ilân edildi. Osman Bey fiilen ve hukuken Devlet Reisi, Padişah oldu.

1301 Yenişehir ve Yund Hisar alındı.

1301 Yenişehir Beyliğin Hükümet Merkezi yapıldı. Bilecik Kalesini ailesine ikâmet yeri olarak seçti. Beyliğin diğer kısımlarını beş idarî bölgeye ayırarak Oğlu Orhan Bey'e Sultan Önü (Karacahisar ve nahiyelerini),büyük kardeşi Gündüz Bey'e Eskişehir, Aykut Alp'a İnönü, Hasan Alp'a Yar-Hisar, Turgut Alp'a da İnegöl'ü verdi.

1302 Köprü Hisar'ın alınmasına karşı çıktığından amcası Dündar Bey okla vurarak öldürdü. Köprü-Hisar alındı.

1302 İlhanlı Hükümdarı Gazan Mahmud Han, Memlük seferini ümerasından Çoban Bey'e havale ve Anadolu Beylerini onun maiyetine memur ettiğinden, Osman Bey oğlu Savcı Bey'i bir mıktar asker ile gönderdi. Ancak kışın şiddetli olması ve yolların kapalı bulunmasından bu birlik geri döndü.

1303 İznik üzerine hareket etti. Marmara **(Marmaracık)** alındı. İznik'i tazyik için güneyindeki dağın eteğine bir kale yaptırarak içine mühimmat ve levazım kondu. Kaleye Taz adlı kahraman Dizdar bırakıldı.

1306 Bursa tekfurunun başkanlığında; Adranos (Orhaneli), Kete (Kite) Bednos (Balat Köyü) ve Kestel tekfurları bir toplantı yaparak ittifak ettiler, aralarında büyük kuvvetler topladılar. Durumdan Osman Bey zamanında haber aldı.

1307 Osman Gazi ittifak eden bu kuvvetlerle İzmit'in kuzeydoğusunda Koyun Hisarı kalesi önünde şiddetli bir muharebe yaptı. Bu muharebede büyük kardeşi Gündüz Bey'in oğlu Aydoğdu bizzat Adranos tekfuru tarafından şehid edildi. Burada yapılan savaşta Kestel ve Bednos tekfurları maktul düştü. Bursa ve Adranos tekfurları kendi hisarlarına sığındılar. Kite tekfuru sığındığı Ulubat tekfurundan andlaşma ile teslim alınarak kalesi Kite ve Kestel hisarları Osmanlı Beyliği ülkesine katıldı.

1308 Kite'ye ait olan Galios adası ki ulubad yanındadır. Aykut Alp'in oğlu Kara Ali tarafından sulh ile alındı.

1310 İznik'e az bir uzaklıkta bulunan Koç Hisar veya Koca Hisar fethedildi. Onarılarak içerisine asker bırakıldı.

1313 Köse Mihal **(Mihal Gazi)** davet üzerine Müslüman oldu. Osman gazi onun hükmündeki yerleri uhdesinde bırakarak ona Sancak verdi.

1313 Lüblüce, Lefke, Mekece Tekfurları itaatlerini arzettiler. Ak Hisar **(Pamukova)** ve Geyve savaşla Osman Gazi tarafından alındı.

1313 Geyve civarındaki Tekür Pınarı, Yenice kale, Önde ve Yanıkca Hisar Kalelerini Kara Ali Osman Gazi'nin ülkesine kattı.

1313 Çavdaroğlu Tatarı Karaca Hisar pazarını bastı yağmaladı. Orhan Bey derhal takip ederek yakaladı, Osman Gazi tedip ve affetti.

1314 Osman Gazi, Bursa üzerine yürüdü. Biri Kaplıcalar tarafında, diğeri Dağ tarafında iki havale yaptırıp, dizdarlıklarını yeğeni Ak Timur ile Kölesi Balabancık'a bıraktı. Emirlerine ellişer cengaver verdi. Bu iki gazi Bursa alınıncaya kadar burada kaldı. Görevleri Şehre dışardın yardım sokmamak, içeriden çıkacaklara engel olmak ve kaleyi sürekli baskı altında tutmaktı.

1317 Orhan Bey'i komutan yaptı. Sapanca Gölü kenarındaki bazı hisarlar zaptedildi. Bunlardan Ebe Suyu hisarı Akça Koca'ya, İznik'e yakın Kara Tegin hisarı Samsa Çavuşa verildi.

1318 Konur Alp'da bir takım gazilerle Ak Yazı tarafına gitti. Buralarda bazı hisarları aldı.

1320 Osman Bey'in bu tarihten itibaren oğlu Orhan Bey'i kendisine vekil tayin ettiği söylenebilir.

1321 Orhan Bey müstakilen Mudanya'yı fethetti.

1321 Osman Bey'in gazilerinden bir kısmının Marmara Denizi'nden Rumeli sahiline geçtikleri de anlaşılmaktadır. Osmanlı Kaynaklarında bundan söz edilmez. Bizans Kaynakları ve ezcümle Frangés **(trc. V. Mirmiroğlu, T.T.K.kitaplığı s.13)** Osmanlıların Rumeliye ilk geçişi kabul etmek gerektir.

1325 Yenişehir ovasında toplanan Osmanlı ordusu, Osman Gazi hasta olduğu için Orhan Gazi'nin emrinde önce Adranos tekfurunu cezalandırmak ve kalesinin fethedilmesi ve ondan sonra da Bursa'nın alınması için hareket etti.

1326 Bursa Fethedildi.

1326 Osman Gazi vefat etti Önce Söğüt'de geçici kabrine defnedildi. Sonra vasiyeti gereği Bursa kalesinin kilisesi olan gümüşlü kümbeddeki türbesine nakledildi.

SARU YATI (Savcı Bey):

Savcı Bey Ertuğrul Gazi'nin büyük oğludur.

Adı eski kaynaklarımızda Saru Yatı **(Aşıkpaşaoğlu, Neşri, Hoca Saadeddin, Müneccim Başı)**, Saru Natı **(Oruç Bey)** olarak geçerse de bunlardan Oruç S: 22, Hoca Saadeddin S: 26 ve Müneccim Başı S: 54 diğer adının Savcı Bey olduğunu yazarlar. Ayrıca "Oruç Bey tarihinin Franz Babinger, Oxford nüshası s: 6-7 ile Cambridge nü. s. 82 de Sarunatı ve Saru Tay şeklindedir.

Babası Ertuğrul Gazi'nin kabilesi ile Anadolu'ya geldiği zaman kendilerine yurt yeri gösterilmesi ricasiyle, Selçuklu Sultanına gönderilmesinden dolayı ona Savcı Bey denildiği kuvvetle muhtemeldir. Savcı Bey'in Ertuğrul devrindeki savaşlarda mühim roller oynadığı muhakkak ise de buna dair açık bir bilgi yoktur. Babalarının ölümünden sonra kardeşi Osman Bey'in hizmetine girmiş. Söğüt bölgesindeki savaşlara katılmış kardeşine karşı da herhangi bir hak ve iddiada bulunmamıştır.[105]

Ertuğrul Gazi Pasin Ovası Sürmeli Çukuru'nda iken Selçuk Hanedanı soyundan sultan Alaeddin'in Rum (Anadolu)'a gelip padişah olduğunu öğrendi. **"Öyleyse bize dahi vacib oldu ki erin kadri kıymeti bilinir. Memlekete gidelim biz de gaza edelim"** dedi.

Ertuğrul Gazi'nin üç oğlu vardı. İsimleri Osman, Gündüz ve Saru Yatı ki buna savcı dahi derlerdi. Bunlar Rum (Anadolu)'a hep birlikte geldiler. Hısnı Mansur **(Adıyaman)** İline yerleştiler.... O oğlu Saru Yatı'yı Sultan Alaeddin'e gönderdi. **"Bize yurt gösterin, varalım gaza edelim,"** dedi. Saru Yatı babasının haberini Sultan Alaeddin'e getirdi. Sultan Alaeddin'de bunların geldiklerine gayet sevindi. Sultanönü'nün ve karacahisar'ın tekfuru gayet muti olup Sultan'a haraç verirdi. Domaniç Dağı'nı ve Ermeni belini bunlara yayla verdi. Saru Yatı, babasına geldi, bu haberi verdi. Ertuğrul Gazi dahi kabul etti. O vakit yürüyüp Engürü (Ankara)'ye geldiler. Yerlerinde sakin oldular, Ertuğrul zamanında savaş olmadı. Yaylalarında yayladılar kışlaklarında kışladılar."[106]

"İnegöl Rum tekfuru, Osman Bey'in aşiret ve oymaklarının yaylaya gidiş ve gelişlerinde onlara rahat vermiyor bazan da bu yüzden çarpışmalar oluyordu. İnegöl **(Angelo Coma)** tekfuru, Osman Bey'in kudret ve nufûzunun günden güne arttığını, bunun ileride kendileri için tehlike yaratacağını ileri sürerek onları Osman Bey aleyhine kışkırtıyordu. Osman Bey'e durumu Bilecik tekfuru haber verdi. Osman Bey aşiretinin ileri gelen gazileri Akçakoca, Abdurrahman Gazi, Konur Alp, Turgut Alp, Aykut Alp ile müzakere etti. Netice de İnegöl Hisarı'nın zaptına karar verildi (683-1284). Bir gün Osman Bey yetmiş kişiyle Ermeni Beli'nden geçip İnegöl'ü yakıp yıkmak için hareket etti. İnegöl tekfuru bunu önceden haber almıştı. Ermeni Derbendi'nin bittiği yerde pusu kurdular. Osman Gazi bu pusuyu öğrendi ise de Hakka sığınarak, doğrudan pusunun üzerine yürüdüler. Burada kanlı bir savaş oldu ve bu Çarpışmada Osman Bey'in yeğeni ve kardeşi Saru Yatı'nın oğlu Baş Koca (Bay Hace) şehid oldu. Muharebe alanına yakın ve bu geçidin aşağı taraflarında, Hamza Bey köyü arazisinde harap bir kervansaray yanında gömülüdür (1284). Bu savaştan bir kaç gün sonra inegöl'e yakın bir mesafedeki Kolaca (Kolça) Hisar basıldı, halkı teslim oldu, kale zaptedildi.[107] Bu olay İnegöl tekfuru ile Karacahisar tekfurunun birleşmelerine sebeb oldu. Tomaniç yakınında İkizce veya Erice denilen yerde yapılan çarpışmada, düşman bozularak kaçtı ise de Saru Yatı şehid düştü (1288). Saru Yatı'nın na'şı Söğüt'e getirilerek Ertuğrul Gazi türbesine defnedildi. Bu hadesi Aşıkpaşaoğlu tarihinde şöyle anlatılır: Osman Gazi Kolaca Hisarı zaptedince,

"O ilin (İnegöl) kâfirleri toplandılar, Karacahisar takfuruna haber gönderdiler. "Niye durursun ki seni ve neslini esir ederler ve bu ili elinizden alırlar, harab ederler. Kendileri bir yerde yerleşmiş Türk değil ki, biz dahi onunla münasebete girişseydik" dediler. "Şimdi bunları bu ilden çıkarmazsak yahut kırmazsak sonunda pişmanlık fayda vermez" dediler.

Onun bir arkadaşı vardı. Adına Kalanoz veya (Falanoz) derlerdi. Onun yanına çok asker verdi. İnegöl Kâfirleriyle toplandılar. Osman Gazi dahi gazile-

rini topladı. İkizce (Ekizce)'ye geldi. Domaniç belini aştıkları yerde çarpıştılar. Gayet büyük savaş oldu. Osman Gazi'nin kardeşi Saru Yatı orda şehid oldu. O yerde bir çam ağacı vardır. Şimdiki zamanda ona kandilli çam derler. Vakit olur ki orada ışık görürler. O Kalanoz dedikleri kâfir dahi düştü. Osman Gazi **"O itin karnını yarın, it gibi bir yere eşin, gömün"** dedi. Her ne dediyse yaptılar. O yerin adı şimdi it eşeni kaldı. Sayu Yatı'yı dahi götürdüler, Söğüt'te babasının yanına koydular. Bu gazanın tarihi Osman Gazi Han elinden Hicret'in 685'inde (Milâdi: 27 Şubat 1286/15Şubat 1287) vaki oldu."[108] **(İslâm Ans., de 1288).**

Savcı Bey Ertuğrul Gazi'nin en büyük oğlu idi.[109] Ertuğrul Gazi Anadolu'ya girdiğinde bir Selçuklu Ordusu İle Bir Moğol Ordusunun savaşına rastlamıştı. Bu sırada oğlulları Gündüz Bey ile Savcı Bey yanında idi.[110]

Hoca Saadeddin'de "...687 (1288) de yapılan İkizce savaşında Osman Gazi'nin kardeşi Gündüz Alp, başka bir söylentiye göre de Savcı Bey'in Şehid olduğu **(Tacüt Tevarih I. s. 31)** yazılı ise de, bu savaştan on üç yıl sonra Gündüz Bey'in hayatta olduğu görülmektedir. Osman Bey 1301'de Bilecik'i ailesine ikamet mahalli olarak ayırdıktan sonra, Beyliğin geri kalan kısımlarını beş idari bölgeye ayırıp her birinin başına savaşta yararlıkları görülen ve güvendikleri kimseleri getirirken kardeşi Gündüz Bey'e de Eskişehir'i , bazılarına göre de Karaca Hisar kumandanlığını vermişti.[111]

Savcı Bey'in Anadolu'ya gelirken, Selçuklu Sultanına elçi olarak gönderilebilecek bir yaşta olması, Ertuğrul Gazi'nin Söğüt'te elli yıl yaşadığı, babasının ölümünden sonra da yedi yıl daha yaşadığı hesap edilirse Savcı Bey'in ölümünde, yetmiş yaşını geçtiği görülür. Yetmiş yaşın üzerinde savaş alanlarında bulunması da onun kahraman bir kişi olduğunun delilidir.

Sultan II. Alaeddin, Saru Yatı'nın şehid olduğunu öğrenince, **"Mâlum oldu ki Karaca Hisar tekfuru bize düşman olmuş, Germiyanoğlu o garipleri sevmezdi, bu sebebden kâfirler gazileri incitir"** diyerek, Eskişehir'i Osman Gazi'ye verdi. Karaca Hisar'a karşı harekete geçilmesini Osman Bey'e bildirdi ve Karaca Hisar bunun üzerine fethedildi.[112]

Savcı Bey'in Bay Koca'dan başka bir de Süleyman Bey adında oğlu ve bununda Hatice Hatun isminde bir kızı, bunun da üç oğlu **(Hamza, Mustafa ve. İlaldı Bey'ler)** ve bir kızı **(Fatma Hatun)** olmuştur. Hamza beyin oğlu Mehmed Bey, Mustafa Beyin oğlu da Osman Beydir.[113]

Savcı Bey (Saru Yatı)'in türbe haziresindeki kabri, makam olmayıp esas kabridir. Çünkü tarihlerimizde İkizce'de şehadetinden sonra Söğüt'e getirilerek babasının yanına defnedildiğini yazarlar. (Aşıkpaşaoğlu s;13, Neşrmi s:47, Hoca Saadeddin Ef. s:31-32, Müneccim Başı s:62).

HAREMİ HALİME HATUN:

Ertuğrul Gazi türbe binasının solunda (doğusunda) Ertuğrul Gazi'nin zevcesi Halime Hatun yatmaktadır. Ertuğrul Gazi'nin başka eşi bulunup bulunmadığı konusunda bir kayıt görmedik. Bu durumda türbe bahçesinde mezarı bulunan Halime Hatun'u görüşümüzün aksini belgeleyen bir kaynak bulununcaya kadar ayni zamanda Osman Gazi'nin de annesi olarak kabul etmek durumundayız.

Orta Asya'da eski Türklerde gördüğümüz gibi, Osman Bey zamanında yapılan bir savaşta, aşiret halkı ile beraber Osman Gazi'nin annesinin de, düşmanla savaşan gazileri bir iki göç geriden takip ettiğini görüyoruz:

"OSMAN GAZİ'NİN İSTİKLÂL KAZANMASINA DAİR SÖZ:

Osman Gazi Bilecik'i, Yarhisar'ı, Yenişehir'i ve bağlı olan yerleri çevreleri ile fethettikten sonra, İznik üzerine seğirdim etti. İznik yollarını kesti, dışardan bir şey girmez oldu, şehirde kıtlık başladı.

Halkı bunaldı, göl yolu ile gizlice İstanbul'dan yardım istediler. İstanbul'dan da yardım gönderdiler.

Osman Gazi, **"Bizim adamımız azdır, biz de Sultan II. Alaeddin'den yardım isteyelim"** diyerek derhal Konya'ya adam gönderdiler. Fetihlerini bildirerek olabilecek hadiseleri anlattılar.

Sultan II. Alaeddin haberleri işiterek sevindi, coş tu; davul, bayrak, kılıç, at ve hil'at vererek Sahibin Karahisar (Afyonkarahisar)'dan nice bin halkın yardımcı gitmelerini buyurdu.

Sultan'a giden adam gelmeden önce, İstanbul'dan yardım gelerek Dil İskelesi'nden geçmeye başladılar. Düşmanlar, Türk kaçtı diye gaflet içinde oturken,Osman Gazi Yalak Hisarı'ndan kılavuz alarak düşmanın gafletini öğrendi. Dil İskelesi'nden geçenlerin üzerine vardı. Tün baskını yaparak kılıçtan geçirdi, bazısını denize döktü, geçemiyenler dönerek yine İstanbul'a geldiler.

Gaziler ganimetlere gark oldu. (Bu yüzden) İznik'in fethine önem vermediler. Hemen kendi cemaatlerine müjde haberini gönderdiler, oturdukları yüce yere erişmeye niyet ederek dönüp gittiler.

Annesi ve akrabaları Osman Gazi'ye bir iki göç ileride gelip Osman Gazi ile buluştular."

Tesadüfen o sırada ikindi vaktinde Sultan II. Alaeddin'den davul, bayrak, bir at, bir kılıç, hil'atı şahane gelmişti. Hemen Osman Gazi divan mensuplarını, ayan erkânını süsledi, Sultanlık divanını tertip etti.

Anası Osman Gazi'yi saygı için ayak üzere durdurdu. O nevbet vuluncaya kadar ayakta durdu. Şahlık kaidesi ve emirlik gereğince Nevbet-i Osmanî vuruldu.[114]

Burada önemli bir nokta var. Osmanlı Devleti daha kuruluş halinde, beylik iken, aşirette veya beylikte "**kadın**"a verilen değerdir. "Anası, Osman Gazi'yi saygı için ayak üzere durdurdu." kaydı bize bu kanaatı vermektedir. Ayrıca şunu da görmekteyiz, divanda (toplanılan mecliste), Beyin annesi de bulunmaktadır. Bu Osmanlıları teşkil eden Türkmenlerin, Orta Asya'dan getirdikleri eski bir devlet töresidir. Zamanla komşuları olan Rum ve diğer beyliklerin adetleri tesiri altında kalınarak, bu güzel Türk geleneğinin terkedildiğini görüyoruz. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver'in kendilerini ziyaretimde bana yanında tetkik etmek için verdiği Bilecik dosyasında, kendisi tarafından yazılan bir notta "Makamı Halime Hatun 1305'de yeni bir taş konmuş, bu taşı Sultan Hamid koydurmuş" denilmekte idi.

Bizce, buradaki Halime Hatun'un kabri asıl kabir olup makam değildir.

GÜNDÜZ ALP: (Ertuğrul Gazi'nin Oğlu)

Ertuğrul Gazi'nin üç oğlu vardı. Osman, Gündüz Bey ve Saru Yatı ona Savcı da derlerdi.[115]

"Gündüz Alp ya da Kender Alp Ertuğrul Gazi'nin oğludur. Osman Gazi ile gaza ve cihatta bulunup, Karacahisar savaşında şehit olduğu yerde olan çam ağacına Kandilli Çam denir. Koca ili valisi Olduğu rivayet edilir. (Sicilli Osmani: 164)

Karacahisar'ın alınmasından önce Kandilli Çam'ın dibinde şehid olan Gündüz Alp değil Savcı Bey'dir. Günüz'e Karacahisar'ın alınmasından sonra oranın subaşılığı, H.701 = M.1301'de Yundhisar ile Yenişehir'de alındıktan sonra Beyliğin ayrıldığı beş yönetim bölgesinden biri olan Eskişehir verildi. Beypazarında Kırka köyünde bir mezarda Gündüz Alp'in gömülü olduğu söylenmiştir. Bir başka söylentiye göre Bilecik'in Kızıl Saray köyünde gömülüdür. Aralarında bir Hacı Bektaş Velâyetnamesi ile Karamanlı Nişancı Mehmed Paşa'nın Tevarihü's-Selâtinü'l-Osmaniyye'sinde bulunan tarihler Ertuğrul Gazi'nin ölümünden sonra Kayı Boyu'na Gündüz Alp'in bey olduğunu, Osman büyüyüp yetiştikten sonra, yönetimi ona vererek emrine girdiğini belirtir, adı Gündüz Bey biçiminde söylenir."[116] Burada yazar, zuhule eseri Ertuğrul Gazi'nin babası Gündüz Bey ile oğlu Gündüz'ü karıştırarak, Kızıl saray veya Kırka köyünde gömülü olduğunu söylemektedir ki burada yattığı Rivayet edilen şahıs, Ertuğrul Gazi'nin babasıdır.

Gündüz Alp, Osman Gazi'nin yanında bir müşavir ve bir muhafız olarak görülmektedir. "Bir gün Osman kardeşi Gündüz ile birlikte komşusu ve ah-

babı olan İnönü Beyi'nin evinde iken, Eskişehir Beyi'nin Harmankaya Hakimi bulunan Köse Mihal ile beraber birdenbire ellerinde silahla İnönü Beyi'nin evinin etrafını kuşatarak Osman'ı kendilerine teslim etmelerini teklif ediyorlardı. İnönü Beyi' misafirperverliğin bu suretle ihlâl edilmesini reddetti. Osman Bey ve Gündüz Alp bir hücum ile Eskişehir Beyini def ve Harmankaya Hakimini esir ettiler.[117]

Gündüz Alp, Osman Gazi'nin müşavere ettiği kişilerden biridir. Bu durum Osman Bey'in kardeşi Gündüz'ün fikirlerinden yararlandığını ve ona önem verdiğini göstermektedir. "Karacahisar'ı aldıktan bir müddet sonra Osman Gazi' kardeşi Gündüz'ü çağırdı: "Sen ne dersin, biz bu ülkeleri nasıl fethedelim, nasıl hareket edelim ki etrafımıza asker toplansın?" dedi. Kardeşi: "Civarımızda olan illeri vuralım, bozalım" dedi. Osman Gazi dedi ki "Bu düşünce yanlıştır. Şundan dolayı ki bu illeri yakıp yıkınca bu Karacahisar şehrimiz mamur olmaz. Yapılması gereken budur ki komşularımızla iyi geçinip dostluk edelim" dedi.[118]

Osman Gazi'nin Karacahisar'a kadı tayini hususunda istişare ettiği Gaziler, Şeyh ve fakih yanında Gündüz Alp'de bulunmaktadır.[119]

Gündüz Alp'in 1301'e kadar Osman Bey'in yanında ve birlikte hareket ettikleri anlaşılmaktadır. Bu Tarihte Osman Gazi memleketi beş idari bölgeye ayırınca, Karacahisar Sancağını oğlu Orhan'a, Subaşılığı'nı kendi kardeşi Gündüz'e verdi. Bazı tarihlere göre de Gündüz Alp'a Eskişehir verilmiştir.[120]

Gündüz Alp'in Orhan Bey'in yanına Subaşı (Komutan) olarak verilmesi, Orhan Bey'in askerlik ve devlet işlerinde yetişmesi amacını taşır. Bu tarihten sonra Gündüz Alp'le ilgili bir kayda henüz rastlamadık.

Gündüz Alp'in Aydoğdu ve Ak Timur (Akbaş) isminde iki cengaver oğlu bulunmaktadır. Bunlardan Aydoğdu 1307 Koyunhisarı savaşında şehid düştü, Ak-Timur ise on yıl süre ile Bursa'yı fethedilinceye kadar kuşattı. Her ikisinin de türbe haziresinde makamları bulunduğundan ayrıca bahsedilecektir.

Gündüz Bey'in Söğüt'teki kabri makam olmalıdır. Hammer Tarihinde, Gündüz Bey'in kabrinin İznik'te bulunduğu yazılıdır. Hammer, tarihinde İznik fethini anlattıktan sonra "Bu gün yüksek surlarına zamanın ve insan elinin hürmet ettiği istihkâmların içine giren ziyaretçi kafirleri Osman'ın kardeşi Gündüz Alp'in,l Şeyh Eşrefzade **(Eşref Zade-i Rumi)** nin, Kara Hoca'nın, şair Hayali'nin kabirlerinden başka bir şey bulamaz" der ve sayfa altındaki notta "Bu ziyaretin tarifleri, İstanbulda basılan Menasikül Hac'da dercedilmiş" kaydını koyar. Hammer Osmanlı Tarihi Üçüncü kitabının sonuna eklediği notlarının 10. sunda Gündüz Alp'in mezarı'nın İznik'te olduğunu tekrar yazar.[121]

Gündüz Alp'in kabrinin İznik'te bulunması; İznik o dönemde Orhan Gazi tarafından bir ilim merkezi haline getirilmiştir. Gündüz Alp'de artık yaşlanmıştır. Son yıllarını huzur içinde ilim ve ibadetle geçirmeyi düşünerek, İznik'te ikâmet etmesi ihtimali ile kabul ve izah olunabilir.

DÜNDAR BEY: (Ertuğrul Gazi'nin Kardeşi)

Dündar Bey, Süleyman Şah'ın oğlu ve Ertuğrul Gazi'nin kardeşidir. Süleyman Şah ölünce Sunkur Tekin, Gündoğdu,l Ertuğrul ve Dündar adlarında dört erkek evladı kaldı. [122] Sunkur Tekin ve Gündoğdu, kabile halkının bir kısmıyla asıl vatanları tarafına gittiler. Ertuğrul Gazi, kardeşi Dündar Alp'la Pasin Ovası ve Sürmeli Çukur denilen yerlerde oturmaya karar verdiler, sonra Rum (Anadolu) diyarına yöneldiler.[123] Ertuğrul Gazi'nin dört yüz çadırlık aşireti, yanında oğulları ve kardeşi ile önce Ankara civarında Karacadağ'a, sonra da Söğüt mıntıkasına gelerek Uç Beyi olduğunu önceki bölümlerimizde gördük. Ertuğrul Bey doksan üç yaşında Söğüt'de vefat edince "Göçer evlerin bazısı Dündar'ı Bey kılmak istediler, ama kendi kabilesi Osman'ı tercih ederek, el altından haber göndererek söyleştiler. Halkın ortasına gelen Dündar'da halkının Osman'a temayülünü görünce, Beylikten vazgeçti ve Osman'a biat etti."[124]

"Dündar Bey, yeğeni Osman Bey'in reisliğini bir türlü hazmedemiyerek, uygun bir fırsat bekliyordu; hatta rivayete göre Bilecik ve Yarhisar Rum Beylerinin Osman Gazi'yi öldürmek için tertip ettikleri tuzaktan Dündar Bey'inde haberi varmış. Osman Bey bu hadiseyi bastırdıktan sonra 1298'de amcasını öldürmüştür. (Hayrullah Ef. C.II-s:46). Neşrî Tarihi Cihannüma'daBilecik Beyi'nin yakalanmasına mani olduğu için Osman Bey'in amcasını okla öldürdüğünü beyan edip, kabrinin Çakırpınarı'na giden yol üzerinde olduğunu söyler (s.94-95).

Tahrir defterinde (Baş Vekâlet arşivi no: 453,varak 258 b) Köprühisar köyünde bir mezrea vakfettiği görüldüğüne göre Dündar Bey'in ölümü Köprühisar'ın alınmasından sonradır."[125]

Dündar Bey'in öldürülme olayını Neşrî şu şekilde anlatır:

"**Köprühisar Olayı:** Yenişehir civarındaki Köprühisar'ın Rumları ve tekfuru Bilecik tekfurunun üzerine huruç etti. Bilecik Tekfuru da Osman Gazi'den yardım istedi, yoldaşlık talep etti. Osman gazi de amcası Dündar'ı kethüda edinerek, gazileri aldı, gidip Bilecik tekfuruna yardım etti. Köprühisar tekfurunu yendi, kırdı,hisara bıraktı.Ondan sonra Osman Gazi gayret göstererek gidip Köprühisar'ı kuşattı, fethetti ve tekfurunu tepeledi. Bilecik tekfuru çok sevindi, geçti, karşısındaki İncirpınarı adlı köyün pınarı üzerinde Osman'a büyük bir ziyafet verdi, güzel bir hil'at giydirdi. Gazilere de inamlar verdi, elini öptürdü.

Osman Gazi, Bilecik tekfurunun beylenerek elini öptürmesine incindi. Onu, derhal kavrayıp yakalamak istedi. Amcası Dündar'a danıştı. Dündar: **"Öte taraftan Germiyanoğlu düşman, yu tarafların kafirleri hep bize düşman. Bunu da kendimize düşman edince, bize duracak yer kalmaz"** dedi.

Dündar'ın bu sözü Osman'a dokundu. Kendisinin çıkış yapmasına mani olmak istediğini zannetti. Dündar'ı okla vurup öldürdü. Orada yol kenarında

yapma mezarı vardır. Köprühisar'dan Çakırpınar'ına giden yol üzerinde yatar."[126]

Bazı tarihlerde ise Dündar Bey'in bir meşveret meclisinde öldürüldüğünü yazar: "Osman Bey, Karacahisar hakiminin üzerine yürümeden önce silah arkadaşlarıyla bir toplantı yaparak müşaverede bulundu. Bu mecliste amcası Dündar'da bulunmaktaydı. Dündar, İşbu vergi teşebbüsünün, Germiyan Beyi ve Rum Hakimleri gibi, hasedçi komşularını kendi aleylerine ittifaka sevkedeceğini ihtar etti. Bunun üzerine Osman Gazi kendi eliyle bir ok atarak onu öldürdü."[127]

İslâm Ansiklopedisi'nde, Cihannüma I. s:94'e atfen Dündar Bey'in ölüm tarihinin 1302 olduğu ve ölüm sebebinin Köprühisar'ın Fethine, Germiyanoğlu ve Rum tekfurlarının husumetini çekme ihtimalini ileri sürerek karşı çıkması gösterilir.[128]

Osman Bey'in amcası Dündar bey'in türbedeki kabri makamdır. Esas kabri Köprühisar Çakırpınar yolu üzerindedir.

AKÇA KOCA

Ertuğrul Gazi Türbesi'nin bahçesinde kendi silah arkadaşları ile yakınlarından bir bölümünün kabir veya makamları vardır. Bunlardan biri de Akça Koca'nındır.

"Ertuğrul Gazi'nin ise ünlü kumandanları şunlardır: Ağca Koca, Konur Alp, Aygut Alp, Hasan Alp, Samsama Çavuş, Kardeşi Sülemiş Çavuş, Saltuk Alp, Abdurrahman Gazi, Akbaş **(Ak Timur)**, Mahmud Alp, Karaoğlan, Kara Mürsel, Yahşilu, Kara Bege, Şeyh Mahmud, Tal Gal (?), Gal Mihmad (?), Kara Tekin. Bunlar Osman Gazi'nin de Kumandanları oldular. Soyları devam etmiştir.[129] Hatta bazılarının Orhan Gazi devrindeki fetihlere de katıldıkları rivayet edilir. Son tetkikler bu gazilerin umumiyetle Ahi teşkilâtına mensub olduklarını ve Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda Ahilerin mühim bir rol oynadıklarını göstermektedir. Fakat bu tetkiklerden henüz bir netice elde edilmiş değildir.[130]

Akça Koca'yı Osman Gazi'nin kumandanları arasında da görüyoruz.[131] Akça Koca Osman Gazi'nin müzakere ve toplantılarına da katılmaktadır. "Ertuğrul-Zadenin feveran dolu şecaatı Angelokuma **(İnegöl)** hakiminin saldırgan tavrına daha ziyade tahammül edemediğinden, babasının arkadaşları Akça-Koca, Abdurrahman Gazi; kendisinin üç dostu ve silâh arkadaşı Konur Alp, Turgut Alp, Aykut Alp ile müzakere etti. Kaleyi ele geçirmek için yetmiş kişi yola çıktı."[132]

Lefke, Mekece, Akhisar kalelerini aldıktar sonra "Osman Gazi oğlu Orhan Gazi'nin yanına Akça Koca, Konur Alp, Gazi Rahman ve Mihal'ı vere-

rek "Gel, sen bu gazilerle Kara Çepiş'e, Kara Teğin'e var. Allah sana başarı verir, umarım dedi. Orhan Gazi Kara Çepiş hisarını ele geçirdi. Aşağı yanında Ab suyu derler, onu ahd ile aldılar. Bu iki hisar'a er koydular, Konur Alp'a Kara Çebiş'i verdiler.... Akça Koca dahi Ayan gölünün aktığı yerde Beş Köprü'de Burguzcuk vardı. Orayı durak edindi. Oradan orman arasında olan yere hücum ederdi.... Akça Koca İzmit tarafı ile meşgul oldu. (H. 705/M.1326)[133]

Konur Alp kendisine yer edindiği Konur Apa ili **(Düzce)**, Bolu ve Mudurnu taraflarından dönüp, Kara Çebiş ve Ap suyu'na geldi. Akça Koca'yı Kandıra'ya yolladı. Samandıra Konur Alp tarafından alındıktan sonra Akça Koca geldi. Samandıra'yı hisar edindi. İstanbul ve Aydos tekfurları ile sürekli çarpışmalar oldu. Akça Koca ile gaziler at sırtından inmezlerdi. Çünkü İstanbul Tekfuru ile savaş eksik olmadı[134]. Samandıra ve çevresine Orhan Gazi'nin fermanı üzerine Akça Koca gönderilmişti[135]. Aydos Kalesi'nin fetih harekâtının Akça Koca tarafından yürütüldüğü anlaşılmaktadır.

Aydos Kalesi'nin kuşatmasında "Kale tekfurunun kızının bir taşa bağlayıp attığı mektup, Abdurrahman Gazi'ye ulaştırılınca, Abdurrahman Gazi hemen Akça Koca'nın yanına gitti. Mektup yazıdan anlayanlara gösterildi, içindekiler öğrenilince konu tartışıldı.[136]

Orhan Gazi 728/1328 yılında izmit **(İznik-Mid)**'i fethe karar verdi. Bu esnada Akça Koca'nın vefatı haberi ve Sultandan İzmik Mid'in fethine azimet etmesini isteyen vasiyeti ulaştı.[137] Bu sırada Akça Koca'nın Kandıra'da türbesine defnedildiği anlaşılmaktadır. "Onun cenazesinin dilek sahiplerinin hala başvurdukları, Kandıra'da türbesine gömüldüğü haberi Padişah'ın katına ulaştırıldı.[138]

Orhan Gazi'nin İzmit ve Yalovayı fethinden sonra Akçakoca'nın gazilerini belki de aşiretini Yalova'ya getirdiğini görmekteyiz: "Orhan Gazi İzmit ve Yalova'yı fetheddikten sonra"... Yalova'yı da tımara verdiler. Akça Koca ile olan gazileri burada topladılar. Ermen Pazarı'nı Yahşilu'ya verdiler, Kandıra ilini Akbaş'a verdiler. Bunların neslinden şimdi dahi vardır.Fazullah kadı ki Gebze'de tekkesi vardır. O da Akça Koca soyundandır".[139]

Kara Mürsel'de Akça Koca'nın yetiştirdiği yiğitlerdendir.[140]

Akça Koca Kara Timurtaş bey'le Osman Gazi zamanında Gemlik Kalesi'nin fethi için buraya gönderilmişlerdi. Ancak Fetih müyesser olmamıştı, "734 H. = 1333-1334 M. tarihinde bir gün Orhan Gazi Gemlik kalesi'nin niçin bu güne kadar alınmadığını sorduğunda, bazı yaşlılar "Durağı Cennet olan Osman Gazi zamanında bu kalenin fethi için bir kez Akça Koca ile Kara Timurtaş Bey oraya gönderilmişlerdi. Ama fetih mümkün olmadı. Bu seferde Kara Timurtaş Bey kalenin girdisini çıktısını iyice öğrendi dediler."[141]

İzmit'de Akça Koca adına bir cami bulunmaktadır. Bu cami için: "Dere Camii **(Akçakoca Camii)**: Yukarı Pazardadır, aslı 728 H. tarihinde İzmit'i

fetheden Akça Koca tarafından yaptırılmıştır. Bu günkü bina yakın zamanlarda inşa edilmiş ahşap çatılı ve kare plânlıdır, minaresi binadan daha eski bir karakter taşımaktadır.''[142] denilmekte ise de Akça Koca'nin ölümünden sonra İzmit fethedildiği için adı geçen bu caminin çocukları tarafından onun adına yaptırıldığı kabul edilebilir.

Akça Koca'nın vefatı 1326 (726 H.)'dan sonradır. Bunun adına izmit vilâyetine Kocaeli adı verilmiştir.

Akça Koca'nın oğlu Hacı İlyas, ve onun oğlu Gebze Kadısı Fazullah olup, sonradan vezir olan Efdal Paşadır. Çelebi Mehmed ve II. Murad devrinde paşa ve vezir olarak Devlete hizmetleri vardır. Gebze'de bir tekke vakfetmiştir. Kendisi ile oğlu ulemâdan İsmâil ve torunu yine ulemâdan Kutbiddin, Gebze'de medfundurlar.[143]

ABDURRAHMAN GAZİ:

Abdurrahman Gazi, Ertuğrul Gazi'nin silâh arkadaşlarından olup, hizmetini Osman Gazi ve Orhan Gazi devirlerinde de sürdürmüştür.[144]

Abdurrahman Gazi'yi ilk defa, Orhan Gazi'nin kendi kumandasında yaptığı ilk seferinde, babası Osman Gazi tarafından maiyetine verilen kumandanlar arasında görüyoruz:

Çavdar Tatarı'nın Karaca Hisar pazarını basması olayı üzerine Lefke **(osmaneli)**'ye yaptığı gazadan dönen ''Çavdar Tatarı'nın oğluna yemin ettirip, tekrar babasına gönderdikten sonra oğlu Orhan'a ''Oğul, her ne kadar bu Tatarla mahdedip, and vererek gönderdi isek de, bu Tatar and tutar taife olmaz. Ben burada oturayım, bu defa var sen gaza et. Hak Taâla'nın zafer vermesi ümid olunur.'' diyerek Akça Koca'yı, Konur Alp'ı, Gazi Abdurrahman'ı Köse Mihal'i onun yanına koşarak, Kara-çepiş ve Kara-Tekin'e gönderdi.

Orhan'ın yalnız başına ilk seferi budur.''[145]

Bu Sefer esnasında önce Kara-Çepiş Hisarı savaşla, Ab Suyu hisarı andlaşma ile alınmış, Konur Alp Kara-Çepiş Hisarı'na, Akça Koca da Ab suyu Hisarı'na muhafız olarak bırakılmışlardı. Bu gaziler buraları Uç edinerek, zaman zaman Konur Alp Akyazı'ya, Akça Koca'da Ayan Gölü'nün suyunun aktığı yerde Beş Köprü'de bulunan Burguzcuk'u üs edinerek zaman zaman çevrede orman arasında olan yerlerdeki düşman Rumlara hücüm ederlerdi. Orhan Gazi bu Uç'u böylece sağlamlaştırdıktan sonra, o bölgede bulunan Kara Tekin Hisarı'nıda savaşla fethederek, burasının muhafızlığını da Samsa Çavuş'a bıraktı. Kendisi Yeni Şehir'e döndü. Kara çepış ve Kara Tekin'deki askerler (gaziler) zaman zaman İznik'e İznik'e saldırırlar, bahçelerini harap ederlerdi. Diğer taraftan Konur Alp Akyazı ile meşgul oluyor, bu bölgeleri ele geçirmek için üstün bir gayretle çalışı-

yorlardı. Bu fetihler Orhan Gazi tarafından Hicri 705 (M. 1305—1306) tarihinde yapılmamıştır.[146] Bu fetihlerin tarihi aslında 1318'dir. "1317 senesinde tekrar Bizanslılara karşı harekâta girişilince, Osman Bey Orhan'ı kumandan yaptı. Bu defaki fütühatta Karadeniz ile Sakarya arasında ve Sapanca gölü sahasındaki bazı kalelerin fethi başarıldı. Bunlardan Ebe Suyu Hisarı Akça Koca'ya, İznik'e yakın olan Kara Tekin Samsa Çavuş'a havale edildi. Konur Alp da bir takım gazilerle Ak Yazı tarafına gitti ve buralardaki kaleleri zaptetti. 1318"[147] Konur Alp bu fetih sırasında Akyazı'da Tuzpazarı'nı aldı, Uzuncabel'de düşmanla iki gün iki gece vuruştu. Düşmanı geri çevirdi. Kendisi tekrar Tuzpazarı'na döndü. Bu arada Akça Koca'da Ak Demirle birlikte Akova'ya seğirdir oldular.[148]

Konur Alp, Akça Koca ve Samsa Çavuş Akyazı, iznik ve İzmit ile meşgul olurlarken Abdurrahman Gazi de İstanbul tarafındaki hisarlara akınlar yapıyor, İstanbul'dan kendilerine gelecek saldırıları önlüyordu: "Gazi Abdurrahman da İstanbul tarafındaki ile seğirdirdi. Bunun üzerine istanbul'dan Bizanslılar, seçme askerlerini gazilere karşı gönderiyorlardı. Abdurrahman Gazi gelen Bizans kuvvetleri kırar ve kovardı. **(zayiata uğratır geri çekilmelerini sağlardı.)** Her vakit bu halle vuruşurlardı, vuruşurlardı, islâmlık için can ve baş ile oynarlardı."[149]

İznik'e yakın bulunan Kara Tekin'e yerleşen Samsa Çavuş, zamanlı ve zamansız İznik'e akınlar ve baskınlar yapmakta ve kalenin çevresini yağmalamakta idi." İznik Hakimi bu baskınlardan yakınarak istanbul tekfurundan yardım istemişti. İstanbul'dan toplanan askerin gemilerle Yalakova **(Yalova)**'ya çıkarıldığını haber alan Gazi Abdurrahman, Bunlara bir baskın yaparak çoğunu yoketmiş, kaçıp kurtulabilenlerin bir bölümü de denize düşerek boğulmuşlardı.[150]"

Bursa Fethedilinceye kadar Abdurrahman Gazi'nin bu bölgede hizmet yaptığı anlaşılmaktadır. Bu çalışmalarını akça Koca ve Konur Alp'la irtibatlı olarak yürütmüştür. Bursa 1326 yılında alındığında bu uçta durum şu şekilde idi: "Bu yıla rastlayan başka bir olay ise Konur Alp'in Osman zamanında Bolu, Konrapa, Akyazı ve Mudurnu illerini baştan başa Osmanlı hakimiyetine katmasıdır. Yine ayni yıl içinde Akça Koca, Kandıra Ermenipazarı **(Akmeşe)** ve Ayan Gölü'ni ele geçirmişti. ondan sonra bu iki ünlü kumandan ülkenin tam orta yerinde bulunan Samandıra kalesini ve çevresini almak için hazırlıklara ybaşlamışlardı. Ki tam bu sırada Orhan Gazi hükümdar oldu. İşe bu günlerde idi ki Samandıra tekfuru ölen oğlunun cenaze töreni için askerleriyle birlikte kaleden çıkmış, defin işleri ile uğraşırken kale çevresinde keşif hareketinde bulunan Akça Koca ve Konur Alp'ın kuvvetleri, cenaze alayına rastlayınca kale ile cenazeyi izleyen düşman askerleri arasına girerek, düşmanın üzerine saldırıya geçti. Kalenin tekfuru yakalandı ve kale fethedildi.[151] Esir alınan tekfuru, çevredeki tekfurların bazıları fidye ile kurtarmak istediler. Samandıra tekfurunu, izmit tekfuru fidyesini ödeyerek satın aldı.

Daha önce Aydos ve İstanbul Tekfuru ile de bu fidye işi konuşulmuş, fakat kabul edilmemişti. fidye ile satış işini gerçekleştirmesi, Abdurrahman Ga-

zi'nin iyi bir asker olduğu gibi, iyi bir siyasetçi ve görüşmeci olduğunu ve Rumca'yı bildiğini bize göstermektedir.

ABDURRAHMAN GAZİ VE AYDOS KALESİNİN FETHİ:

Aydos Kalesi ile Abdurrahman Gazi biri birini tamamlar. Abdurrahman Gazi'nin ismi söylenince akla Aydos kalesi gelir, Aydos kalesi denince de akla Abdurrahman Gazi gelir. Bunun başlıca sebebi kalenin fetih şekli ile; Bu kale kumandanının kızının Abdurrahman Gazi'ye duyduğu büyük aşkın, gerek Rum ve gerekse Türklerin belleğinde silinmez izler bırakmasıdır. Bu izler aşk, aşka vefa ve kahramanlık üzerinedir.

"728 (M.1327/1328) yılında Orhan Gazi, Abdurrahman Gazi ile Konur Alp'dan aydos Kalesi'nin fetih edilmesini istedi. Ancak Aydos Kalesi'nin surları pek sağlam olduğundan işin uzun bir zaman alacağı görünüyordu. Kale devam ediyordu.[152] Meğer, kale hakiminin bir güzel kızı varmış, bir gece Hz. Peygamber (S.A.V.)' i düşünde görmüş, bu kız kendisini rüyasında bir çukurda görür. Sevimli yüzlü, lâtif bir kişi gelir, bunu çukurdan çıkarır, giyeceklerini dahi yabana atar, bunun gövdesini yıkar ve ipek elbiseler giydirir. Kız uyanınca gördüğü düşe hayretler eder, rüyasında gördüğü kişinin hayali kızın aklını alır, gece ve gündüz bu hayal gözünden gitmez.

Bu düşü gördükten sonra kız kendi kendine:

"Benim halim ne oldu ki bu çukurdan çıkardı. Başka giyecekler giydirdi ve hem durduğum yerden gitti. öyle anlaşılıyor ki benim halim başka türlüye dönse gerek, der ve döner yürürdü. Kız bu hali düşünüp dururken, ansızın Türkler geldi, savaştılar ve hisardakiler de cenge başladı. Kız da **"Ben varayım, savaşayım"** diye kale burçlarına geldi. Birden aşağıda Türk askeri önünde dimdik duran Abdurrahman gazi'yi gördü ki o düşünde kendisini çukurdan çıkaran kişi bu askerin başıdır. Gördüğü rüyanın yorumunuda kendisi kavramış oldu. Artık onun için Müslümanlar arasına katılmanın gerektiğini fikredince, bildiği Frenk yazısı ile Rumca bir mektup yazdı. Bu mektupta düşünü anlatarak, Müslüman olmak istediğini belirterek, dileğiniz bu kaleyi almak ise şimdi kaçarcasına kalenin önünden çekiliniz ve filân gece, bir kaç yiğitle gizlice duvarların altına geliniz, o vakit kaleyi kolaylıkla ele geçirmiş olursunuz, demişti. Yalvarışlarla dolu olan mektubu bir taşa sardı. Savaşır gibi yaparak o taşı askerlerin arasına attı. Taş geldi Abdurrahman Gazi'nin önüne düştü. Gazi Rahman sarılı taşı görünce hemen mektubu alarak, Akça Koca'nın yanına gitti. Mektup yazıdan anlayanlara gösterildi. İçindekiler anlaşılınca Konur Alp'ında iştirakiyle durum müzakere edildi. Sonunda kaçış plânları şöyle düzenlendi. Kalenin etrafını yakıp, yıktıktan sonra kendi oturdukları Samandıra hisarını da ateşe vererek, düşmana bölgeden Türklerin çekildikleri zannını vermeyi ön gördüler. İş bundan sonra kararlaştırıldığı şekilde yapıldı. Aydos Hisarı'nın halkı, Türklerin korku ve yılgınlıktan çekildiklerini zannederek yiyip içmeğe başladılar. Abdurrahman

Gazi, mektupta belirtilen gece yanında seksen yiğitle kızın dediği yere geldi. Kız Gazi Rahmanı bekliyordu. Geldiğini görünce hisar bedenine ip bağlayarak aşağıya sarkıttı. Gazi Rahman ipe tırmanarak kaleye çıktı. Arkasından bir kaç bahadırı daha kaleye çekip çıkardı. Kızın tavsiyesine uyarak kale kapılarını bekleyen askeri zararsız hale getirmek üzere hisarın kapısına vardılar. Kapıcıyı paraladılar, kapıyı açtılar. Hazır olan gaziler içeri girerek kaleyi ele geçirdiler. Sabah oluncaya dek Akça Koca'da erişti. Kaleyi zaptettiler. Orhan Gazi zamanında olan bu fethin, **Müneccim Başı Tarihinde** (C.I s:72) Osman Gazi zamanında olduğu yazılıdır. Kalenin fethinden sonra, tekfuru kızı ile Gazi Rahman'a vererek Yenişehir'de bulunan Orhan Gazi'ye gönderdiler. Abdurrahman Gazi; tekfuru, kızını ve malını Orhan Gazi'ye teslim etti. Orhan Gazi kızı Rahman Gazi'ye nikâhladı. Getirdiği maldan dahi hayli armağanlar verdi. Bunların birleşmesi sonunda **Karaca Rahman** adıyla tanınan bir oğulları oldu. Bu delikanlı bahadırlıkla İstanbul'da hayli işler başarmıştır. Onun zamanında İstanbul'da analar çocuklarını **"Karaca Rahman geliyor, ağlama"** diye korkuturlardı."[153]

ABDURRAHMAN GAZİ İZMİT FETHİNDE:

Abdurrahman Gazi'nin İzmit **(Nikedemo)** fethinde önemli rol oynadığını, kendisinin orhan Gazi'nin yanında olduğunu görüyoruz. "Çünkü Gazi Rahman geldiği zaman izmit'in nasıl alınabileceğini ona bildirmişti."[154]

"Orhan Gazi İzmit'i almak için hazırlıklarda bulunurken, akça Koca'nın ölüm haberi ve İzmit'in fethedilmesi için ettiği vasiyet kendisine ulaştırıldı. Hazırlıklarını tamamlayan padişah, Sakarya köprüsünün başına yüz evlik bir oba yerleştirerek gerekli tedbirini aldı. Daha sonra ordusuyla köprüyü geçtiği sırada , Abdurrahman Gazi'yi, daha önce Samandıra tekfurunun fidyesi bahanesiyle, İzmit'e girmiş, kaleyi incelemiş ve çevreyi tanımış olduğundan orduya rehber ve öncü tayin etmişti.[155]

Abdurrahman Gazi'nin Eskişehir yakınında, kendi adıyla anılan bir köyde yattığı ve ölüm tarihinin 1329 olduğunu **Türkçe Meydan La Rous**'ta görmekteyiz. Ancak buna ait bir kaynak göstermemektedir. **(Meydan La Rousse C:I,** s.23).

KONURALP

Konur Alp, Ertuğrul Gazi'nin silâh arkadaşı olup,[157] Osman Gazi ile Orhan Gazi dönemlerinde de askerî hizmetlerde bulunmuştu.

Orhan Gazi. Konur Alp'ı, Akça Koca ve Rahman Gazi ile Orhan Gazi'nin yanına vererek onları Kara Çepiş ve Kara Tekin Hisarlarının üzerlerine gönderdi. Kara Çepiş Hisarı alındı ve Konur Alp'ın kumandasına bırakıldı. Konur Alp buradan zaman zaman çıkar Akyazı'ya hücum ederdi. Bu uçda Konur

Alp, Akyazı ile meşgul olurdu.[158] Sonra Kere Çepiş'teki Konur Alp'a, Kara Tekin'deki Samsa Çavuş'a İznik'e zaman zaman saldırılar, akınlar yapsınlar diye adam gönderdiler. Onlar vakit vakit giderler İznik'in bağ ve bahçelerini harap ederlerdi. Hülasa İznik'e her gidişlerinde onlara rahat ve huzur vermezlerdi. Tacüt Tevarih'de Kara Çepiş, Kara Çiş olarak geçer.[159]

Konur Alp, Akyazı, Konur Apa ile, Bolu ve Mudurnu ülkelerini yer edindi. Döndü yine Kara Çebiş'e Ab Suyu'na geldi. Gazi Rahmanı orada bıraktı. Maksatları Samandıra'yı vurmaktı. Velhasılı bunlar gece gündüz düşmanla bazan savaş, bazan barışla zaman geçirirlerdi.

Bir gün Samandıra Tekfuru'nun oğlu ölmüştü. Rumlar, ölü için toplanmışlardı. Gaziler bunu fırsat bilerek düşmanı hisar önünde iken bastılar, tekfurunu esir ettiler, Samandıra fetholundu.[160]

Aydos Kalesi'nin fethedilmesinde (H. 726=M. 1325/1326) da Konur Alp'in Akça Koca ve Gazi Abdurrahman ile beraber faaliyette bulunduklarını görmekteyiz.[161]

Orhan Gazi hükümdar olduktan sonra, önce Akça Koca'nın vefat haberi geldi. Ayni yıl Konur Apa Vilâyetinin Valisi veya bu bölgenin Uç beyi Konur Alp'ın da vefat ettiği haber alındı. Orhan Gazi Konur Alp'ın eyaletini Sultan Önü'ne kattı ve oğlu Sultan Murad'a ikta olarak verdi.[162]

Konur Alp'ın kabrinin şimdiki yeri, henüz belli değildir. Bilinen bir şey varsa Konurapa ili denilen Düzce çevresinde olduğudur. Söğüt'te türbe bahçesindeki kabri ise makamdır.

HASAN ALP

Hasan Alp, Ertuğrul Gazi'nin silah arkadaşlarından olup, Osman Gazi zamanında da hizmetlerine devam etmiştir.[164] Hasan Alp hakkında bildiklerimiz Osmanlı müverrihlerinin yazdıkları ile sınırlıdır. Hasan Alp Osman Gazi'nin büyük babası Süleyman Şah ile birlikte Acem ülkesinden gelmişti.[165] Ertuğrul Gazi'nin de hizmetinde bulunduğu için Osman Gazi'nin güvendiği ve savaşlarda yararlığı görülen kumandanlardan biri idi.[166] Hasan Alp'in Beyliğin önemli konularının görüşülüp karara bağlandığı istişare meclisine katıldığını da görüyoruz.

"Osman'ın emirliğe geçtikten sonra ilk ihtimamı **(Özenle üzerinde durduğu ve önem verdiği konu)**, ikâmetgahı olan Karaca Hisar kilisesini camiye çevirmekle, imam ve hatib ve her türlü gözetim işlerini ve pazar kurulmak cihetiyle halk arasında ortaya çıkmakta olan davaları hafta sonu olan Cuma günleri görmek üzere bir molla (kadı) tayinine masrûf oldu. Bu hususta kayınpederi Edebali, dört silâh arkadaşı Aykut Alp, Turgut Alp, Hasan Alp, kardeşi Gündüz Alp ile istişare ederek, onlar önce Sultandan izin alınmasını kararlaştırdılar. Bu

iznin alınması üzerine Hammer tarihinde böyle söylemektedir. Buna mehaz olarak da İdris Bitlisi Bu istişarede Dursun Fakih'in **"Sultandan izin alınması gerekir"** demesi üzerine Osman Gazi: **"Bu şehri ben kendi kılıcımla aldım. Bunda Sultan'ın ne dahli var ki ondan izin alayım? Ona Sultanlık veren Allah Bana da gaza ile hanlık verdi. Eğer minneti şu sancak ise ber kendim dahi sancak kaldırıp kafirlerle uğraştım. Eğer o, ben Selçuk Hanedanındanım derse Ben de Gök Alp oğluyum derim. Eğer bu ülkeye ben onlardan önce geldim derse Süleyman Şah dedem de ondan evvel geldi"** dedi.

Halk razı oldu. Kadılığı ve hatibliği Dursun Fakih'e verdi. Cuma hutbesi önce Karaca Hisar'da okundu. Bayram namazını orada kıldılar (H. 699-M. 1299-1300).[168] Tacüttevarih'de ise bu tarih H.688/L.1289 yılı olarak gösterilir. (C.I-s.32) İslâm Ansiklopedisinde ise Karaca Hisar'ın fethi ve kadı tayini tarihi 1291 olarak gösterilir. (C.9, s:435).

Osman Gazi, 1301'de Yeni Şehir'i iznik üzerine yapılacak harekât için elverişli bularak hükûmet merkezi yaptı. Bilecik Kalesini ailesine ikâmet yeri olarak tahsis etti. Beyliğin diğer kısımlarını da beş idarî bölgeye ayırarak, bunları savaşlarda yararlıkları görülenler ile güvendiği kimselere tevcih etti. Oğlu Orhan Bey'e Sultanönü'nü **(Karaca Hisar ve nahiyelerini)**, büyük kardeşi Gündüz Bey'e Eskişehir, Aykut Alp'a İnönü, Hasan Alp'a Yarhisar **(Bilecik Vilâyeti merkez ilçesinin yar-Hisar nahiyesi ki şimdiki adı İlyas Bey'dir. Yar Hisar kalesinin eski adı Ancyra'dır.)**, Turgut Alp'a İnegöl'ü verdi.[169]

Yar Hisar Kumandanlığına verilen Hasan Alp, yarar bir yoldaştı, Anadolu'ya kendileri ile birlikte gelmişti.[170]

"Hasan Alp derlerdi, hizmetinde yararlı bir dilâver dahi var idi. Süleyman Şah ile Doğu ülkelerinden gelmişti.[171] Saygı gösterilen bir komutandı. Yar Hisar şehrini ona timarlığa verip rağbet eyledi. Bu anılan serdarların mezarları dahi zikrolunan diyarlarda meşhurdur. Kendileri Dünya'dan gideli iki yüz yıl var. Henüz eserleri il dilinde anılır.[172]

Hasan Alp'ın son günlerini Yar Hisar'da geçirdiği ve kabrinin orada bulunması muhtemeldir. Kendisinin Yar Hisar Kumandanlığına verilmesinden sonra tarihlerimizde ismi geçmemektedir. Ertuğrul Gazi'nin babası ile Anadolu'ya geldiği ve birlikte çalıştığı dikkate alınırsa Hasan Alp'in hayli yaşlanmış olduğu anlaşılır.

Hasan Alp'in Ertuğrul Gazi Türbesi haziresindeki kabri **"makam"** dır.

SAMSA ÇAVUŞ (Samsama Çavuş)

Samsa Çavuş, Ertuğrul Gazi ile Söğüt'e gelmiş, yanında hayli adamı bulunan; Kendisi Ertuğrul Gazi, Osman Gazi ve dolayısiyle Türkler'in ve Türk-

lüğün Anadolu'ya yerleşmesinde hizmet vermiş bir Gazi ve Komutandır. Ayrıca Osmanlı Devleti'nde ilk defa **"çavuş"** mansıbını kullanan kişidir.

Samsa Çavuş, Osman Gazi zamanında Sorkun, Göynük, Lüblüce, Lefke, Kara Tekin, Orhan Gazi zamanında İznik ve Palekonen savaşlarına katılmıştır. Şimdi bunları kaynaklarımızdan izliyelim.

"Osman Gazi Sancak Beyi olup ata bindi, Köse Mihal (Mihal Gazi) daima onunla beraber olurdu. Ekseri bu gazilerin hizmetkârları Harmankaya Rumları idi. Bir gün Osman Gazi Mihal'a:

"Taraklı Yenicesi'ne hücum edelim deriz. Sen ne dersin? dedi. Mihal: dedi ki: "Han'ım Sorkun üzerine Sarıkaya'dan Beştaş'tan geçelim ki Sarakya suyunu geçebilelim. Hem Gaziler bize o taraftan gelirler. Mudurnu İlini dahi vurmaya kolaydır, hem o il mamurdur. Samsa Çavuş'da o ile yakın yerdedir. Ona da haber verelim ki bir fırsat olduğu demde bize bildirsin."

Öyle yaptılar, vardılar Beş Taş'ın tekkesine kondular. Şeyhine sordular: "Su geçit verir mi?" Şeyh: "Allah'ın fazlı ile gazilere geçittir." dedi Atlarının yemini kesip, bindiler. Su kenarına vardılar. Samsa çavuş'u su kenarında hazır buldular. Aldı bu gazileri Sorkun üzerine iletti. Oranın Rumları Samsa Çavuş'u tanırlardı. Onu ve askeri görünce baş eğip, itaat ettiler. Erkeği kadını karşılamaya çıktı: Aralarında tanınmış bir Rum vardı Onu çağırdılar, geldi. Osman Gazi ile anlaştılar ki Samsa Çavuş her ne derse onu kabul ederler.

Sual: Samsa Çavuş Kimdir?

Cevap: Hayli adamı olan birisidir.Yoldaşlığa yarar bir kardeşi dahi vardır ki Sülemiş derler. Ertuğrul Gazi Söğüt'e geldiği vakit bunlar da onunla birlikte gelmişlerdi. Orada durmadılar. İnegöl Rumları zarar verdiğinden varıp Mudurnu civarında karar kıldılar. Oranın Rumları ile iyi geçinirlerdi. Bundan dolayı Osman Gazi o yöreyi onlara emanet etti.[173] Köse Mihal'ın yardımıyla yapılan bu seferin tarihi H. 691 (M.1291-1292) olup, Samsa Çavuş Osman Gazi'nin Sorkun halkıyla savaş yapmadan anlaşmasını sağladı. Sorkunlular Osman Gazi'ye itaat edip vergi vermeyi kabul ettiler."[174]

Leblebücü (Lüblüce), Lefke ve çadırlı'nın Alınması:

"Osman Gazi Oğlu Orhan'ı Saltuk Alp ve bir miktar askerle Karaca Hisar'ı muhafaza etmek için gönderdi. Mihal Bey, diğer komutan gaziler ve askerler Leblebücü Hisarı'na fetih için vardıklarında, buranın tekfuru eman istiyerek kaleyi teslim etti. Osman Gazi tekfuru yerinde bıraktı. Tekfurun oğlunu kendi yanına rehin olarak alıp **(Aşıkpaşaoğlu Tarihinde tekfurun bir tek oğlu olduğunu ve ikisini yanına aldığını yazar.)** Lefke ve Çadırlu'ya doğru hareket etti. Bu iki kalenin tekfuru da Osman Gazi'yi karşılayıp, eman istiyerek kaleleri-

ni teslim ettiler. Samsa Çavuş bu iki kalenin kendisine Has olarak verilmesini rica etti. Fakat Osman Gazi: "Bu doğru bir şey olmaz, zira bize itimat edenlerin mülkünü ellerinden alırsak, sonra bize kimse itaat etmez. Ve daima savaşmaya mecbur oluruz." diyerek ricasını kabul etmeyip, tekfurları yerlerinde bıraktı. Kendi haslarından Yenişehir yakınlarındaki bir kaleyi, (Aşıkpaşaoğlu'na göre: Lefke'nin yanında, Yenişehir Suyu'nun kenarında bir hisarcık vardı. Onu Samsa Çavuş'a verdi. Şimdi oranın adı Çavuşlar Köyü'dür. H.704 M. 1304-1305)[175]

Osman Gazi, oğlu Orhan Gazi'yi Kara Çebüş ve Kara tegin hisarları üzerine yanına bazı gazileri vererek göndermişti. Orhan Gazi Kara Çebüş ve Ab Suyu hisarlarını ele geçirdi. Kara Çebuş'e Konur Alp'i, Ab Suyu Hisarına Akça Koca'yı askerlerle bıraktı. Bu Üç'u Sağlamlaştırdı. Kendisi Kara Tegin Hisar'ı üzerine yürüdü. Hisar'ın Tekfuruna: "Bu hisarı bana ver, seni yine hisarda bırakayım. Ad benim olsun, benim isteğim İznik'tir" diye haber gönderdi. Tekfur kabul etmedi. Orhan Gazi Kara Tegin hisarı'nı feth ve tekfurunu katletti. Kalenin muhafızlığına Samsama Çavuş'u tayin edip, ganimetlerle Yenişehir'e babasının yanına döndü. H.705 (M. 1305-1306)[176]

Sonra Kara Çebüş'deki Konur Alp'a, Kara Tegin'deki Samsa Çavuş'a İznik'e havale olsunlar diye adam gönderdiler. Onlar zaman zaman giderler İznik'in bahçelerini harap ederlerdi.[177] Kara Tegin Hisarında görev alan ve buraya yerleşen Samsa Çavuş, mevkiinin İznik'e yakın olmasından faydalanarak buraya zamanlı , zamansız baskınlar ve akınlar yapmakta ve bu akınlarında kalenin çevresini yağmalamaktaydı. İznik halkı bu baskından kurtarılması için Bizans'tan yardım istedi. Yalova'ya çıkan Bizans askeri Abdurrahman Gazi tarafından baskına uğratılmış, baskından kurtulabilenler İstanbul'a kaçmıştı.[178]

Samsa Çavuş'un Orhan Gazi'nin Bizans ile yaptığı Palekonen savaşına kumandanlar arasında katıldığını savaşın sevk ve idaresinde fikir beyan ettiğini de Bizanslı müverrihlerin tarihlerinde görüyoruz.[179] Bu savaşın tarihi 1329'dur.

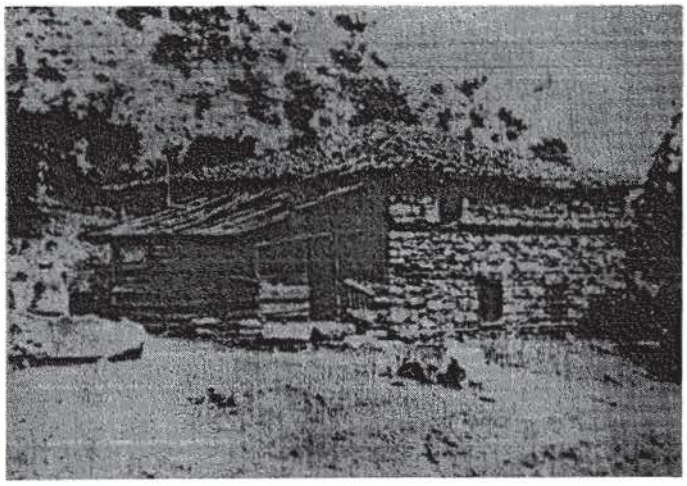
Çavuşbaşılık Samsama Soyunda:

Osmanlı Devletinin kuruluşunda büyük hizmetleri geçen Samsa Çavuş'un oğlu'da Osmanlı Devletinde Çavuşbaşılığı sürdürmüştür. "I. Murad oğlu Yıldırım Bayezıd'a komşusu Germiyan Beyi'nin kızını almak istedi. Bunun için Bursa Kadısı Koca Efendi'yi, Sancaktarı Aksungur'u, Samsama Çavuş'un oğlu Çavuşbaşı Timur Han'ı, kadı efendi ile sancaktarın haremlerini, Bayezid'in Sütninesini Germiyanoğlu'na gönderdi. Germiyanoğlu padişahın elçilerini büyük bir hürmetle kabul ederek, kızını onlara verdi ve mir-i âhurunu kızı Sultan hanımla birlikte giderek üzengisini tutmağa memur etti. Bu şahıs I. Murad'ın sarayında istihdam edilerek, çavuşbaşılık Samsama soyunda kaldığı gibi, emir-i ahurluk **(imrahorluk)** mansıbı da onun ailesinde veraset yoluyla devam etmiştir.[180] (Aşıkpaşaoğlu T. s.63, Neşrî I-s. 102'de çavuşlbaşı Demirhan, Çavuşbaşı Süle Çavuş oğlu olarak bildirilmektedir.)

Samsa Çavuş ve İmarcılığı:

Samsa Çavuş'un yalnız savaş ve askerlik alanında değil, kendisine bağlı olan oba ve aşiretinin konar-göçerlikten yerleşik hayata geçmesini amaçlayan imar çalışmaları olduğunu da görüyoruz.

"Osmanlı Devletinde ilk çavuşbaşı ünvanını taşıyan Gazi Samsama ömrünü Sakarya boyunu tutmakla geçirmiş, Nehrin kuzeyine atladığı zaman da ismini ondan alan Çavuş Deresi üzerinde bir cami ve bir hamam bırakmıştır.

Genbemüz Köyü'nde Samsa Çavuş Cami'i şimâl cebhesi

Bu cami ancak mahallinde bilinmektedir. Yazılı bir vakıfnameye veya höccete dayanmayıp, da, mahallinde halkın gelenek haline gelmiş ilgisiyle idame edilen bir çok camiler vardır. Bilhassa köylerde ve toplu muhtarlık makamında olan **(divan)** bu şekle sık sık rastlanır. Bu vasıfta olan camiler eski vakıf kayıtlarında geçmez. Tapu ve tahrir defterlerinde bulunmak ihtimali vardır. Ama şimdiye kadar taramalarda raslanmadı. Yalnız Bolu Sancağı Salnamesinin iki basımında Samsa Çavuş Camii anılmaktadır. (Müstakil Bolu Sancağı Salnamei Resmisi H.334 senesi 320 s. ve H. 337 yılı 288.S.) Salnâmelerin yazarı Zekâi Konrapa Bey bu bilgileri mahallinden almıştır.

Esasen bu camiin Samsa Çavuş tarafından yapılması akla pek yakın gelmektedir. Hiç mabedi olmayan bu yerlerde toplu iskân yapılırken, tez elden kurulmuş basit bir bina olan cami, bir kaç köye birden hizmet eden bir Cuma mescididir. Tam olarak hiç bir köyde olmayıp, Genbegüz, Davutlar, Hacı Hasanlar, Görgözler köylerinin ortasında ve dik yamaçların dibindedir. En yakın olan Genbegüz Köyüne bir kilometre uzaklıktadır. İşte altı buçuk asır şerefli namıhafızalarda yaşayarak son senelere kadar sapasağlam ayakta kalmış, ancak son yılların tahribatı müzeyyen mihraba uzanmış, çeşmesi de yıkılmıştır. Hamam ise çok önce harabolmuştur. ..... Camii haziresinde bir çok kabir taşı varsa da hepsi yazısızdır. Samsa Çavuş'un kabri bu camiye 1 km. uzakta ve Hacı Musalar köyündedir. Okulun arkasında ve yazısı yoktur. Ahşap bir türbenin içindedir. Bütün halkın hürmet ettiği, Fatiha okuduğu bir türbedir.

Camiin yanındaki derenin karşı kısmında çalılar içinde bir hamam harabesi görülmektedir. Ancak bazı duvar parçaları vardır. 10×10 m. kadar boyutta olduğu anlaşılmaktadır.[181]

1973 yılında basılan Bolu Vilâyeti yıllığında Samsa Çavuş ile ilgili şu malumatı görmekteyiz:

Türbeler, Samsa Çavuş:

1292 yılında Mudurnu ve Göynük taraflarına ilk akın yapan Osmanlı komutanıdır. Bu akınlar sırasında şehit edilerek Mudurnu Çavuş Deresi köyüne gömülmüştür. Altı arkadaşı ile birlikte gömüldüğü yerde bulunan ardıç ağacının yanına, yöre tamamen osmanlılar eline geçtikten sonra bir camii yapılmıştır. Harap durumda olan camiin minberindeki bütün çiniler tamamen yok olmuştur." **(1973 Bolu Yıllığı s. 115).** Burada verilen bilgi tamamen yanlıştır. Yukarıda da gördük Samsa Çavuş 1305'de Leblebücü seferine, 1329'da İznik ve Palekonan kuşatma ve savaşlarına katılmıştır. Ertuğrul Gazi zamanından beri Beyliğe hizmetlerde bulunan Samsa Çavuş'un 1330 larda veya daha sonra artık yaşlandığından, Mudurnu'nun da Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa tarafından kat'i olarak Türk hakimiyetine antlaşma ile alınması üzerine[182], burada ihtiyarlık günlerini geçirdiği ve burada yukarıda anlatılan eserlerini yaptırdığı anlaşılıyor.

Bu durumda, Samsa Çavuş'un Söğüt'teki kabrinin makam olduğu asıl kabrin ise Hacı Musalar köyünde bulunduğu anlaşılmaktadır.

AKTİMUR (Ak Demür, Ak Temür, Salt Demir):

Osman Gazi'nin silâh arkadaşı-kumandanları arasında yer alan Aktimur ayni zamanda Osman Gazi'nin yeğeni ve Gündüz Alp'in oğludur.[183] Askeri ve idarî hizmetlerde bulunmuştur. Osman Gazi 1289'da Karaca Hisar'ı fethetti. Tekfurunu yakalayarak, malını gazilere dağıttı, beşte birini ayırarak bir çok hediyelerle birlikte kardeşinin oğlu aktimur'la Selçuk Sultanı II. Alaaddin'e gön-

derdi. Sultan bundan çok memnun oldu. Aktimur'a ihsan ve iltifatta bulundu. Aktimurla birlikte Osman Gazi'ye sancak, çadır iyi atlar ve silâhlar gönderdi. Aktimur sancağı getirdiğinde vakit ikindi zamanıydı. Nöbet vuruldu **(mehter çalındı)**. Nöbet vurulurken Osman Gazi ayakta durdu.[184] Neşri Tarihinde, Aktimur'un Sultan Alaeddin'e gönderildiğini, ancak sultandan sancak ve davul gelmesinin, Osman Gazi'nin Bilecik'i aldıktan sonra, İstanbul'dan iznik'e yardıma giden Bizanslılara Dil İskelesinde yaptığı baskın sırasında olduğunu açıklar. Bununla birlikte bazıları da "Sultan Alaeddinden davul ve bayrak gelmesi Bilecik'in fethedilmesinden nice yıllar öncedir, Karaca Hisar alındığında Akdemir'le gönderdi diye ilâve eder.[185] İbni Kemal tarihinde buna ek olarak Eskişehir Sancağı'nın Osman Gazi'ye verildiğini yazar.[186]

Müneccim Başı ise, Aktimur'un Selçuklu sultanına yanında babası Gündüz Alp ve Aykut Alp ile birlikte düşmanların hazırlıklarını bildirmek ve yardım istemek için gönderildiği yazılıdır.[187]

Aktimur'un Bursa kuşatmasına kadar olan faaliyeti hakkında henüz bir bilgimiz yoktur. Ancak bu tarihe kadar on beş yıl Osman Gazi'nin bizzat yanında ve maiyetinde hizmet verdiği söylenebilir. Çünkü, Osman Gazi'nin bizzat yaptığı seferlerde yanında bulunan kumandanlardan tarihlerimizde az söz edilmekte, buna mukabil, yalnız başına görevlendirilen serdar ve gazilerin faaliyetleri anlatılmaktadır.

Aktimur'u bir ara Akça Koca ile birlikte Akova akınlarında görmekteyiz. Akça Koca İzmit civarı ile meşgul olurken, bir taraftan da Akdemir le birlikte Akova'ya da akınlar yapıyorlardı.[188]

Osman Gazi Kite İli'ni de topraklarına kattıktan sonra H.717 (M.1317) yılında Bursa Kalesi'ni kuşatmaya başladı. Ancak kalenin sarp ve tahkim edilmiş olmasından burasının savaşla alınamayacağını anyayınca, şehrin kaplıca yönünde yeni bir kale yaptırıp, kardeşi oğlu Aktimur'u bir kısım kahramanların başında buraya koymuş ve Bursa'dan çıkmak ya da içeriye yardım sokmak isteyenlere engel olması için görevlendirilmişti. Ayrıca şehrin dağ yakasına da bir kale yaptırıp, kendi kölesi Balabancık'ı bu kalenin korunmasıyle ve ayni amaçla görevli kılıp, Bursa kalesine bağlı köyleri de timar sahiplerine dağıttı. Onlara da halkı hoşca tutmalarını tembih etmişti.(1317)[189] Bu iki kalenin muhafız olan serdarları on yıl süre ile tazyik ederek Bursa'nın fethini temin etmişlerdi.

Aktimur'un tesbit edilebilen icraatlarını şöyle özetleyebiliriz

1- Karaca Hisar'ın alınmasından sonra bu haberi ve alınan ganaimin beşte birini götürmesi. Elçilik görevi.
2- Akça Koca İle Akova ve Akyazı'da akınlara katılması.
3- Bursa kalesini on yıl süreyle sıkıştırarak Bursa'nın fethini kolaylaştırması.

Aktimur Karaca Hisar savaşına ve bizzat muhasara altında tuttuğu Bursa'nın fethine iştirak etmiştir. Bu durumu kendisinin iyibir kumandan olduğunu

gösterir. "Ki o, gayet bahadır, yarar erdi."[190] Ak Demir ki demiri tutsa mum ederdi, kuvvetle taşı ovsa un ederdi. Dönmez idi yüzü yüz kişiden, korkudan titrerdi adını işiten"[191] denilerek kahramanlığı tarihlerimizde tescil edilmiştir. Adı, Akdemir (Aşıkpaşa., Neşrî), Aktemur (Oruç B.), Aktimur (Tac. T., Münec. B., Hammer.) olarak geçer.

Bursa'nın alınmasından sonra vefat eden Aktimur'un kabrinin Bursa'da Osman Gazi Türbesinde bulunan yazısız mezarlar arasında olması muhtemeldir. Söğüt'teki kabir ise Makamdır.

AYDOĞDU BEY:

Osman Gazi'nin kardeşi Gündüz Alp'ın oğlu olan Aydoğdu Bey,[192] Ertuğrul Gazi'nin torunudur. Amcası Sultan Osman'ın ümerasından olup, büyük savaşlarda şecaat göstermiştir. Aydoğdu Alp da derler.[193]

Bursa Tekfuru, Adranos Tekfuru, Bidnos, Kestel ve Kite tekfurları aralarında anlaşarak "Türk'ün üzerine yürüyelim, onu ortadan kaldıralım,adını sanını bırakmayalım ki şerrinden emin olalım diyerek kalabalık asker topladılar, Türklerin üzerine yürüdüler.

Osman Gazi onları yanındaki gazilerle Koyun Hisarı'nda karşıladı. Savaşa savaşa Dinboz'a kadar geldiler. Düşmanlar dağa arka verip durdular. Büyük kırgın oldu. Osman Gazi'nin kardeşi Gündüz Alp'in oğlu aydoğdu Bey çevirmişlerdir. O ilde at sancılansa, onun mezarına iletirler, dolaştırırlar, Allahü Tâala şifa verir," Bu savaşın tarihi H. 702 (M. 1302-1303)'tür.[194] Şimdi ona Türk Han mezarı derler, o ülkede meşhurdur.[195] Hala mübarek türbesi ziyaretgâh ve kabrinin toprağı hemmalı ve sıtmalılara ilaçtır".[196]

Olayı bir de yabancı bir tarihci olan Hammer'den izleyelim:

"Osman Bey Bizanslıların bir kaç mevkilerini zabtetmek girişiminde bulundu. Birinci defada Bizans imparatorunun bassa kumandanı sayılan ve **muzalo** namını taşıyan **Ateyarik**'i. Nekomedi **(İzmit)** havalisinde Koyun Hisar **(Pahimeres'de Bafum)** yakınında mağlup etti. Bu yenilgi (701/1301), özellikle Sultan Osman'ın taarruzlarına tam hasad zamanında (27 Temmuz), serbest bir meydan bıraktığından Bizanslılar için pek felâketli olmuştur. Osman Gazi, Gündüz Alp'in oğlu olan yeğeni Aydoğdu'nun koyunhisar muharebesinde kaybedilmesiyle göz yaşlarını tutamadı. Aydoğdu, Hisarın yakınında defnedildi. Mezarı hala yolun kenarında görülmektedir.[197]"

Bu duruma göre Ertuğrul Türbesi haziresinde bulunan Aydoğdu'ya ait kabrin onun makam'ı olduğu anlaşılmaktadır.

Bütün tarihlerimiz Aydoğdu'nun şehit olduğunda Dinboz'da Koyun Hisarı'na giden yol üzerinde defnedildiğini yazmaktadır.

PAZARLU BEĞ

Pazarlu Beğ, Osman Gazi'nin Oğludur. Hammer Kantakuzenos Tarihinde gördüğü Pazarlu Beğ adını Paşa Ali Bey'e çevirerek bunun Osman Gazi'nin öteki oğlu Alaeddin Ali Bey ile ayni kişi olabileceğini düşünmüştür. 729/Mayıs 1329'da Bizans'la yapılan Pakkonan = Maltepe savaşında ve İznik'in kuşatılmasında Osmanlı çerisine Pazarlu Beğ'in Komuta ettiğini Kantakuzenos yazmaktadır. Adı bilinmiyen bir de kızı vardır.[198]

Pazarlu Beğ'in ismine Osmanlı kaynaklarında rastlanmamaktadır. Osmanlı müverrihleri Osman Gazi'nin, Orhan Bey ve Alaiddin Bey adında iki oğlundan bahseder.

Ancak Orhan Bey'in 724 (1324) tarihli vakfiyesinden [199] öğrendiğimize göre, Osman Bey'in Orhan ve Alâeddin Bey'den başka, Pazarlu Bey, Çoban Bey, Melik Bey ve Hamid Bey adında diğer dört oğlu ile, Fatıma adında bir kızı var idi. Bunların hangi zevcesinden doğdukları bilinmemektedir.[700]

SAVCI BEY (Osman Gazi'nin Oğlu)

Osman Gazi'nin oğludur. Ümeradan olup bir savaşta şehit olmuştur.[201] Osmanlı müverrihleri Osman Gazi'nin Alaeddin Bey ve Orhan Gazi adında oğullarından bahsederler. Ancak son zamanlarda bulunan 1324 tarihli Orhan Gazi'nin Mekece vakfiyesinden Osman Gazi'nin Hamid Bey, Çokan Bey, Savcı Bey, Pazarlu Bey, Melik Bey adlarında oğulları olduğunu ve bir de Fatma isminde kızı bulunduğnu önreniyoruz. Burada Oğlu Alaeddin Bey'den bahsedilmemektedir.[202]

Osman Gazi'nin oğlu Savcı Bey'in doğum ve ölüm yılları henüz tesbit edilememiştir. Ancak Savcı Bey'in emrine verilen askere komutanlık ederek yaş ve mevkiine geldiğini görmekteyiz: "Köprü Hisar'ın fethi esnasında (1302) İlhanlı Hükümdarı Gazan Mahmud Han Mısır'daki Memlûk devletine karşı hareket ile, Haleb'e gelmiş, sonra da seferin tamamlanmasını kumandanlarından Çoban Bey'e havale ederek Tebriz'e dönmüş, fakat Anadolu Bey'lerinide onun maiyetine memur ederek, bu yolda emirler göndermişti. İlhanlı hükümdarından gelen bu türlü emirlere itaat, kendi ülkelerinde yarı müstakil ve civardaki Bizanslılar ile harp ve sulh etmek hakları cümlesinden bulunan Anadolu beyleri için bir vecibe addolunuyordu. Osman Bey'de Köprü-hisar fethinden dönüşünde bu emri almış idi. Bunun üzerine oğlu **Savcı Bey'i** bir miktar asker ile gönderdi ise de kışın şiddeti, yolların kapalı olmasından dolayı bu askeri birlik geri döndü ve İlhanlı hükümdarı'nın emri de yerine getirilmiş sayıldı."[203]

Savcı Bey babasının sağlığında bir savaşta şehit dişmiştir.[204]

"Ali, Künhalahbar' (v.26) da Osman Beyin oğlu savcı Bey'den bahset-

mekte ve onun kahraman bir asker olduğunu belirtmekte ise de diğer kaynaklarımızda Osman Bey'in bu isimde bir oğluna rastlanmadığı için M.T. Gökbilgin bunun mevcudiyetini şüpheli görmekte, bunun şehadetinin, Savcı Bey'in oğlu Bay Koca ile karıştırılmış olabileceğini belirtmektedir.[205]

TURGUT (DURKUT) ALP

Turgut Alp, Osman Gazi'nin kumandanlarından olup,[206] ayni zamanda önemli kararlar verirken istişare ettiği bir silâh arkadaşıdır. Osman Gazi, Karacahisar'a kadı tayini hususunda Kayınpederi Edebali, dört silâh arkadaşı Kardeşi Gündüz Alp, Turgut Alp, Hasan Alp, Aykut Alp ile istişare etmiştir.[207]

Turgut Alp iyi bir kumandandır. Kendisine İnegöl fatihi dememiz yerinde olur kanaatindeyim.

"Osman Gazi Bilecik Tekfurunun kendisine kurduğu düğün tuzağında Bilecik tekfurunu yokettikten ve Bileciği ele geçirdiğinin ertesi günü Yarhisar'a indi, tekfurunu tuttular, gelini de tuttular. Düğüne gelen halkın ekserisini esir ettiler.[208]" Bilecik ve düşmanın manevi kuvvetinin sarsılmasından istifade için Osman Gazi, derhal Turgut Alp'e bir miktar süvari kuvveti ile İnegöl üzerine yolladı. Turgut Alp bu kaleyi savaşla zapta muvaffak oldu. Kalenin tekfurunu ve ganimetleri de Osman Gazi'ye getirdi. Osman Bey bu olaylarda **(Bilecik, Yarhisar fethi de dahil)** ele geçirilen ganimet ve esirlerden gelin ile eşyasını alıkoydu. Geri kalanını tamamen gazilere dağıttı. Gelini de, bu savaşlarda pek çok yararlığı görülen oğlu Orhan'a nikâhladı"[209] Aşıkpaşazade ve Neşrî tarihlerinde, Turgut Alp'in İnegöl'ü kuşattıktan sonra Osman Gazi'nin gelerek İnegöl'ü aldığını yazar. "Osman Gazi de bütün aldıklarını Bilecik hisarına gelirdi. Hisar işlerini yoluna koyarak İnegöl'e geldi. Derhal yağma edilmesini buyurdu. Geziler göz açıp kapayıncaya kadar geçen zaman içinde hisara girerek tekfurunu parça parça ettiler, erkeğini kırıp dişisini esir aldılar, zira bunların yüzünden çok müslümanlar şehir olmuştu"[211] İnegöl hisarı fethedildikten sonra "Turgut Alp bizzat ele geçirdiği İnegöl kumandanlığına nâil oldu"[210]

Osman Gazi; aldığı ülkeleri idare bölümlerine ayırırken, İnegöl'ü Turgut Alp'e verdi. Şimdi dahi o azizin adı ile anılır ve O ile Turgut ili derler[211]

Turgut Alp'in Osman Gazi'nin elçilik görevini de yaptığını görmekteyiz."1299'da

Osman Bey'e Kara Balaban çavuş vasıtasıyle gönderdiği fermanda Söğüt ve Eskişehir'in ilhakı ile teşkil olunan sancağa Osman Şah Bey'in tayin edildiği bildiriliyordu. Osman Bey bu fermanı da hususi bir merasim ile okuttu. Cevabını Turgut Alp ile takdim ettikten sonra Gazileri ile birlikte İznik üzerine yürüdü"[212]

Turgut Alp'i Osman Gazi'nin harp meclisinde de görmekteyiz. "Turgut Alp, şeyh Mahmud, Edebali'nin yeğeni Ahi Hasan'dan meydana gelen harp meclisi önce Bursa'nın anahtarı olan Adrenos'u zaptetmeyi uygun gördü"[213]

Turgut Alp, Adrenos ve Bursa'nın fetihlerinde de Orhan Gazi'nin yanındadır. "Osman Gazi, Bursa kalesinin yanında iki kale yaparak Bursaya havale edip gidince bu bölgede olanlar, Bursa kâfirlerini o kadar aciz yaptılar ki, hatta bir gün Osman Gazi'ye" Bursa hisarının kâfirleri açlıktan gayet bunaldılar, hisarı vermek için bahane ararlar. Ancak padişahtan gayri kimseye vermezler haberi Osman Gazi, Orhan Gazi'ye "Oğul! sen önce Adronos'a git ki o kâfirin babası **Dinboz** Gazasında benim Bay Koca'mın düşmesine sebep oldu" dedi.

Yine Mihal'ı ve Turgut Alp'i onun yanına verdi. Bir aziz vardı, Ona Şeyh Mahmud derlerdi. Bu sefer Orhan Gazi onu ve Ede Bali'nin kardeşinin oğlu Ahi Hasan'ı da beraber istedi. Doğru Adronas'a çıktılar. Tekfur işitti ki Türkler gelirmiş, kaçtı Elete (**Alita**) dağına çıktı. Hisarını boş bıraktı. Orhan Gazi de hemen gazilerle yaya olarak dağa çıktılar. Tekfürle kaçan halk gelip itaat ettiler. Tekfur yine kaçtı, bir kayadan düştü parça parça oldu. Adranos'un kalesini yıktılar. Halkını itaata alıp, güvenlik altına aldılar. Herkesi yerli yerine koydular.

Orhan Gazi bu gazayı edince dönüp Bursa'ya geldi. Pınarbaşı'nda suyun üzerine yerleşti, ve Bursa'yı da anlaşma ile aldı." (H. 726: M. Aralık 1325/26 Kasım 1326)[214] Neşrî bu fethin tarihini Hicri 722 (M.1322) olarak bildirir.

Turgut Alp'in ihtiyarlığında İnegöl'de günlerini ibadet ve dervişler arasında geçirdiği anlaşılmaktadır. "...Orhan Gazi Bursa'da imaret yaptı. İlim dervişlerini gözden geçirmeye başladı. İnegöl yöresinde Keşiş dağının aralığında bir hayli dervişler gelmişler, oraya yerleşmişler. içlerinde bir Derviş var. Dağda geyikçikler ile gezer. Ve o Durgut Alp onu sever. Daima onun yanına gelir. Onunla konuşur. Durgut Alp ihtiyarlamıştı. Orhan'ın dervişleri gözden geçirdiğini işitince Orhan Gazi'ye bir adam gönderdi "Benim köylerim yanıma bir hayli derviş geldi. Yerleşti. Aralarında bir derviş vardır. Zaman zaman gider dağda geyiklerle gezer hayli mübarek bir kişidir."[212] dedi. Bunun üzerine Orhan Gazi'nin bu dervişle ilgilendiğini görmekteyiz.

Turgut alp'in kabrinin inegöl civarında olması muhtemeldir. Bursa alındıktan sonra vefat ettiği dikkate alınırsa Söğüt'de adına izafe edilen kabrin, makam olduğu kesinleşir.

AYGUT ALP:

Aygut Alp, Ertuğrulgazi'nin kumandanlarından olup, Osman Gazi zamanında da hizmetlerini sürdürmüş,[216] Orhan Gazi döneminde de gazalara devam etmiştir. 1289'da Selçuk Sultanına gönderilen bir elçilik heyetine katılmıştır. "Osman Gazi, 688 (1289)'da düşmandan Karaca Hisar kalesini aldı. Düşmanlar, Müslümanların yapılan savaşlarda galip gelmelerinden korkarak, Türkleri

bu bölgeden atmak için hazırlık yaptılar. Bunun üzerine Osman Gazi, kardeşinin oğlu Aktimur'u Gündüz Alp ve kabilesinin ileri gelenlerinden Aygut Alp'la Selçuklu Sultanı Gıyaseddin İbni Mesut tarafına gönderdi. Düşmanların hazırlıklarını bildirip yardım istedir."[217]

Aygut Alp'ın, Osman Gazi'nin topladığı meclislere de katıldığını görüyoruz. "İnegöl Tekfuru yaylaya inip çıkarken Osman Bey'in aşiretine rahat vermediği gibi, komşu tekfurları da Osman Bey aleyhine teşvik ediyordu. Bilecik tekfuru bu telkin ve teşviklerden Osman Bey'i haberdar edince, o da aşiretinin ileri gelen gazileri Akça Koca, Abdurrahman Gazi, Konur Alp, Turgut Alp, Aykut Alp ile müzakere etti ve İnegöl Hisarının zaptı kararlaştırıldı. (1289)[218]. Osman Gazi, Karaca Hisar'ı aldıktan sonra, buraya gaziler ve çevreden gelen halk yerleşmeye başlamıştı. Bu kente sir düzen vermek gerekti. Bu iş için toplanan mecliste de Aygut Alp'ı görürüz.[219]

Aykut Alp'in iyi bir kumandan olduğu kadar iyi bir idareci olduğunu gerek yukarıda belirtilen yoklamalara katılmasından ve gerekse Osman Gazi'nin 1301'de fethettiği bölgeleri beş idare bölgesine ayırarak bunları güvendiği kimselere tımar olarak verirken, inönü'yü deAykut Alp'a vermesinden[220] anlamaktayız. Hammer Yund Hisar kumandanlığının da verildiğini yazar.[221]

Aykut Alp'ın Orhan Gazi zamanında da savaşlara katıldığı görülür. "Aykut Alp, İznikmid' (İzmit) in muhasarası esnasında Koyunhisar kalesini oğlu Kara ile birlikte fethetmiş, Koyunhisar Tekfurunu öldürmüş bu olay üzerine İznikmid'de aman ile fetholunmuştur."[222]

Aykut Alp'in oğlu Kara Ali ve onun ahfadı Osmanlı Devletinde önemli hizmetlerde bulunmuşlardır.

Aykut Alp'ınErtuğrul Gazi Haziresindeki kabri makamdır. Asıl kabrinin yeri tesbit edilmedi.

Aykut Alp Osman ve Orhan Gazi dönemlerini yaşadığına göre uzun bir ömür sürmüştür.

SALTUK ALP

Saltuk Alp, Ertuğrul Gazi'nin kumandanlarından olup,[222] Osman Gazi'nin de sadık silâh arkadaşıdır.

Mihal müslüman olunca, Osman Gazi onu Saltuk Alp'a birlikte Karaca Hisar'da bulunan oğlu Orhan Gazi'nin yanında bırakarak, bunları ülkenin

güvenliğini sağlamakla görevlendirdi.[223] Kendisi de savaş niyetiyle yola çıkarak Lüblüce Hasarı önüne gelmişti. Bu durum bize, Osman Gazi savaşa giderken, aynı zamanda geride bıraktığı ülkesinde güvenlik tedbirlerini aldığını ve ayrıca Mihal'le Saltuk Alp'a olan güvenini göstermektedir. Osman Gazi'nin bu kararında isabet ettiğini, kensisi Lüblüce ve Lefke **(Osmaneli)**'de iken Karaca Hisar'a Çavdar Tatarları'nın saldırması göstermektedir:

"Osman Gazi, Rumların Asya'da son sığınma yerleri olan Sakarya civarındaki kaleleri zapt etmekte olduğu sırada, kendi memleketlerinin güney kısımlarında aniden korkunç bir düşman tarafından tehdid edildi. Bunlar Türk müverrihlerinin Çudarlar,[224] Bizans müverrihlerinin Toharlar dediği Tatarlar idi ki Moğoldan başka bir şey değildirler.[225] Osman Gazi oğlu Orhan'a Karaca Hisar'ın müdafaasını verip, sadık silâh arkadaşı Saltuk Alp ile birlikte Köse Mihal'ı yanına kattı. Bu iki tecrübeli muharibin yardımıyle, Germiyan Amareti tarafından Karaca Hisar şehrine girmiş ve bu şehrin Pazarını yağma etmiş olan Çudar'ları Orhan Gazi Oynaş Hisarı'nda müğlûb etti"[226]

Kabrinin yeri hakkında kesin bir bilgimiz yoktur.

KARA ALİ - EMİR ALİ

Kara Ali Osman Gazi'nin silâh arkadaşlarından Aykut Alp'in oğludur.[227] Babası gibi kendisi de Osman Gazi'nin kumandanlarındandır. Orhan gazi zamanında da başarılı hizmetleri devam etmiştir.

Yiğit ve kahraman kişilere Türkler arasında **Kara** lâkabı verildiğinden. Kara Osman -Kara Abdurrahman gibi-, asıl adı Ali olan bu gaziye aşağıda göreceğiniz başarılı hizmet ve kahramanlığı sebebiyle Kara Ali adı verilmiştir.

1307 yılında Bursa civarında ve kite tekfuru memleketlerinden olan Galios adası var idi ki 1308 senesinde gazilerden memur edildi. Kara Ali adayı sulh ile aldı, içinde büyük bir kilise bulunuyordu. Bu kilisenin rahibi halk arasında çok şöhretli birisi ve konağı da herkesin ziyaretgâhı idi. Kara Ali bu rahibi, ailesi ile beraber Osman Gazi'nin huzuruna getirdi. Rahibin güzel kızı da Kara Ali ile evlendirildi. **(HeştBehişd'den naklen Hammer Trk. tre. I. 115)** Bu adamın Hammer'in zannettiği gibi, Marmara denizinde ve Mudanya Karşısındaki Kalo Limni adası olmayıp, İdris Bidlisi'nin Uluabad kişveri yakınında" ifadesinin de delâlet ettiği üzere, Apolyond gölünde bulunan, adacıklardan biri **(Alyos)** ve herhalde bu gün Kız-adası denilen, etrafı sağlam bir rıhtım ile çevrilmiş ve ortasında bir mâbed harabesinin mermer sütunu ve enkazı görülen adanın olduğu, rahibin kızına izâfeten, Kız Adası olarak isimlendirildiği muhakkaktır."[228]

Osman Gazi 1313 yılında Leblebücü (Lüblüce Hisarı), Osmaneli (Lefke) ve Mekece Hisarları tekfurlarının itaatlerini arzetmeleri üzerine sulh ile; Geyve

Akhisarı (Şimdi ki Pamuk Hisar)'ını da çarpışarak ele geçirdikten sonra "Geyve üzerine varıldı. Osman Bey Gazilerinin hareketini haber alan Geyve tekfuru, Kaleyi boşaltarak ahalisini beraberine almış ve Kuru-dere denilen müstahkem bir vadiye Asker toplamıştı. Burası sarp ve girilmesi zor bir giriş geçidine (Kara Su derbendi) sahipti. Osman Gazi'nin kuvvetleri bu geçidi zorladılar ve vadiye girmeyi başardılar, düşmanın karşı koymasını önlediler. Geyve'ye bağlı bulunan Tekür-Pınarı denilen maruf ve sağlam bir kalenin de zaptı icap ediyordu. Ancak bir aydan beri seferde bulunan Osman Gazi'nin hükümet merkezine dönmesini gerektiren önemli bir mesele vardı; bu sebeple Tekür-Pınarı'nın alınması Aykut Alp'in oğlu Kara Ali'ye bırakıldı ve Osman Bey Yenişehir'e döndü. Söz konusu olan mesele İlhanlı hükümdarı Olcaytı Muhammed Hudabanda tarafından Çoban Bey idaresinde büyük bir ordunun Anadolu'ya sevkedildiği hakkında alınan haberdi. Bu ordunun yalnızca Karamanoğullarına karşı değil belki diğer beyliklere de taarruzu düşünüldüğünden, tedbir olarak Osman Bey'in Yenişehir'e dönmesi zaruri görülmüştü. Kara Ali kısa bir zaman içinde Tekür-Pınarı'nı aldı. Bu kaleden ve civarından elde ettiği ganimetleri Osman Gazi'ye gönderdi. Bu hizmetine karşılık olarak da, Tekür Pınarı ve buraya bağlı olan yerler Kara Ali'ye tımar olarak verildi. Geyve ve diğer yerler de yararlığı görülen gazilere dağıtıldı. Kara Ali daha sonra yine Geyve'ye bağlı bulunan yerlerden Yeni-Kale, Önde ve Yanıkça-Hisar Kaleleri'ni de Osman Gazi'nin memleketleri arasına kattı.[230]

İdris Bitlisi ise Aykut Alp'ın oğlu Kara Ali'ye Tekür Pınarı'nı, Nifçe Hisar, Karagöz Kaleleri'ni içine alan ve Geyve'yi de kapsayan arazi ile birlikte malikâne olarak verildiğini yazar.[231]

Osman Gazi zamanında başarılı askeri hizmetleri olan Kara Ali'nin, Orhan Gazi zamanında da bu hizmetlerini, sürdürdüğünü görmekteyiz.

Tarihlerimizde, İzmit'in alınması sırasında, İzmit'e yakın bir mesafede bulunan Koyun Hisar kalesi'nin Kara Ali ile babası Aykut Alp tarafından alınmasının İzmit'in fethini kolaylaştırdığı yazılmaktadır.

"Orhan Gazi İznikmid **(İzmit)**'i almaya karar verip ve İznikmid civarında konakladığında, kumandanlarından Aykut Alp ve Kara Ali'yi bir miktar askerle Koyunhisarı'nı fethetmek için gönderdi. Yılankoya'nın kardeşi olan Kılayan[232] adlı düşman, buranın hakimi olup müslümanlara zarar verirdi.

Kuşatma esnasında bir gün Kılayan burçların üstünden askerleri seyrederken okla vuruldu ve burçtan düşerek öldü. Kale halkı aman isteyerek kaleyi teslim ettiler. Tekfurun kalede bulunan hazineleri ganimet olarak alındı Kaleye muhafızlar konuldu. Kılayun'un başında olan gaziler sultanın huzuruna vardılar".

İznikmid'i muhasara etmekte olan"Orhan Gazi Kılayun'un başının kale önüne asılmasını emretti. Yılankoya **(İznikmid hakimi kadın tekfur)** kardeşinin başını görünce çok korktu ve aman isteyerek kaleyi teslim etti. Mallarını ve adamlarını alarak İstanbul'a gitti".[233]

İzmit'in muhasarası arasında bir kısım kâfirler Hereke Kalesi'nde toplanarak bu kaleyi tahkim etmişlerdi. Ayrıca yol kesip müslümanlara zarar vermeye başlamışlardı. Durumu öğrenen Orhan Gazi, Timurtaş Paşanın balası Ali Bey'i Hereke Kalesi'ne gönderdi. Kara Ali Hereke kalesini harple aldı. Sultanın emri ile kaleyi yıktırdı. Kuşatma sırasında Ali Bey'in gözüne bir ok saplandı. Oku tutup eliyle çıkardı, savaşmaya devam etti. Orhan Gazi'nin yanına zaferle döndü.[234]

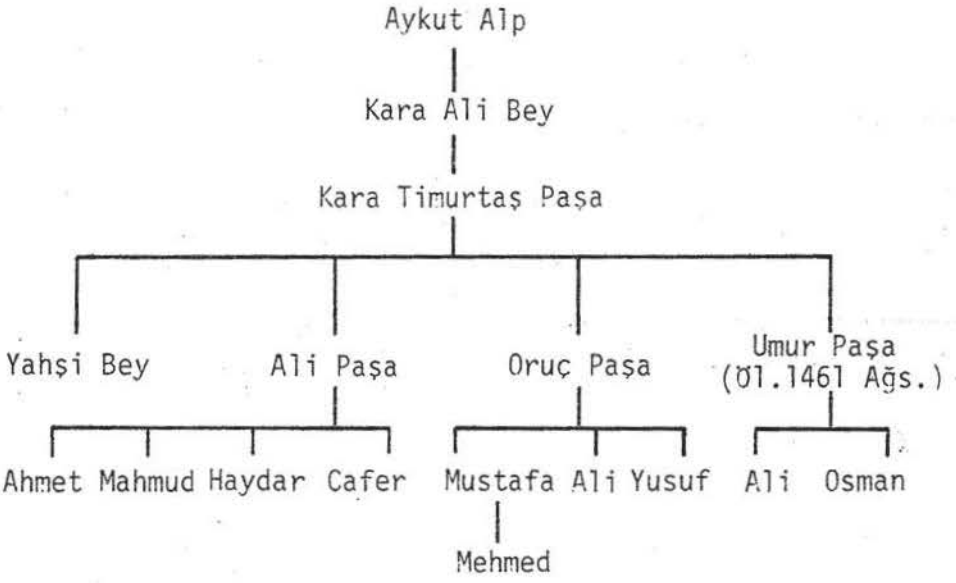
Kara Ali'nin 1325 de oğlu Temürtaş ile birlikte Gemlik muhasarasına katıldığına dair Ali'de bir kayıt vardır.[235]

Kara Ali'nin Orhan Gazi zamanında hizmetlerine devam ettiğini, Orhan Gazi'nin kumandanları arasında Bizanslılarla yapılan Pakkonan muharebesine katıldığını görmekteyiz.[236]

Kara Ali'nin oğlu Timurtaş Paşa, Yıldırım Bayezid'in lalası olup, Beyler Beyi olmuş Manastır, Pirlepe ve İştip'i zaptetmiştir. Kara Timurtaş Paşa'nın oğulları Yahşi Bey Niş fatihidir. Diğer oğulları Oruç Bey Anadolu Beylerbeyliği, Ali Bey Saruhan **(Manisa)** sancak Beyliği, umur Bey'de Germiyan Beyi nezdinde elçilik görevinde bulunmuştur.

---o---

Türk Devletine önemli hizmetlerde bulunan Aykut Alp'in şeceresi:

KARA MÜRSEL

Ertuğrul Gazi türbesi haziresinde bulunan mezarlardan biri de Kara Mürsel'in makam kabridir. Kara Mürsel'i müverrihler bize Osman Gazi'nin silâh arkadaşı ve bir kumandan olarak gösteriyor.[237] Mevcut Kaynaklarımızda Osman Gazi zamanında Kara Mürsel'in bir faaliyetine rastlamıyoruz. Ancak Orhan Gazi zamanında Kara Mürseli bir denizci ve bir bölgenin muhafız komutanı ve bu bölgenin günümüz ifadesiyle valisi durumunda görüyoruz.

728-1327/28'de İzmit ve Yalova alınarak "Şimdi bu Ilıca çevresiyle birlikte Osman oğulları ülkesine katılınca tımar haline kondu. Deniz koyu ise, Akçakoca'nın yetiştirdiği yiğitlerden Kara Mürsel'e verildi ve düşmanın gemilerle denizden saldırılarına karşı muhafız tayin edildi. Bu yüzdendir ki çevredeki söyler Kara Mürsel diye bu gazinin adıyla anılır." Neşri bu bölgeye yerleştirilen gazilerin Akçakoca'ya bağlı tımar erleri olduğunu söyler, Hoca Saadettin ise Kara Mürsel'in Akçakoca'nın yetiştirdiği yiğitlerden olduğunu yazar. Aşıkpaşaoğlu ve Oruç Bey tarihlerinde ise bölgenin, Kara Mürsel'e verildiğini ve orasının tımarlara ayrılıp, tımar erlerine üleştirildiği yazılıdır.[238] Bu kayıtlardan Karamürsel'in Akçakoca'nın maiyetinde yetişen gazilerden biri olduğunu, Akçakoca'nın ölümü ve Orhan Gazi tarafından İzmit ile Yalakaca **(Yalova)**'nın fethedilmesi üzerine, Yalova-İzmit sahiline Kara Mürsel'in komutasında Akçakoca'ya bağlı olan gazilerin yerleştirildiklerini anlamaktayız.

"Kara Mürsel Alp'in nereli olduğuna dair bilgi olmadığı gibi doğum ve ölüm tarihleri de belli değildir. Osman Gazi ordusunda hizmet etmiş ve Orhan Gazi ile silâh arkadaşlığı etmiş, dirayetli bir komutandır. İzmit Körfezi'nin güney sahilindeki Prenetos **(Pronectus)** kasabasını fethettikten sonra, fethettiği yere kendi ismi verilerek Karamürsel denmiştir.

Diğer bir söylentiye göre, Mürsel Alp, Karesi Beyliği deniz kuvvetlerinde görevli bir başbuğ olup, Güvercinlikteki görüşme sırasında Karesi Beyi tarafından Orhan Gazi'ye takdim edilmiştir.

"Kara Mürsel Bey Osmanlı egemenliği altına giren kıyıları komutası altına aldıktan sonra buraları tamamen elde ederek Rumlardan temizledi, ancak elinde deniz kuvveti olmadığından Bizans'ın kadırgaları sık sık sahillere baskın yaparak Karamürsel halkını çok tedirgin ediyordu.

Rivayete göre gemi yapımına, kasabanın güneybatısındaki koyda bir tersane kurularak başlandı.

Bu tersanede ilk defa beş gemi yapılmış ve bu gemiler tamamen Bizanslıların gemilerine benzer tipte inşa edilmişti. Mürettebat'da yetiştirilmiş ve Bizans kadırgaları ile denizden yapılan saldırılar önlenmişti.

Yakın zamanlara kadar kullanılan ve hatta Akdeniz'de görülen ve "**Ka-**

ramürsel gemisi'' adı verilen çektirmeler, Kara Mürsel'in o zaman yaptığı bir buçuk direkli ve güvertesiz marmara kayıkları denilen tipte küçük teknelerdi.

Bu gün Türk Deniz Kuvvetlerinde, sahillerin muhafazası için kullanılan bir nevi hafif harp gemilerine hatırasına hürmeten Kara Mürsel adı verilmiştir.

Söylentiye göre Kara Mürsel şöyle vasiyet etmiştir.

''Ölünçe beni öyle bir yere gömün ki, sırtım dağlara dayansın, kucağıma denizi verin daima donanmamı göreyim'' ''Kara Mürsel bu vasiyetinin yerine getirilmiş huzuru içinde mezarında yatmaktadır. Mezar; Yalova-İzmit karayolu üzerinde Karamürsel kasabasının büyük mezarlığındadır. Lahtin batı tarafında taşa oyulmuş bir kadırga resmi vardır. Güney tarafında şu yazı okunmaktadır. **''Büyük Kahraman ve ilk Türk denizcisi Kara Mürsel-XIV.Asır''**[239]

Kara Mürsel'in lahdinin üzerine yanları açık bir kubbe yaptırılmış, yanına büyük bir mermer kitâbe yazdırılmış. Lahit yükseltilmiş çevresine birkaç basamakla çıkılan bir mermer sahanlık yapılarak. Karamürsel Belediyesi tarafından, Kara Mürsel Alp'ın mezarı adeta bir anıt haline getirilmiştir. Mermer kitâbede aynen şöyle denilmektedir.

''Ölünce beni öyle bir yere gömün ki, sırtım dağlara dayansın, kucağıma denizi verin daima donanmamı göreyim''.

Kara Mürsel Alp

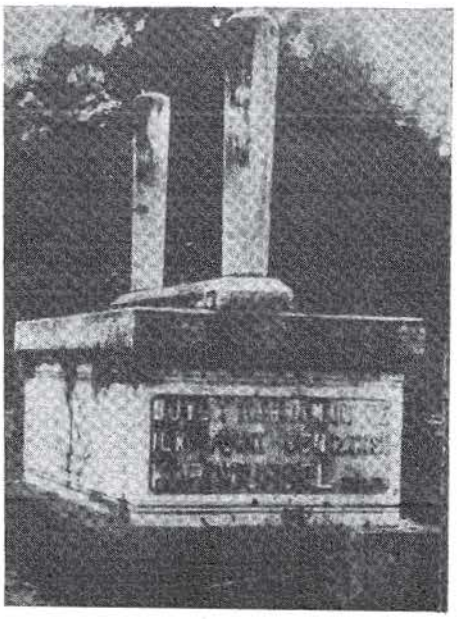
Osmanlı tarihinin ilk amirali Kara Mürsel Alp, XIV. yüzyılda yaşamıştı. Karesi Beyliği Komutanlarındandır. Orhan Bey kendisini İzmit Körfezi'nin güney kıyılarını ve eski adı (Pronectus) olan Karamürsel kasabasının Bizanslılardan alınması işiyle görevlendirmişti. Kendisine tımar olarak verilen Karamürsel'in güneybatısındaki Kavak Koyu-Armutçuk limanında bir tersane kurarak gemi yapımına başlandı. Eğitim ve öğretimiyle bir donanma oluşturan ve bizzat komuta ederek başarı sağlayan Karamürsel Alp, ilk Türk denizcisidir. Bu yararlıklarından dolayı Orhan Gazi tarafından asıl adı Mürsel Alp iken, kendisine ''Kara'' lâkabı verilmiştir. Ayrıca ilk osmanlı Türkleri döneminde görülen bir eğilim gereği aldığı yöreye adından dolayı Karamürsel denmiştir.''

4 - Temmuz - 1976
Belediye Başkanlığı

Hayat Tarih Mecmuası 1970/10. sayı, sayfa 30-31'de Şemsettin Arkan'ın makalesinde ve Karamürsel Belediye Başkanlığının, Kara Mürsel'in mezarına koydurttuğu mermer kitâbede belirtilen -Kara Mürsel'in Karesi Beyinin kumandanlarından olup Orhan Gazi'nin hizmetine sonradan girdiği konusuna gelince; Bununla ilgili olarak tarihlerde bir kayıt bulunmamaktadır.Buna karşılık yukarıda da gördüğümüz gibi Hoca Saadeddin Efendi'nin **Tacüttevarih**'inde Karamürsel'in, Akçakoca'nın yetiştirdiği yiğitlerden olduğu ifade edilmektedir. İkinci bir noktada İzmit ve Yalovanın fethi tarihinde bu bölge denizden korunması için

Kara Mürsel'e verilmiştir. Karesi Beyi ile görüşme ve Karesi arazisinin Osmanlı topraklarına katılması daha sonradır. Muhtelif Türk Kaynakları İzmit'in fetih tarihini 727 (1326-1327) ile 731 (1330-1331) arasında, Bizans kaynakları ise 1338 olarak gösterir.[240]

Karesi Beyi Aclan Bey 735 veya 737 (1335 veya 1337)'de vefat etmiş yerine büyük oğlu geçmiş idi. Bu yeni hükümdar hayırsız ve hırçın olduğundan memleketçe sevilmemiş, Karesi emirleri en nüfuzlu şahsiyet olan Hacı il-Beyi vasıtasıyle Osmanlıların yanında bulunan (ölen) Karesi Beyi'nin oğlu Dursun Bey'e müracaat ederek, onun yardımını istemişler, Dursun Bey, bu teklifi kabul ederek, vaziyeti Orhan Gazi'ye arz ile yardımını istemiştir.[241] Bu durumda Türk kaynaklarına göre Kara Mürsel'e kumandanlık verilmesi çok öncedir. Bizans Kaynaklarının verdiği tarihin doğruluğunu kabul etsek bile, aynı yıl hizmete giren bir kişiye böyle bir sahil komutanlığının verilmesi mümkün olamaz. İyi bir denizci donanma komutanı olan Kara Mürsel'in daha önce Karesi Beyi'nin hizmetinde olduğu görüşü, kanaatımızca Karesi Beyliğinin Donanma Kuvvetinin bulunması ve denizcilikte askeri alanda faaliyetler göstermiş olmasından kaynaklanmıştır. Görüşümüze göre Kara Mürsel Alp, Osman Gazi'nin Ordusunda Akça Koca'nın yanında hizmet vermiş, Orhan Gazi zamanında da Akça Koca'ya bağlı kuvvetler kara Mürsel'e verilerek bunlar Yalova ve Karamürsel'e yerleştirilmişlerdir.

(**Hayat Tarih Mecmuası** sayı: 10- Kasım 1970. s. 30) Karamürsel'de İzmit-Yalova karayolu üzerinde bulunan kabirin üstüne Belediyece yanları açık bir türbe yaptırılmıştır.

Kara Mürsel'in esas kabri, Karamürsel kazaları mezarlığında bulunan ve küçük bir abide haline getirilendir. Ertuğrulgazi Türbesi hazinesinde olan ise kendisine duyulan saygıdan dolayı yaptırılan makamıdır.

HAMİD BEY - ÇOBAN BEY - MELİK BEY

Bütün Osmanlı tarihleri Osman Bey'ın vefatında iki oğlu bıraktığını, Bunların da Alaüddin Bey ve Orhan Bey olduklarını yazarlar. "Halkondil ise üç oğul bıraktığını yazar. 724 H./1324 M. tarihli Orhan Gazi vakfiyesi bize Osman Gazi'nin ölümünde bir çok oğlu ve bir kızının bulunduğunu gösterir. Buna göre şöyle bir silsile cedveli çizebiliriz.

Fatma Hatun, Hamid Bey, Melik Bey ve Çoban Bey'in isimlerini ancak bu vakfiyeden öğreniyoruz. Bursa'da Osman Bey'in türbesinde kime ait olduğu bilinmeyen on tane kabir vardır. Belki orada Osman Gazi'nin bu çocukları gömülüdürler. Osman'ın Çoban ismindeki oğluna bu ismin verilmesi, Anadolu'da henüz kuvvetli nüfuzları bulunan İlhanlı Veziri Emir Çoban'a karşı bir cemile olsa gerektir.[242]

Vakfiyeden Melik Bey'in Melek Hatun isminde bir kızı bulunduğunu görmekteyiz.

Bu üç Bey hakkında başka bir bilgi edinilememiştir. İlerde çıkacak belgelerden bunlar hakkında da yeni bilgiler elde edilmesi mümkündür.

Ertuğrul Haziresinde bulunan Osman Gazi'nin bu üç oğluna ait mezarlar birer makamdır.

Yalnız Melik Bey'e ait olan Makamda **MELİH** Bey yazılıdır. Bunun **MELİK Bey** olarak düzeltilmesi yerinde bir hareket olur.

Karamanî Nişancı Mehmet Paşa'ya göre Ertuğrul'un Nesebi

YAFES
↓
OĞUZ ALP
↓
Kabık Alp (21. batında Yafes evladından Oğuz Hana Erişir, Moğol istilası üzerine 656'da Anadoluya geldi.)
↓
Sarkık Alp
↓
Gök Alp
↓
Gündüz Alp
↓
Ertuğrul Gazi

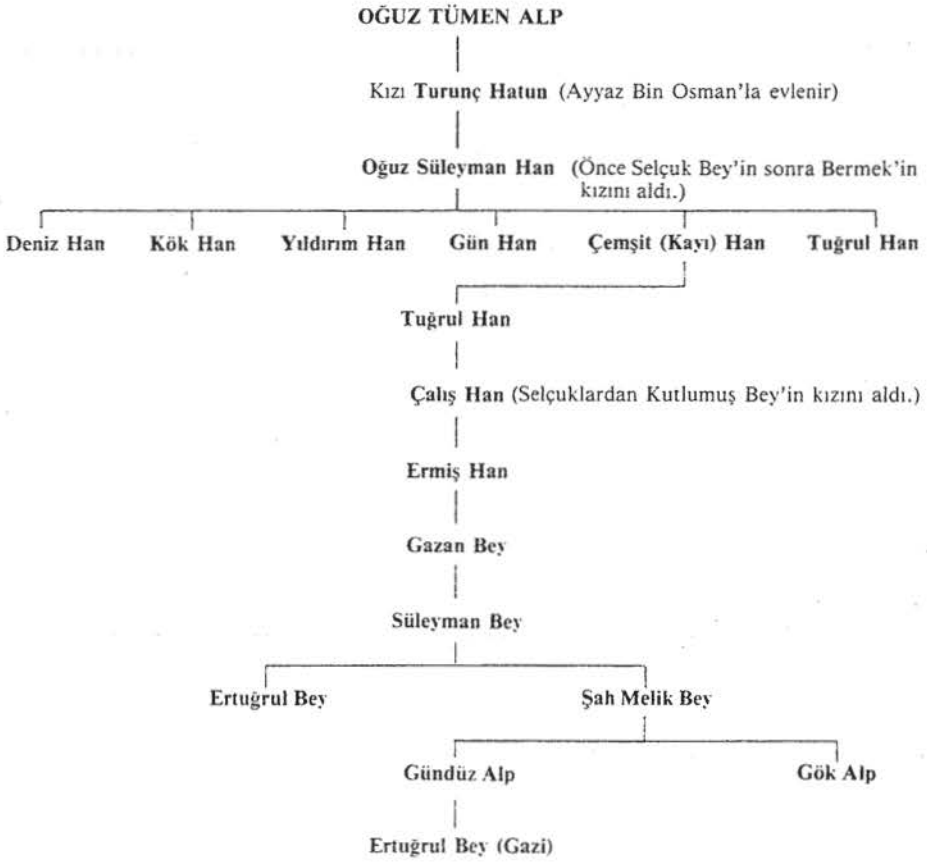
ERTUĞRUL GAZİ'NİN SOY KÜTÜĞÜ

Kaçıncı Atası Olduğu	Aşıkpaşa ve Oruç'a	Neşri'ye	İdris Bitlisi ve Ruhi'ye	Hoca Saadeddin Efendiye Göre
1	Süleyman Şah	Süleyman Şah	Süleyman Şah	Süleyman Şah
2	Kaya Alp	Kaya Alp	Kaya Alp	Kaya Alp
3	Kızıl Buğa	Kızıl Buğa	Kızıl Boğa	Kızıl Buğa
4	Bayıntur	Bay Temür	Bay Temür	Baytemur
5	Aykuluk	Aykutluğ	Kutlug	Aykutluk
6	Toğar	Tuğra	Tuğra	Toğar
7	Kaytun	Karay-tu	Karaynu	Karayatu
8	Sunkur	Sakur	Baysunkur	Sakur
9	Bakı	Bulgay	Bolgay	Bolagay
10	Suğar	Sunkur	Sunkur	Sunkur
11	Tok Temür	Tok Temür	Tok Temür	Tok Temür
12	Basuk	Yasak	Yasak	Yasak
13	Gökalp	Çemendur	Hamide	Çemendur
14	Oğuz	Aykutlug	Okıtlıg	Kuntlug
15	Karahan	Turak	Kamarı	Turak
16	Ay Kutluk	Kaz Han	Çektemür	Kara Han
17	Tuzak	Yasuv	Turah	Yassu
18	Kara Han	Bay Temür	Kızıl Buga	Yalavaç
19	Baysub	Tortumuş	Yamak	Bay Beğ
20	Kamarı	Gökalp	Başbuga	Toğra
21	Kızıl Buğa	Oğuz	Çörmez	Toğmuş
22	Yamak	Karahan	Baysu	Göç Beğ
23	Başbuğa	Zib-Bakoy	Tuğra	Uztag
24	Baybus	Bulças	Sevinç	Kamarı
25	Sevünc	Yafes	Çarbuga	Kartarı
26	Çar Buğa	Nuh a.s.	Kurtulmuş	Can Temur
27	Kurtulmuş	—	Koruhan	Turaktı
28	Karaca	—	Balçuk	Kızıl Buga
29	Amudi	—	Komas	Yımak
30	Karalu Oğlan	—	Karaoğlan	Baş Buga
31	Süleyman Şah	—	Süleyman Şah	Khormir
32	Karahul	—	Korhulu	Baysay
33	Karluğa	—	Yorlugan	Sevünç
34	Yan Temür	—	Bay Temür	Çar Buga
35	Durmuş	—	Türemiş	Korhan
36	Çin	—	Gökalp	Balçuğ
37	Maçin	—	Oğuz	Kumaş
38	YAFES	—	Karahan	Karaoğlan

Kaçıncı Atası Olduğu	Aşıkpaşa ve Oruç'a	Neşri'ye	İdris Bitlisi ve Ruhi'ye	Hoca Saadeddin Efendiye Göre
39	NUH a.s.	—	Kayı Han	Süleyman Şah
40	—	—	—	Korhulu
41	—	—	—	Bodulgan
42	—	—	—	Baytemur
43	—	—	—	Tumış
44	—	—	—	Gökalp
45	—	—	—	Oğuz Han
46	—	—	—	Kara Han
47	—	—	—	Kayı Han

— — — o — — —

Enverî'nin **Düstürnâme** Adlı Tarihindeki Açıklamalara Göre Ertuğrul Gazi'nin Soy Kütüğü

BİBLİYOGRAFYA

1 Mükrimin Halil Yinanç, Ertuğrul Gazi md. İ. A. c:4, s.328.

2 Ekrem Hakkı Ayverdi, **istanbul Mimarî Çağının Menşei Osmanlı Mimarisinin ilk Devri** (1230-1402) İstanbul 1966 s:198

3 Şürk Allah: XV. asrın ortalarında yazdığı **Bahcat al-tavarih** adlı eserini veziri azam Mahmud Paşa'ya ithaf etmiştir. Tek nüsha olan eser Nuruosmaniye Kütüp, No.3059-Trk. terc. Nihal Atsız, İst. 1939.

4 M.H.Yinanç, **a.g.e.**, s.329

5 **A.g.e.**, s.329—330

6 1025 tarihinde, Karahanlı Hükümdarı Kadir Han'la Gazne hükümdarı Sultan Mahmud arasında yapılan görüşmede, Kadir Han Sultan Mahmud'a Maveraünnehr'de bulunan Selçukluların kalabalık ve muharip kimseler olduklarını, hükümdarlık peşinde koştuklarını, Hindistan'a gittiği takdirde bunların karışıklıklar çıkarabileceklerini söylemişti. Bunun üzerine Mahmud Selçuklu reislerinden (Arslan'ı tutukladı ve Kalincar kalesine sürdü. O sırada Arslan'a bağlı Türkmenler de Maveraünnehr'de geçim sıkıntısı çektiklerini ileri sürerek Sultan Mahnud'dan Horasan'a kabul edilmelerini rica ettiler. Sultan'ın emri ile 400 hane kadar Türmen Nesa, Baverd ve Ferave sahralarına yerleşti. (Irak Türk menleri). Reisleri Arslan Yabgu'nun tevkifi üzerine başsız kalan ve baskı altında tutulan Türkmenler şuraya buraya dağılmışlardır. Maveraünnehr'de kötü durumda bulunan Tuğrul ve Çağrı Beyler kendileri için daha elverişli sahalar aramak üzere anlaştılar. "Çağrı Bey 3000 kişilik süvari kuvveti başında, batı yönünde Anadolu'ya hareket etti. Bizans sınırları daha eskiden beri onlarca biliniyordu. Daha 964 ve 966 yıllarında Horasan'dan Ermeniye bölgesine gaza için kalabalık gönüllüler gelmişlerdi. Bunların arasında Türklerin de bulunduğu, Çağrı Bey'in onlarla karşılaşmasından anlaşılmaktadır. Çağrı Bey, Hosaran ve Azerbaycan'dan geçerek "Rüzgâr gibi uçan atlar üstünde uzun saçlı, yaylı ve mızraklı" Türkmenleri ile 1018 de Van Gölü etrafında Ermeni Vaspuragan Krallığı topraklarında görüldü. (İbrahim Kafesoğlu -İ.A. c:7 Mahmud Gaznevî md. s: 180 ile İ. A. c. 10 Selçuklular s:358). Ertuğrul Gazi'nin atalarının bağlı bulunduğu oymağın, Horasan ve Anadolu'ya gelişleri ile yukarıda tesbit edilen olaylar arasında bir bağ kurulabilir.

7 Prof. Dr.Mehmet Altay Köymen **Neşrî Tarihi Hz.** c.I s. 36—37

8 **Aşıkpaşaoğlu Tarihi** Atsız, 1970' s.6—7 de Fırat'ı gecerken Süleyman Şah'ın önü yar olduğundan atının ayağının sürçtüğü için suya düşerek boğulduğu belirtilir.

9 **Neşrî Tarihi** c.I s.37

10 Hoca Sadeddin Efendi**Tacü't-Tevarih** Sadeleştiren İsmet Parmaksızoğlu İstanbul 1974-c.I s.26

11 Edirneli Oruç Beğ, **Oruç Beğ Tarihi**, Baskıya hazırlayan Atsız. s. 22—23

12 Hoca Saadeddin Ef. **A.g.e.** s. 26

13 Mehmed Neşri **A. g. e.** s.38

14 A. Zeki Velidî Togan, **Umumî Türk Tarihi'ne Giriş** İst. 1981 3. baskı s. 322(Nasavi, Sırat al Sultan Celâl al dîn Mankubertî, nşr. Hudas s. 20'ye atfen)

15 **A.g.e.** s: 323

16 Mükrimin Halil Yinanç **A.g.e.** s: 330

* **Şaraphane:** tesbit edebildiğimiz Şaraphane isimli iki mevki var. 1- Nahçıvan civarındadır. Kanunî Sultan Süleyman tarafından fethedilmiştir."Padişah orduyu Revan, Karabağ ve Nahçivan bölgelerine sevketti sırasiyle Şuregil, **Şarabhane**, Nilfrak kasabaları alındı. Temmuz. 1554 (**İslam Ansiklope.** C:11. s:136). 2- Eskişehir Söğüt yolu üzerinde bulunan Zemzemiye köyünün eski ismi Şarabhane'dir.

17 Müneccimbaşı Ahmet Dede, **Müneccimbaşı Tarihi** çev. İsmail Erünsal c:1 s:54

18 Osmanlı Padişahlarından Kanunî ve VI. Murat İran seferleri sırasında Ahlât'a giderek, atan atalarının kabirlerini ziyaret etmişlerdir.Kanuni'nin ziyareti ve orada konakladığı :11 s:118 deki 1.Süleyman, M.Tayyip Gökbilgin) 1535'de Irakeyn seferi esnasındadır. 23 Eylül 1535'de Ahlat'a varıldı. (T.Yılmaz Öztuna, **Türkiye Tarihi**, c: 6 s: 153 1965)

IV. Murad Revan seferinden dönüşte, 29 Rebiülâhir 1045 (1635) Perşembe günü Karmuç (Ahlat'ta bir gece kalır ve ecdadını ziyaret eder. "...icinde hala ecdadı Ali Osman evlat ve ensabı ile tabutlar içinde kadit olmuşlar. Padişah otağa inmeden atını çevirip mezkûrları ziyaret ve hayır dua ettiler. Mezkûrların isimleri şunlardır: Rustayî Han, Bugay Han, Hasan Padişah, Akkoyunlu Bayındır Han, Özcü Sultan Ergun. (Süheyl Ünver, Ahlât'tan Geçerken, **Hayat Tarih Mecmuası** Eylül 1971 s. 8, sayfa: 6—9 "Bağdat Köşkü K. N. 405'de kayıtlı iki yazma eserin ortasında birlikte ciltlenmiş Revan Seferi Ruznamesine atfen). **Evliya Çelebi Seyahatnamesi** Zuhuri Danışman baskısı c:6 s:222—226 bu ziyaretler ve burada yatanlar hakkında açıklayıcı bilgiler vardır.

19 Mükrimin Halil Yinanç **A.g.e.** s:335

20 Mükrimin Halil Yınanç **A.g.e.** s:335

21 Prof. Faruk Sümer, Kayılar, İ.A. c:6 s:461

22 M. H. Yınanç **A.g.e.** s:334

23 İ. Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi c:I** 4. baskı 1982 s: 98, 125.

24 Prof. Faruk Sümer **Oğuzlar**, s:205

25 İ. Hakkı Uzunçarşılı **A.g.e.** s:97—98

26 Prof. Faruk Sümer **A.g.e.** s:168, 376. Prof. Fuat Köprülü, **Türk Edebiyatında ilk Mutasavvıflar** 1984 s: 249

27 Ali Çelebî; Gelibolulu Mustafa Ali, Türk Şairi ve Tarihçisi olup edebiyat ve tarih alanında eserler vermiştir. 16. asırda yaşayan Ali Çelebi'nin en önemli eseri **Künhül-Ahbar** adlı tarihidir.

28 **Müneccim Başı Tarihi** c:1 s:53

29 H. Halil Yinanç **A.g.e.** s:334. (Söğüt'e çok yakın ve eski ismi Zeyve yenisi Dereboyu olan bir köy vardır. Bu köy Kızılsaray köyü ile Söğüt arasında bulunur. Bu köyde köylüler arasında Süleyman Bey adında bir şahsa ait olduğu söylenen bir türbe vardır. Bununla ilgili olarak 1969 yılında köylülerden topladığı şu bilgiyi vermişti. "Köydeki mezar, Süleyman Bey adında Ertuğrul Gazi'nin itimadını kazanmış ve hatta rivayete göre sancak beyliği verilmiş bir şahsa aittir. 1205-1299 yılları arasında yaşadığı zannedilen Süleyman Bey Osmanlı Beyliğine iyiliklerde bulunmuş, Dereboyu yakınlarında vefat etmiştir. Yanında adı Murat olarak bilinen bir kişiye ait bir kabir daha vardır. Bizans kalıntıları ile süslü mezar taşlarında kılıç kalkan resmi görülmektedir. Süleyman Bey'in mezar taşındoa bir bayrak kabartması vardır".

Osmanlı tarihlerinde Ertuğrul Gazi ve Osman Gazi'nin kumandanları arasında Süleyman Bey ismi görülmemektedir. Osmanlı müverrihleri Süleyman Şah adını Ertuğrul Gazi'nin babası olarak vermekte ve onun da Caber'de yattığını yazarlar. Bu Süleyman Bey aklımıza şu ihtimali getiriyor.

Bu kabir, Ertuğrul Gazi'nin babası Gündüz Alp'e ait olabilir. Çünkü: Nişancı Mehmed Paşa, Ruhî ve Enverî Ertuğrul Gazi'nin babasının Gündüz Alp olduğunu, bunlardan Ruhî, Gündüz Alp'in Söğüt Saray adlı yerde öldüğünü, **(Müneccimbaşı Tar. c:I.s:54)** Nişancı ise Kızılsaray'da öldüğünü yazar. Bunları esas aldığımızda, Söğüt ile Kızılsaray Köyü arasında bulunan Dereboyu (Zeyve) köyündeki kabrin, mevkii de gözönüne alınarak Ertuğrul Gazi'nin babası Gündüz Alp'e ait olduğu düşünülmektedir.

Osmanlı Tarihlerinin büyük bir bölümünde Ertuğrul Gazi'nin babasının adının Süleyman Şah olarak geçmesi, halk tarafından da bu türbenin Ertuğrul'un babası Gündüz Alp'a ait olduğu bilindiğinden ve Süleyman Şah rivayeti söylene söylene, zamanla hafızalardaki Ertuğrul'un babasının iz ve intibaı silinerek Süleyman Bey türbesine dönüşmüş olabilir. Bu konu (Buradaki Süleyman Bey Türbesi) üzerinde yapılacak araştırmaların müsbet sonuç vereceği ümidindeyim.

30 Ebülgazi Bahadır Han **Şecerei Terakime Hz.** Muharrem Ergin (Tercüman Yayınları) s:23

31 T. Yılmaz Öztuna **Türkiye Tarihi III.** s:9 İst. 1964

32 **Neşrî Tarihi** s:37

33 **A.g.e.** s:38

34 **A.g.e.** s:39

35 **A.g.e.** s: 42

36 Mehmed Süreyya Bey **-Sicilî Osmanî-** Osmanlı Devletinde Kim Kimdi. Çev. Dr. Gültekin Oransoy 1969 s:163.

37 Prof. Faruk Sümer -Kayılar ve Ertuğrul Gazi-Resimli Tarih Mecmuası Sayı.22 s:1015
38 **Neşri Tarihi** s: 37
39 **Aşıkpaşaoğlu Tarihi** s: 6
40 M. Halil Yinanç **A.g.e.** s: 329
41 **A.g.e.** s: 330
42 A. Zeki Velidi Togan **Umumî Türk Tarihine Giriş.** 3. baskı İst. 1981 s: 336
43 Hammer burasının Bozöyük olduğunu yazar. Hammer, **Osmanlı Tarihi** CI. s: 62 1983 İst.
44 M. Halil Yinanç. **A.g.e.** s: 333, Hammer s: 62, Ayverdi: 1, 2.
45 E. Hayri Ayverdi **A.g.e.** s:2, Hammer I. s. 62, Neşrî 38-40
46 **Aşıkpaşaoğlu Tarihi** s: 8
47 **Neşrî Tarihi** 39-40
48 Ayverdi **A.g.e.** s:1-2. (Ayverdi, Ertuğrul Gazi'nin İnegöl akınından sonra Karacahisar ve Söğüdü fethettiğini bildiriyor ise de; Hammer, önce Karacahisar'ı aldığını, sonra Alaeddin Keykubad'ın ordusuna akıncı olarak katıldığını bildirir (Hammer I, s: 62)
49 Fuat Köprülü **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar** s: 207 5.bask 1974
50 Ankara Andlaşması veya Türk-Fransız Andlaşması
51-52 Kerim Yund - Câber Kalesi, **Hayat Tarih Mecmuası**, Mart 1970 S: 2 s:22—27,
53 M. Halil Yinanç **A.g.e.** Caber Kalesi md. C.3 s.1
54 Uzunçarşılı **A.g.e.** s: 101
55 Yavuz Sanemoğlu -Söğüt- 1958 Bözüyük, s: 18,19,20.
56 Hoca Saadeddin Ef. **A.g.e.** s:27, Neşrî s:44.
57 Ekrem Hayri Ayverdi **A.g.e.** s:198. Bursa K. S. 33. c. 137. s 927/974. seneleri Orhan Vakıfları muhasebe defterine atfen
58 Ayverdi **A.g.e.** s:198.-199.
59 Yavuz Sanemoğlu **A.g.e.** s:24
60 Prof. Faruk Sümer **A.g.e.** s:1017
61 Taylan Akkaya -Mehmet H. Aydın- **Ertuğrul Gazi'den Bu güne Söğüt** 1983 s:73
62 **A.g.e.** s:73 (P. Naili Boratav **Türk Halk Bilimi II.** 1973 s:257)
63 Muhiddin Aslanbay Eskişehir'deki Alâeddin Camisi 1955 Eskişehir s:36
64 Muhiddin Aslanbay **A.g.e.** s:37, 38, 39
65 Prof. Faruk Sümer **A.g.e.** s: 1017
66 Baciyanı Rum: Osmanlı Beyliği'nin Kuruluş zamanlarında Aşiret kadınlarının meydana getirdiği askeri birlik.Bununla ilgili bilgi **Aşıkpaşa T.**, s:222 ve F. Köprülü **Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu** s:93. te vardır. Dulkadiroğulları Beyliği'nin de sayıları bir rivayete göre otuz, diğer bir rivayete göre sayısı yüz bini bulan kadınlardan müteşekkil bir askeri birliği de vardı.
67 Yavuz Sanemoğlu **A.g.e.** s:8
* Osmanlı Tarihi Sempozyumu olarak iki yıl yapılan bu sempozyum 1986'da Milletlerarası Osmanlı Sempozyumuna çevrilmiş ve birincisi 19—20 Eylül 1986'da Söğüt'te yapılmıştır.
68 T. Akkaya, M. H. Aydın **A.g.e.** s.
69 M. Aslanbay **A.g.e.** s: 28
70 Eskişehir İlköğretim Müfettişlerinden merhum Muhiddin Aslanbay, 1955 de yazdığı "es kişehir'deki Alâiddin Camisi" kitabına. Karacaşehir (Karacahisar) köyü Karakeçili Aşireti beyi Hacı Bekir Bey'in **"Karakeçili Aşireti- 1321"** den aldığı bilgileri ilk ve güvenilir bir kaynak olduğu için makalemize alıyoruz.
71 M. Aslanbay **A.g.e.** s: 31 (Hacı Bekir Bey'in, **Karakeçili Aşireti** isimli kitabına atfen)
72 Bununla ilgili M. Aslanbay'ın notu: "Bizim tesbit ettiğimize göre bunlar: Veliler, Poyrazlı, Kıldanlı, Softalı, Karakayalı, Tolazlı, Şazlı, Hacıhalil, Hayamkethüda, Akçainli, özbekli adında on iki obadan mürekkeptir. Ertuğrul Bey'in, dolayısıyle Osmanlı Hanedanının mensub olduğu (Softalı) obası ile Poyrazlı ve Kıldanlı obaları'nın isimleri ve mevcudiyetleri başka şekilde izah edilmektedir.
73 M. Aslanbay **A.g.e.** s:33,34,35. (Hacı Bekir Bey'in brosürüne atfen) Broşürün verdiği bilginin ve nüfus sayısının 1321-1905 yılından önceki yıllara ait olduğu anlaşılmaktadır.
74 Prof. Faruk Sümer **A.g.e.** s: 1017,1018
* Çalı dibi olmak: Meclis kurmak, divan toplamak.
75 Yavuz Sanemoğlu **A.g.e.** s:18
76 Prof. Faruk Sümer **Oğuzlar** s:181,182
77 Haz. Sabahat Emir -Ali Rıza Yalman- **Cenupta Türkmen Oymakları II.** 1977 s:510,512
78-79 M. Aslanbay **A.g.e.** s: 142 (H. Bekir Bey, **Karakeçili Aşireti** s:9,10,11,12)

80 **A.g.e.** s: 144 (Karakeçili A. ne atfen)
81 **A.g.e.** s: 122,123. (Karakeçili A. s:7)
82 **A.g.e.** s: 124,125.(Karakeçili A. s.8)
83 **A.g.e.** s: 126,127. (Karakeçili A. s: 13)
84 **A.g.e.** s: 128 (Karakeçili A. s: 14)
85 **A.g.e.** s: 129,130,131,132,133,134,135,136, (Karakeçili A. s: 15-19)
86 **A.g.e.** s: 137,138. (Karakeçili A. s: 20)
87 **A.g.e.** s:139,140,141. (Karakesili A. s: 21)
88 M. Tayyıb Gökbilgin **İslâm Ans. C.9** s: 434 Osman Gazi md.
89 **Aşıkpaşaoğlu T.** s: 22,23- **Hammer I.** s: 72
90 **Neşrî,** s: 61 ve **Aşıkpaşaoğlu** s:27
91 M. Tayyib Gökbilgin **A.g.e.** s: 442
92 **Müneccimbaşı T. I.** s: 69
93 **Aşıkpaşaoğlu T.** s:11 ve **Neşri T.** s: 46
94 **Neşrî Tarihi** s: 42
95 **Aşıkpaşaoğlu T.** s:35 ve Neşri T. s: 46
* **Nöker:** Hükümdar maiyetinde ona hizmet eden kişi
96 **Aşıkpaşaoğlu T.** s:40 ve **Neşrî** s:74
* Neşrî, Veliyüddin Efendi Kütüphanesi (Hikâyeti Vefatı Osman kısmı), **Aşıkpaşazade T.,** s:6 ve 35, **Oruç Bey Tarihi** (Babinger tabı s.9)
Not: Bendeki **Neşrî Tarihi,** Kültür Bakanlığı tarafından yayınlanan, Prof. Dr. Mehmet Altay Köymen'in hazırladığı 1983 basımı olup; 43., 46., ve 72. sayfalarında Mal Hatun olarak yazılıdır.
97 İ. Hakkı Uzunçarşılı, Gazi Orhan Bey Vakfiyesi, 1324 Mart, **Belleten** sayı 19-1941 - s:284,285.
98 **Müneccim Başı T.** I- s: 78
99 **A.g.e.** s:79
100 **A.g.e.**s:79
101 Şeyh Edebali Hazretleri hakkında **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi** s:40-53'de Yıl:1 Cilt:1 Sayı:5 Nisan 1980 Dursun Fakih için: **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi,** yıl:1, cilt:1 sayı: 6 Haziran 1980'de açıklayıcı bilgi var.
102 **Müneccim Başı T.** s:80
103 M. Tayyib Gökbilgin. **A.g.e.** s: 442
104 Cunhuriyetin 50. Yılında Bursa 1973.Haz. Bursa Valiliği
105 M. Tayyib Gökbilgin. Savcı Mad. **İslâm Ans.** c:10 s:250,251
106 Aşıkpaşaoğ. s:7. 8. Müneccim Başı T. I. s:54,TacütTevarihs: 26, Oruç B. s: 22,23.
107 Aşıkpaşaoğ. s:9,10, -Neşrî s: 45. M. T. Gökbilgin **İslâm Ans.** c:9-s:434,435 Osman Gazi md. ve c:10-s:250,251 Savcı Mad.
108 Aşıkpaşaoğlu. s:12,13.
109 **Tacüt Tevarih** s:26
110 İbni-Kemal, **Tevarihi Ali Osman**. Haz. Şerafettin Turan s:46 T.T.K. Yayını 1970 Ankara
111 Aşıkpaşaoğ. s:24 **Tacüt Tevarih**. s:37, Neşri s:59, Müneccim Başı s:70, **İslam Ans.** c:9 s:437
112 M.T.Gökbilgin Savcı Mad. İ.A. C; 10. s:250,251 Neşrî T. s: 48
113 Yılmaz Öztuna **Türkiye Tarihi** c: 3, s:20. ve İ.H. Uzunçarşılı Osmanlı Tarihine ek Osmanlı Hanedanı Soy cetveli.
114 Neşrî T. I. s: 55, 56.
115 Aşıkpaşaoğ. s:8. **Tacüt Tevarih I** s:28.
116 **Osmanlı Devletinde Kim Kimdi.** Mehmet Süreyya s:117
117 **Hammer I.** s:65 ve Neşri s: 43,44.
118 Aşıkpaşaoğlu s:16 ve Neşri s:48.
119 Hammer s: 72 (İdris Bitlisi s:49'a atfen)
120 Aşıkpaşaoğ. s:24, Neşri s:59, Oruç Bey s:29 da Karaca Hisar Kumandanlığının; Müneccimbaşı s:70, Hammer s:75, **İslâm Ans.** c:9 s:437 (M.T.Gökbilgin) Gündüz Beye Eskişehir Valiliğinin verildiğini yazarlar.
121 Hammer s:111, 252
122 Müneccimbaşı s:32, Neşri s:37, Tacüt Tevarih s:26, Oruç Bey s:22 (Oruç Bey Süleyman Şah'ın üç oğlu olduğunu söyler. Dündar Bey'den söz etmez.)
123 Aşıkpaşaoğlu s:7, Neşri s:37, Tacüt Tevarih s:26, Müneccimbaşı s:52, Hammer s:61
124 Neşri s: 44

125 İ. H. Uzunçarşılı **A.g.e.** s:104 dip not: 3
126 Neşri s: 51
127 Hammer I. s:79 (İdris s: 63 ve **Leonklavi Tarihi İslâm** s:75 ile **Knollos Türk T.** s:92'ye atfen
128 M. Tayyib Gökbilgin **İslâm Ans.** c: 9, s: 437 (Osman I. Md.)
129 Müneccim Başı I. s: 55
130 İ. Hami Danişment. **Osmanlı Tarihi Kronolojisi** c:I, s:2
131 Hammer I. s:238 (Not: 4 Müverrih Ali, varak 8'e atfen)
132 Hammer I s:69. (idris Bitlisî s:90'a atfen)
133 Aşıkpaşaoğlu s:30, 31, 32. Neşri s:65, Tacüt Tevarih s:46
134 **Aşıkpaşaoğlu** s:37, **Neşri** s: 70
135 **Tacüt Tevarih** s:55
136 **A.g.e.** s: 57
137 **Müneccimbaşı** s:86.
138 **Aşıkpaşaoğlu** s:41 **Tacet Tevarih** s:59
139 **Aşıkpaşaoğlu** s:43, **Neşrî** s:76.
140 **Tacüt Tevarih** s:63
141 **A.g.e.** s:119
142 Nezih Fıratlı **İzmit Rehberi** İst.1959
143 İ. Hakkı Uzunçarşılı s: 551, 552.
144 Aşıkpaşaoğlu 30, Neşri s:64, Müneccimbaşı s:55, 79.
145 Aşıkpaşaoğlu s:30 Neşri s:64
146 Aşıkpaşaoğlu s:32, Neşri S;64, 65, 66.
147 M. T. Gökbilgin **A.g.e.** s:441
148 **Neşri** s: 66
149 **Neşri** s:66, **Tacüt Tevarih** s:47
150 Müneccimbaşı s:77, Tacüt Tevarih s:48.
151 Tacüt Tevarih s:53, 54. Neşri 69.
152 **Tacüt Tevarih** s: 55
153 Aşıkpaşaoğlu s:39, Neşri 71, 72., Tacüt Tevarih 55, 56,57, 58
154 **Aşıkpaşaoğlu** s:41
155 **Tacüt Tevarih** s: 60
156 **Türkçe Meydan La Rousse** c:I, s:23
157 **Müneccimbaşı** s: 5
158 **Aşıkpaşaoğlu** s:30, 31, 32.
159 **Neşri** s: 65, **Tacüt Tevarih** s:46,47
160 **Aşıkpaşaoğlu** s:36, **Neşri** s:69,70
161 **Aşıkpaşaoğlu** s:36, 37, 38.,**Hammer** s:93, **Tacüt Tevarih** s:55
162 **Müneccimbaşı** s:87, **Tacüt Tevarih** s:58, 59.
163 **Hammer I.** s:111.
164 Müneccimbaşı I. s:55 ve Hammer I. s:238 Not:4
165 Oruç Bey s: 29
166 **İslâm Ans.** c:9, s:437
167 Hammer I. s:72, İdris v. 49'a atfen
168 Aşıkpaşaoğlu T. s:22/23
169 M. T. Gökbilgin Osman Gazi Md. **İsl. Ans.** c.9, s:437
170 Aşıkpaşaoğlu s:24. Neşri s:59
171 Oruç Beğ T., s.29
172 İbnu Kemal T., s:139-140
173 Aşıkpaşaoğlu s:17, 18, Neşi s:49
174 Müneccimbaşı s:66
175 Aşıkpaşaoğ. 28, Neşri 63, Müneccimbaşı 75,76, Tacüt T. 43,44.
176 Aşıkpaşaoğ. 32, Neşri 65, Müneccimbaşı 77
177 Neşri 65
178 Tacüt Tevarih 47-48.
179 Hammer I. s.105
180 Hammer 166, Tacüt Tevarih 151.
181 Ekrem Hakkı Ayverdi. **A.g.e.** s:10, 11, 12.
182 Aşıkpaşaoğ. 47., Neşri 81.
183 Mehmet Süreyya, Osmanlı Devletinde Kim Kimdi., s:137, **Türk Ans. I.**, s:383, İbni Kemal I. s: 106

184 Aşıkpaşaoğ. 15, Neşri 48.
185 Neşri 56, 57.
186 İbni Kemal 106.
187 Müneccimbaşı I. 63
188 Neşri 66
189 Aşıkpaşaoğ. 26, Tac. Tev. 41, Münec. Baş, 73.
190 Aşıkpaşaoğ., 26.; Oruç Beğ, 30.
191 İbni Kemal, 157
192 M. T. Gökbilgin **A.g.e.**, s:438
193 Mehmet Süreyya **A.g.e.**, 144
194 Aşıkpaşaoğ., 25
195 Oruç Beğ, 30
196 Münec. B. I., s:71, Tac. Tev., 40.
197 Hammer I. s:80. (Hammer burada Koyunhisar Kalesini İzmit yolunda olan Koyun Hisar'la karıştırmaktadır, mütercim).
198 Mehmet Süreyya **A.g.e.**, Hammer, 104, Uzunçarşılı
199 İ. Hakkı Uzunçarşılı, **Belleten** 1941, Nr.,19, s:277-288 (Orhan Gazi'nin Mekece Vakfiyenamesi)
200 M. T.Gökbilgin **A.g.e.**, s:443
201 M. Süreyya **A.g.e.**, s:263 (S. Osmanîs. 37 ye atfen
202 Uzunçarşılı **A.g.e.**, (1324 Orhan Gazi Vakfiyesi)
203 T. Gökbilgin **A.g.e.**, s:437 (Neşri Cihannüma s:94'e atfen)
204 Müneccim B. 79.
205 M. T. Gökbilgin İ. An. c: 10 Savcıbey 2. Mad. s: 250, 251
206 Hammer, 338, Not. 4
207 **A.g.e.**, 72 (İdris Bitlisi 49'a atfen)
208 Aşıkpaşaoğ., 21, Neşri, 54, 55, Tac. Tev., 36.
209 M. T. Gökbilgin Osman Gazi Mad. **İs. Ans.** c: 9, s: 436.
210 Hammer s: 72 (İdris v. 61'e atfen)
211 Aşıkpaşaoğ. 24, Neşri, 59.
212 M. T. Gökbilgin **A.g.e.**, s: 435 (Feridun B. Münşaat I-53, Haddidi'den naklen Necip Asım, Mehmet Arif **Osmanlı Tarihi** 1-581)
213 Hammer, 86.
214 Aşıkpaşaoğ. 33, Neşri, 66, 67; Oruç, 31; Hammer, 86,87
215 Aşıkpaşaoğ. 50; Neşri, 83.
216 Müneccim B., I. 55; Hammer, 238 Not: 4.
217 Müneccim B. I-63.
218 M. T. Gökbilgin **A.g.e.**, s: 434, 435; Hammer, 69.
219 Hammer, I-72.
220 Müneccim B. I-87; TAC. TEV., 37.
221 Hammer., 75.
222 Müneccim B., 1-87; Tac. Tev., 60; Müneccim B. 1-58; İ. Hami Danişmend, **Osmanlı Tarihi Kronolojisi 1-2.**
223 **Aşıkpaşaoğ. 28; Neşri, 62; Münec. Ba., 75; Tac. Tev., 43**
224 **Hammer, 85 (Müverrih Tshodars'a atfen)**
225 **Hammer, 85 (Tuhari) Bunlar Pahimares'in yazdığı -Hudabende tarafından gönderilmiş-yardımcı askerlerdi.**
226 **Hammer, 85 ve diğer Osmanlı Müverrihleri.**
227,228 **M. T. Gökbilgin A.g.e.**, s: 438.
229 Neşri, 62; Aşıkpaşaoğ., 28.
230 M. T. Gökbilgin **A.g.e., s: 28.**
231 **Hammer, 85 (İdris v., 70'e atfen)**
232 **Kılayun Tacüt Tevarih**'de Kalayun olarak geçer.
233 Müneccim B. 1-87; Tac. Tev., 60.
234 Müneccim B. 1-88; Tac. Tev., 63; Hammer, 94
235 **İsl. Ans.** c: 12, s: 372; Timurtaş Mad.
236 Hammer, 105. (Kanktaküzen 210, 211, 213, 215, 216,219,220,221. Pahimares c: 11., s: 225—268. Gregoras c:1. 266'ya atfen).
237 Müneccim B., 33; Hammer, 238, Not: 4.
238 Tac. Tev., 63; Aşıkpaşaoğlu, 43; Heşri, 79; Oruç. 33.
239 Şemseddin Arkan **Hayat Tarih Dergisi** 1970 Sayı: 10, s: 30, 31 Kara Mürsel Makalesi.
240 Besim Darkot **İs. Ans.** c. V/2., s: 1252 İzmit Md.
241 İ. H. Uzunçarşılı, Karasi Oğulları **İs. Ans.** c: 6, s: 333
242 İ. H. Uzunçarşılı, Gazi Orhan Bey Vakfiyesi **Belleten** 19.